

**BROSTA: QÜENTOS,
ESCENAS DE
COSTUMS,
TRADIECTIONS,
NOVELAS, ...**

Antonio Carreta y Vidal

26255.13

Harvard College Library

RECEIVED FROM

CHARLES MINOT

Class of 1880.

Received 7 Jan., 1885.

*image
not
available*

26255.13

Harvard College Library

FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

Class of 1886.

Received 7 Jan., 1888.

BROSTA.

BROSTA.

QUINTOS CUCULAS DE COITINS TRINCIONS
HOTELAS PASTOCHES

PER.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

BARCELONA

JOAN ROCA Y BROS,
CARRER DE SANT. M., 2
1886.

26255.13

JAN 7 1885

Minneapolis

IL FRANCESCO APPOSTO DI NOSTRA MENTALE
EN FRANCESCO PELAY BRIE.
MONTREUX EN VAL D'AUD.

A compte de molti deute d'apartament, la deducció estal·lida es queda a desvair.

T. J. TROTTER

Einige neue Ideen: Wie gefällt dir das noch?

10 EQUIPMENT CONTENTS

—

2

2

2

2

LO MOMENT CONTINGU.

I.

UAS cosas no corrian las máquinas de pintar, los pintadores de molle ganayaban la primera pecaeta. Açó sí, aquellas fábricas criaban una murriosa de alcaña, que no 'as dich reu cada portador a' haysa de momester un pór títir lo buch, y allí la pobre canalla 'a sentía de verdaa y de maduesa; lo qu' era, lo que no era, lo que 'a pot dir y lo que dón callarse. Com, per altra part, la freyna era cosa d' enlletir y un xich compromesa al mateix temps, si 'l xicot freya algun erro, badava ó 'l seu portador estava malhumorat, mes prompte li queya una trompada capasa d' esdevenir un roch, que

no s'adonava d'bond venia; aixís es que l' que hi estava tota, per força s' havia d' eluir un xich massa espavilat. Quan començaven à fer l' carrer, los haurien vist menjant unas lleses de pa que feyan fortos y corra al mateix temps jugant a gopa ab la pilota, ó fent estremaliduras. Encara m' recordo que, quan jo era nich, los comparsa desperdicia de color per pintarli 'ls meus rodolins.

En los bons temps del ofici y à la etat de deu anys, entrí en Gercal à fer com ella, porque son pares qu' eran pobres y carregats de deutes, se 'n veyan un lèix per' mantindrils. Quan va ser al temps de pendre ofici, trín l' de pintador, y va existir un cap d' ala. Molt jove y després d' haver seguit un xich las beumas de la font Gropa, la d' en Xisí y à en 'n Gerolí, li caygué una broxa al ull, y va casarse. No li paríà diners la seva dona; pero ab ella va trobar una bona companya mes feyaca y estalviadora que cap forluga. Des de llavors, en Gercal deixó companya y disbauxas, y a la festa, si ella no volia sortir, à passeig, ell manava, quan per fets la elatol à replegar quatre caragols ó, quan al roch, quan à mar, à veure si agafava algun peixet pel vespre. A las velles sempre l' hau-

riau joberà a casa entretingut ab quatre cyrtolas carregant alguna cosa ó be fent ornadiga y guarniments de pescar.

Cara l' esposa del Geruà era mes anaga d' estar-se a casa que de res més y, per altra part, Déu no 'la havia donat fills y tenian una salut bona, tota los mals de cap del Geruà eren treballar, y á la festa perdre 'l volanti, anar-se cap á mar, y, en certa casa que per las rocas ell sabia, segons regala llevantet ó Tereçada, tirar á la molinera ó al congre, y, quan n' era temps, ab lo salobrei fer un bon sarri de gambas y cigües.

En un taronjot que hi havia á peu pla del pla, creixia confia. Ell matare las va fer las gibias y d' ell eren obra las del verdum y 'l conari que rellarun en lo menjador. Quan á la sera Guileta se li desmarxava 'l torn de fer villas, ell lo seguit li feya anar com un colloge. Yaja, la seva trassa era gran. Y ell n' ho comecia, quantas vegadas havia ell.

«Ah! si jo tingues Deira, no mes un xich de Deira, anys la que hauria deinat los mollica.»

III.

Aquesta vida doní un grupet d' arya, mes veus aquí que viagué un temps en que va lindre molta boga lo problema del moviment continuu y, com en totes les coses, hi havia parers diferents: mentres uns sostenien la seva possibilitat, altres ho reputaven impossible. Lo bo del General, que, a pesar de sa ignorancia, era molt curiós y en tot cosa esmerçada, hi pensava alguna estona; pero ab las seves bal-beras se 'n des-enteya y fins qui sap quon no se 'n recordava. Mes veus aquí que una festa al moll vestí de cada dia ab la brusa tota d' indiana y la gorta vermella a tall de casquet, després d' haverse afegit y arreglat l' capés bigotí vora puntes, la mossa y las barbes, se dirigia ab la canya a la cal cap á la punta del moll, quan, al ser á la

Baba, va saludar-lo un altre home que deya ben-
en blau y gorró d'encant.

—Ola, Tonell! Abont vas tant de nou?—El cri-
dà en Geroni.

—He sortit à vejar-me un xich, perquè. For-
t i temps d'amar y venir de la fundició bogi
travalla, gaire be no 'm mènch de casa. Perquè,
ja 'us diré, estich treballant ab açò del moli-
ment continuu—va respondre aquell.

—T'heuch? y d'oches? com te marxa?—va
preguntarli ab interès lo nostre home.

—Encara està endarrerit—va fer l'altre, pero
ja trach confiansas d'estar ab la mesa, perquè
ara com ara, ja he descubert una màquina que
moga per un gas, é un he- xoch tot lo mo-
dora la força de vent y cinch cavalls.

—Home! que 'm d'us?—exclamava admirat lo
primador.

—La que sentes, ni mes ni menys—torrava l'
altre.—Pés ara, ningú ha pogut arribar à n'
aquest resultat, però 'us diré que confio sar-
tir ab la mesa. De lo que ara trach fet, jant ab
lo privilegi, una societat industrial ja me 'n
dona divuyt mil duros.

—Xoyt que diners! Diga que ja no hauria de
travallar—deya admirat lo Geroni.

—¿Y que són dirayt mill d'ara?—preguntava ab to de menyspreu lo manyà.—Avans de donar per aquest preu la meua irració, primer ne faria l'essai. Y, després, que ne m'acostento ab aquest resultat, vull arribar al que 'm proposo, y veure'm de 'a sentiréu á dir, ja venets més d' un cop lo meu nom pels diaris. Delicadament anar—alegra trencant la convensió—, que em 'm recordo d' una cosa, que....

—Sí, sí—murmurà en Geroni, volent dissimular sa curiositat—, jo també vull á veure 'la petreta que fan per allí en avall. Vaja, donchs, que t'hi conserveu, Tenei. Recordeu—

Y, emprament altre cop lo mania, una estona després era á la porta del mall.

Mentres descobria 'l guarniment per ligarlo á la canya, torná á recordar-se del que li havis dit lo manyà. «Qui sap com deu ser» rambla. «Pot ser una cosa senzilla de vea.... Quanbeu ne veyeu, que, á no saberho, 'na faria riaró.... Y 'l qui traga aqó, no 'a seré poch d' alabat! Totben sobre 'l seu nom.... Y 'la diuora que guanyará.... Votaquí ha máquina de vapor á terra, perquè aqó no gastarà llenya ni res; fira 'l seu fei com aquell qui deu per obra, del Esperit Sant. Obi se 'a pagués fer, ja fira

arribar molt per estuat... Y 'm sembla que no es res impossible, porque un volant ben gros de ferro ab los seus contra-pesos, combenit ab cert joch d' engranajes y molles... Tots los volámetes de bronz y fina, açò sí, ben fina... Sí, sí, no pot ser falla per cap cost, y jo he de veure de posarbo en planta, avans que un altre 'm guatxi per mi... Mentres tant, emencen y anenbo pensant... Pero q' F emenar? ahont est! Bè! bona F bona feia! L' he deixat lloc del sacre al treure 'ls guardaments, y algun pilet, ó algun relata me F ha comprat. Senyal que F havia de mouer. Ja dinarè en seri á casa. Va-já, pleguem y anem, que avuy no s' ha provat res.

III.

Carregat de pensamientos y mal de cor, arriba-va dejorn á casa seri.

—Avuy si que sí un sanguet polet—deya te-

Étant un crestó de pé—; pero aquí dins—deya trancantse 'l front—dich la nostra felicitat. Mica Guileta, ja començava de ser vella; jo no touch aquell país tant fi d' avans, y de dia en dia me mameja tant be 'l morillo, tó ja necessitarien repós, que 'la brassa se peson, per mes que fessaa corra 'l torn com una desesperada a fi d' esmentar lo recordé que 'as manjings quan ja no podem mes. Las màquines que 's poson tiran a perdre 'la plúsidoca. Oh, sí, aquest es lo agís de las màquines, crech que, ab lo temps arribarem a no fer res ab la mà. Jo sempre 'u rumia, y avuy he tingut un pensament, un gran pensament. Jo 'u veuria.

Allé del moment copilauu, in no sepe lo qu' es; pero l' he diré es una cosa... afigíssi un vapor que anta sempre y tot sol, sens foch ni res. Donchs encara ningú ho ha descobert, tot-hom hi troba pèl; pero jo avuy, després de pensar, tornar a pensar y romprem la testa, he diré qu' 'u touch... Ara s' ha de posar en planta; pero, filla, 's necessitan diners...

—Diners!—exclama ella ab capçay —Mòlts diners?

—Ab quaranta duros, no mes, ho provaré en Girona...

—Quarenta duros! quanta via duros!—repetia ella ab dolor—¿qué 't penses que no són res quarenta duros?

En Gerona remenava 'l cap y deya à sa muller:

—Pero, dona, si, gastant quarenta duros, aquesta te 'u porten cent y millo, ¿qué t estimen més? Guardarlos! Digos.

—Y si 'l que penses no 't sent bé! Ho periscas y 'ls diners, jo 'u sé si costan d' atreplegar—objectava la Guileta.

—Pero vivam aquí—afegia ell.—Si 'ls paguem, ab lo temor de perdre 'l gra, no 't llançarem à la terra, gaudiran espigues? Per altra part, jo m'estich curt y segur. 'u veig clar tota la sol que m' anirà bé. D' aquí à pochi dies, quan ja 'u tinga en planta, me 'u valg à trobar al governador civil y al capità general, y 'ls diche: «Des los guet. Vinch à veure à mió (perdonin si no embelemos gaire bé, que só un pobre y no tinc cap lletra), vinch à veurels per ferlos saber que jo he tret la màquina del malament continu. Fassin lo llover, si tenen gust, d' arribar fins a casa, tot passejant, que 'ls ensenyi com m' perquè després, si algh ha clars, no diga qu' ell l' ha tret y tinguem rahons.» Els

quedaria pauca y 'm mirariu de cap à peu,
«la poden mouar—fusi ja—, encara que vaja ab
brasa y expardanyas, no s'è cap tanta. „So 'u
volem creure? Vinga'n á casa y ho veasís per son
propri ulls.» Desseguida farán engrossar lo coti-
no, viñdrém, y, quan ella vegia lo qu' he fet, ja
'm guaytariu d' un altre manera, fas me farán
barretada, y 'm farrarén un paper cosídem al-
gú pot ser m' tenir d' aquestas maquinass sens lo
meu permís; llavors, qui 'u vullis, que pagui...
Ja 'u veasís, ja 'u veasís que 'u sentén de
riches!—

Ab aquestas y altres rahons tractava 'l Geroni
de convence' á la Guideta, y a la fi ella s' ho va
creure tot. Lo diumenge vinent tragueren qua-
ranta duros dels tres cents que tenian á la Cai-
ya d' adreces, no sens alguns llagrimas de la
Guideta, á qu' era agó arreuerarli un calxal.
«Pero he—pensava ella—, es perque 'as se val-
ga men. Alabat sia Déu!» Y agó l' arreuerava un
sòch.

Totseguit en Geroni donó ordre de que li fan-
sen un volauí gros de ferra; comprá algunas lla-
tes, y en havent pagat s' ocupava ab dalé en la
construcció de sa obra. Tot sovint el veíg dia
era al encant á tirar ferra, com engrasacions,

polítics y altres objectes; y traseca que traseca vespes y nit convertint la sala en un taller cu-
diatlat de fustes, ferrus, cordas, correijas y cor-
dills. La dona tot sovint li deya:

—¿Què ara ne s'acaba? Trach la sala com un
corral, no puch ferhi entrar a cap persona.

—Preu na vich de passencos, que n'hi ha per
pochs dies—respona ell.—

Però allà no tenia fi y n'hi anaven passant
diners y diners, ah gran pena de la Guileta,
que, de regada, tota sala plorava com una Mag-
dalena tot treuallant en la torn, mentres son
marit feya, desfeya ó rumbava la maestra. Men-
tres tant, la pila de la casa anava enriquim-
sa, la Geroni tornantse mes vell del qu' era y la
muller creixentse de pena, fins qu' ella, ja no
podent solter mes la veure com la casa anava
cap per avall, resoldgué contactar a messen Jo-
seph, lo viciat parent d' ella. La capella, des-
prés d' aconsalarla, va prometreli que procuraria
veure si la pensava remey y un mag des va
presentarse a la casa, y, valent en conversa,
tractá de ferhi ah molt bonas relacions: pero son
com posar llenya al foc, porque el Geroni des-
prés deya que aquell home era dels que volen

que ningú hi veia, y á mi no m' enganya, que
 «Veig venir d' un lloc lluny—afegit—

[3.]

Perseverant en sus del·líries y no volent es-
 collir al 'la concebia de cert senyor vell, home
 de be y riuís en matèries de física y en parti-
 cular de mecànica, anava gastant temps y di-
 ners sense adelantat un pèu. Ja no era l' home
 llesta, diestil y pacient lo malhumor v' havia
 amparat d' ell, en termes de no tractarse ajó
 ningú dels companys del treball, que del darré-
 ra l' ataquaven lo malhumor deig al rey que
 l' ajudava, per no res lo feya malbé a cope, ell
 que avans ni podia venir costar a una ofensa-
 ra! Y sempre tenia reguys, may permetia de
 amor per la seva dona, per la poltrelludeta que
 valia més or del qu' ella pensava.

Capficat, frustellat, rubíat y no volent aboni

darla, un diestrenge a la tarda volgué provar se
 's distreya sartint a fira com a casa seva. Un
 cop passat la perla, ja sembla que se li acan-
 plava 'l cor, y, després de rodar pel glació (ja
 era pel junc del llit, quan encara li havien les
 uneselles), marxa sempre a través collint les
 cançons que veia pels mangos, y, arribat aixís a
 la bona de Déu, arriba a dins d' un torrentel
 boní va venre a dos senyors, que reposaven as-
 sentats damunt d' una pedra. La meua vell brava
 fira els aïlla en un riu que pastoreja per les
 vores sense ajudar la companyia d' una ge-
 lina que, mes acurad, seyan lo super. En Gero-
 ni va saludarlos.

—Home—deya 'l meua vell al altre—, ara ac-
 be de trobar una cosa que anys ha fa bullir
 molts cervells.

—«Qu' est—responia 'l jove

—Lo moviment continua.—

Al sentir aqí, en Geroni' va parlar com qui
 ha perdut alguna cosa y mira per terra.

—Explica—contestava 'l senyor.

—Mira—contestava 'l vell—«veus aquell aser?

—Es.

—Donchs l' he observat fins ara, sense perdre'l
 may de vista: venia remessa la que, mentant

també la rememora y, era que reposa ben aquests (bé pensa!) encara la remena. La molineta continua, donchs, es a la qua del rucó.—

La senyor jove esclatà una rialla, mentre lo Geroni marxava roig com un pebro.

V.

Pel camí reflexionava tot lo que respecte a ses caberies li havien dit persones diferents que li volien bé, lo pensà i inútil de ses probatures que l' havien dut a perdre casi tots los diners, y, refrenat tot plegat, arribà a casa seva, y diu:

—Guàrdia, ara mateix acabem de perdre tot lo que teníem avançat, pero he pres una resolució ferma: demà cridaré al despayre però que tregi tota aquesta ferragota, no 'la vull tornar may més. Vull viure tranquil gaudint com a veuà ríola. No tinc diners, pero no resten las mans

per' guanyar-se. Té, aquí 'l porto un mocador de caragols. —

La Guideta no s' hi veia de cap ull, sospira, va plorar; y, llançantse davant d' ell (com un-guè ho veia) va donarli un' abraçada forte y fins una manegadeta à la pata.

Des de llavors, lo Geroni tornà à pensar y à ser lo mateix d' avans. La Guideta, no més sospirava 'ls diners; pero may ne parla per no ofendre al seu marit. No fa pas molt temps, corria pel vichinal que havian tret una gisent refeta; tils ho segua, pero jo no sé que hi haurà de cert.

Cosa de dos anys enrera en Geroni va trobar per la Barceloneta aquell menyà conegut seu. Anava més brut que un carberon; deya la barba un xich llarga, y son aspecte era 'l d' un home carregat de pena.

—Y donchs, Toni, ¿què tal? com van les miquetes?—se preguntà-li.

—¿Què volen dir?—respongué aquell—La me-

Nimient? Gaf vaig deixarho corre. ¿Voleu que 'us diga la veritat? És cosa de molta paciència y de molta penseta. Però no hi he perdut res, perquè, tot provant, no sè com, en Bosch del que volia, vaig descobrir una màquina d'escureir ameneixas. Veniu a casa, que la venreu, veu-
agradat.

—Donchs jo he arribat a saber qu' es la mà-
himent continua—digué en Gerogi.—A tu t' ho
confiaré; però ¡x! no 'u digas a ningú.—

T'acostatsch à cau d' orella, afege:

—La màhiment continua, es la què d' un
assí —

LA SEMP EN LO GEL

— 1977 —

LA SERP EN LO COR

— — — — —

I

Des temps de la meua joveutut al que son ara, l'art ha canbiat d' una manera prodigiosa. Concretantime al de la pintura, qu' es lo meu,... Es a dir, es lo meu! ho era llavors, quan me semblava viure del ideal y la meua ma, ara tremolenta, acompanyava 'l pincell segura y vigorosa ab l' afany de deixar en la tela un tropell, una muntia de senyals que, al voler jo expressarlos, casi sempre se tornaven freds desenganya de ma impotencia. Concretantime, com deya, a la pintura, llavors, mes que un art era un ofici lluhit y tant pobre com ho es avuy en dia. Lo barroquisme ja era destronat; per-

regressa en altre moment: els assumptes, que no bíblics, són sobre la vida d'alguns sant; tractantse d'història profana, Grècia y Roma 'na davan matèria fins ab sa mitologia, y aqueixa última preponderava en l'escultura de gran to. Pero tot subjecte i formalis determinades la composició, la difusió y l'acolorit, en pintura, era tot reminiscencias de l'escola italiana; l'estatuaria, 's reduhia a imitacions servils del temps del paganism; no s'estudiava guys la naturalesa y encara 's feya tractant d'ensenar-la. Aray, molla, en lloch de sorprendre en sas bellessa, com es just, carthen en altre error la copia pel cant més desfavorible y grosser.

Jo hauria volgut anar a Roma per' veure mín y estudiar directament los grans mestres; pero no 'm sentia ab coratge de guanyar cap plaça de pensionat ni 'ls meus pares podian mantenir-me fora casa, aixís es que anava estudiant a l'Academia de Llotja y també per guanyarme la vida, pintava alguns quadro baix l'arrelle directí de mon amic Fontana.

Aquest habitava una casa espayosa, qu' era de ses pare, dins la quina, de fora estant, al dritxe 'l consell, ja 's veya un hort ab tavan-

gers y altres pintures formant un conjunt del-
lós. A peu pla y ab finestres que davant i en-
dinh parades, era l' nostre estudi, total despro-
vehit, que 'a reduïa a ben poca cosa lo que la
teníam des cavallers, alguns quadres vell, com
una dotzena de penes encallorades de gata y
col·leccions d' estarpes antigues—aquí en lo que
'a referia al art—; en quant a mobles, quatre
banquetes per seure, una còna per ficarla
tot lo que 'as les nasa, un joeh de cortines per
graduar lo llum, y una taula gran, componien
lo nostre parament, pòig i era un necessitariu
armas, topases al demés antigalles, ja que 'la
estudia arqueològica no era com bé des-
regula.

Allí malavau lo temps passant sempre que 'l
dia fos serà, y quan estava avarià ó teníam ga-
vina, dibuixant ó comunicant los projectes,
que gaire bé sempre 'a dujam per nodurar.
De diversions no 'a frequentavam moltes, per-
que tampoch ar' hi havíem gaires, y, com llavors
encara ningú 'a creya que 'l art afalibent los
artells, viviam modestament, men, a més al, sem-
pre procuravam vestir a la moda, me recordo
que al any en ja dujam barret rodó y botas per

tot un, y que jo gustava frach blau y arròs de color de gema...

Seguidament no teníem pas gaires vicins: llavors no hi havia tanta afició al art, les frases eren les que se 'n preocupava més, y al nostre arounder no veíem alguns que mostraven una predilecció especial per las obres d' en Fontana. Açí va despertar en mi una gelosa avaria, que, è pesar meu, arribé després a manifestar-me ab molta interestat fins a evidenciar-me, y, per més que jo veya lo just de la preferencia dada a mon aruch y "i bon voler qu" ell me daga, no m' era possible deixar en sol instant aquella carcar estranya, aquella mena de mala voluntat injusta que venç 'll aruch.

III.

En aquell temps, en Fontana estava pintant son quadro de Raül. Per més que ésses impro-

petala, és un obrer admirable! La primer forma, la pre-moldada, recostida ab tot l'encís de sa bellesa que aclareix la cel d' una anglada, des-vant centre de sa més un' espiga, al veure al vell flor, que, ajagat darrera un mont de garbas, «desperta, y, ab admiració, fixa ses ulls encon- re endormecuts en ella; lo camp es gran, la plerera immensa; un bon rich lluny, á l' ombra d' uns palmers, los segadors fan sa dormida; hi ha molta feyna feia, més l' oïda que resta enco- na per seguir es molt y reserpa limitant l' horitzó, tot brespa calma, tot està en repós, lo cel es pur, sense una bruma, y banya aquell quadre una llum calidjosa y transparent.

Un dia, quan tot just la composició estava acabada sobre la tela, sentirem lo grinyol y el xi de las campanas del pont cancel·l.

—Ave Maria puríssima!—exclamà una veu melosa.

—Sense pecat son concebuda—contestarem a- saltres de dins corint.—

Y eixint en Fontana per' veure qui havia, se troba ab un pobre que demanava caritat.

—Ratona á dins—li digué—, que podreu senar y m' diréu una sena y l' oració de St. Antoni.—

Poch després, vintres més amich guiant per

la mit a un vellot privat de la vista, y 'l feti assentiar.

—Vaja, volem, pero de cor, sans conatives enrahentant—li advertí.

—Eh, molt bé—des lo pobre llevantse la gorra llarga que havia sigut ventosa —

T reués ab lo cap ab y tot ell aquet, lo mateix que una callosa.

Men amich home á agafar la pala y los pinzells, y, de tant en tant, apartava la vista de sa feyna per guanyar al pobre qu' era una bella figura tanta mes de vintat' anys, non front' ocupat ho semblava encara mas per la callositat de la testa que sols guardava una poqueta cabells blanca tot roit, se fesonan era hermosa y senyalsava bondat, contribuhint a donli lo sa herba bon alch massa creacuda per lo que permesian las costuras d' aquell temps.

Finadas las concions, va anar-se, y 'l Fontanra li doná milja peseta, de lo que 'us admiraven tant lo qui la va rebre com jo mateix.

—Bé li do salu y li amencie la curació—dijá dormogut lo pobre.

—Torneu dema, si poden—li demanava un amich acompanyantlo a la porta.—

Ja, que venia ab tota la força la mala parva

de la gelosia, aprofitant l'ocasió, corregué a mirar lo quadro per' trobarli defectes; pero, ben al contrari, l'obra estava guanyant d'una manera pasmosa, la figura de Noa era admirable, y sa cara no podia semblar mes á la del pobre.

—¿Qué 't semblat?—me preguntá en Fontana, trobantli embadalit, estífit.

—Molt bé —vaig murmurar, tractant de reprimir mon entusiasme.

—Oh! la naturalesa es lo gran model, per mes que 's diga—tartolant, ell representat se fey na—

Al endemà, va tornar lo pobre, y com de la mateixa manera; pero ja fou mes casualista y va captiar qualcun de la seva vida que 'na conegué: després d' una joventut tranquila passada en mig de las comoditats, se trobava en la vellenta ocios y pobre, reduhit á captiar un tros de pa per' discaric a la boca. En uníel dir qu' en Fontana va seguir copiantlo.

—Se voleu tornar cada setmana—va dirli 'l jove allargantli altra mitja pesseta—, no valdria pas dir que paga d'arros una casa com açó, mes algun quartet sempre la caura.

—Don li pague y Maria Santissima—va respondre 'l pobre jay—

Y cada setmana vingui sera ler may falla. H

dava men company tres quartos y jo un é dos, segons com, perquè no 'n guanyava gaire y tot lo que podia ar' ho gastava pèl vestit.

Aquell vellot que rebien tot Barcelona d' escola, abiat sapigué de memòria las tasqueras del nostre obrador y ja entrava y surtia sense necessitat de que se l'acompanyés. Ell ja havia adivinat que nosaltres eram pintors y (qué se jo!) pot ser clorà també lo sentiment robi que s' havia despertat de men cor... Oh! però! a' estich men que segur.

Un dia, després de resar, com toia de costura, la Pere-nostre y d' haver rebut l' almagana, restà encara assegut y reflexionant. Després moquè 'l cap a l' una part y a l' altra, igual que el 'na muré, y, com aquell qui vol racachonar y no sap de que, va dir:

—Ea Viladomat el qu' era un gran pintor.

—Y tant y tant gran com era!—respondé 'l Fontana ab entusiasme.

—Què pot ser l' havien conegut?—vaig saltar jo de pressa y ab molt interès.

—Jo no—don lo vellot—, però 'l me'n acordó. Y tant m' 'l conecia! Era molt entrant a casa del bon mestre.... Oy, que al pensar en vostres dos, que son pintors y artistes, sempre 'm ve a la

memoria un cas que l'oculo volia explicar d'aquell home savi y bo.

—¿Vullia coniarlo?—li vaig preguntar.

—De bona gana, si a vostés los ve de grat—contestà 'l vell.—

Y tots dos demarem de pintar. Jo vaig sacsejar una sobre una y man company, deixant la paleta y los pinzells sobre la taula, va recolzar-se, tota la nit fins alençar la flama en lo que 'l vell anava a dir. Y valia la pena de que 'u descomés se tractera d' en Viladomat?

■

III.

«Lo meu ocule—digué 'l vell—entendrà molt en pintar-se, perquè havia sigut noven del Círculo, y ja se sap que 'ls líures hi son molt intel·ligents. Després, quan llegué penjat los habits a la figura, va seguir totent la mateixa ofició als quadres, que, ja 'ls dich jo, no era pas: vent ja

«efect que no 's podia tenir, encara, regent parricats, se parava a guay la riu de llinguadament. — «Açò no val res—deya ab disgust, en la cosa no estava bé—; però quan el deya—«Aquest quadro es una obra nostra—, ja podia assegurar-se que 'l pàrter ne sabia, perquè l' oncle no se acostumava de poca cosa.»

«Ab aquestes aficions s. posà entre gent d'eglesia, en contacte a molts pastors, als quals creia, després, sovint, quan el hagueren donat la carrega de fruct, y, d' entre tots, lo quin més lo trobà era 'l millor de tots ells, en Viladonaf. L' havia conegut bé, de pocs anys, iai just en Pasqual començava à construcció en les necessitats d'aprenentatge, y, al sep de molt temps, se trobava el obrador d' en Ferrerona, pèl qui bona cosa d' anys estigue guanyant diners y anomenats; des que 'l jove, vegeuise ab coratge fer més de lo que allí podia, se posà à treballar per seu compte y 'l vulgué seguir com a fidel y desvotat un company del mateix obrador. Aquest era un home eficient, paciènt en la feyna y que, ab la direcció del mestre, desbasta quadros y sabia entretenirse en certes permanències; en una paraula, tenia disposició y voluntat, però li mancava gent, y com açò, ar-

generalment, ve de naivetes, per més qu' en Viladomat procuris ab totes ses forces ferlo un altre pintor com ell, son delirio no pogué arribar més avant, y aquest, ja per desconfiança, en el mèrit, ja perquè 'ls tractos que tenia li fossen avantsiquos, no podrà may d' establir-se ni cercar altre acomoda. Aixís l' un y l' altre vegaren corra 'la anye, aixís tots arribaren a ferre casi vells »

«Fóra y tot del treball, eren dos companys que may se derivaren; més ben diferent l' un del altre! Lo mestre era un home ple d' entusiasme y de vegades riellor, però sempre lluch, de cor obert y noble y bon amic, com perany a gent de sa qualitat, l' altre, era quiet, reservat, qu' entenhent poch y ab mangayoria, aparentava estimar a son amic, però li donya un' enveja gran com no pot dirse. Açò ja veia de lluny, de quan tots dos anaven per fadrins; però de mica en mica, tant com anava creixent la fama d' en Viladomat, més y més creixia lo mal voler del altre. Sembla impossible que 'a paga viure terta anye al costat d' una persona avorrida mostrantli estimació »

«Vingué 'l temps d' alçarse Catalunya contra 'l maydar de Felip V, y mentres en Viladomat,

al pos que com à bon patriote aspirava per las libertats de la terra, aprenia lo bo que trobava en Rubénus, lo pintor del Archiduch; lo mesquí de son company no guanyava com artista, ni sentia com a patriota: l'envaja, sols la vil envaja lo tenia capfosc y no lo dava lloch à pensar en res bona. Un dia, sentint tancar à la porta del obrador, y se 'ls presentava al davant lo mariscal Starenberg en persona, ab son posat gentil, son brillant uniforme y sa llarga perruca de cascabels irlandesos; lo següen quatre ajudants. Va allargar la mà d' una manera aristocràtica al pintor, y, després de complimentarlo en gran manera, li demanà que 'l retrés. Des d' llavors, lo sentiment orgull y miserable del fals amic, arriba al major grau de la ridia.»

«Havía passat cosa d' un mes d' aqò. Mestre Antona hagué de sortir de casa, y deixà la porta del obrador tancada ab un bollo que se obria per dies y per nits. Ell, tant bo, tan generós, may havia sospitat res del seu ajudant, fins que de poch temps en aquella part lo hagué de conèixer per forma, y, per tot que seyl li va dar un gran sentiment, aparenté no contrariar. Era ja tornat, y pujant l' escala anava despallantse de la jupa y lo barret, quan sentí un gruixch

dans del obrador, caminà de puntetes y va un-
 rar pel sost de la ciua. L' home feliç que havia
 rebut tantes proves de la bondat del artista, s'
 estava davant del retent de Stoenberg, mirant
 d' una manera rubosa aquella ciuja acabada
 a la sua esquerra hi havia la paleta, a l' altre
 una un pinzell ple de color que havia dirigit vers
 lo retent, com qui volia fer alguna cosa y no s'
 determinava per fi, després de llarga estona, va
 donar una passa avant y aixecà el braç.... L' in-
 ventor en Vladimirov obrí la porta y s' afeixà a
 dir, orlissant:

—«Ay! què m' a fer?»—

«Lo boydor se gira en totó al sentir la veu
 del mestre, y la paleta y los pinzells li varen
 caure. Redentse un xic, digué aparentant ig-
 nuïcia:

—«M' has espantat! Havia vist una incorrec-
 ció en lo quadro, y anava a canviarla....»—

«Mes prou se veia que el color del pinzell no
 era propi per tal cosa y, ademés, la torbació, el
 tremolor y l' engrogueïment del malvat l' acor-
 saven. L' artista riplacà als cingre:

—«Si hi ha incorreccions o no, jo ja m' ho
 sé en la vida entera fer lo que ara t' propos-

seves. Home, m' ho podria dir—afegí entremetint y prenent un le mos dolç.—

«Lo culpable no torné resposta, y ab semblant contrarietat reprengué sa feyna; mea, des de llavors, sa boca no s' obria sino pera dir lo més necessari; treballant y a tot' hora ab 'l veje trist; y a taula, en lloch de menjar, estava neguitós.»

—«Què pensà—li preguntava en Viladomat.»

—«Res—confecciona l' altre document.»

—«Ta no rias, no converges, no menjes. „Pot ser n' es causa lo que veig dirte aquell dia? Creure, jo no volguí pas agraviarte.»

—«No, no es això, no es res.—»

«Per mes que 'l hep amuch ho coneixia tot, esperentava lo contrari, sols per calmar aquell esperit intranquil; mes fou en vas l' envejís accaplicantse, perdent les forces, y creixent malalta.»

«Mentre Antoni encara 'a mantenia fadrí y vivia abso mare, que depara 'a tingué pochs anys. Tan ella com son fill, creixíen en el món com si fos un propi cos al en-lo món y ab tant temps d' estant ab ella, lo home dóna, ignorant de tot lo que hi havia, l' estimava com un altre fill.»

«Durant la malaltia, que fou bastant larga, en Viladomat no 'l deixava quasi may. Una nit

quan ell la veïllava, la malaltia s' enfereia y ell va entrar desvori. No tenia ja forces, sols se sostenia pel fill, y, cansant-se com per va marxa, deya com a semblança à m' agra:

—«Jo volia ser tant com ell, pero va pèssime al davant. T'ja boch de resorgirme 'ls punys sentint com tothom l' alaba!... Jo 'u tenia ben pensat, pero no 'm va aixir bé. — Ell m' hi va atropar! No 'u havia conegut encara... Pero llavors, llavors, per mes que no m' ho digna!... Oh! si jo pogués veure aquella mà tallada!»

—Sentint aqó, l' artista s' aixecà indignat, y sortí de la cambra ab propòsit d' abandonar aquell miserable; mes, al ser fora, la cor no li bastà per ferho, y, entrant resolt, tornà a atencarse prop del fill, y allí fins à la mortuenda estiguéuant d' angunia.»

—La febre 'u dominà, pero, encara que 'l malaltia restés vèrb, anava apitjorantse y 'u feu necessari durli 'ls Sagiments. Quan fou confessat lo capella va entrar à l' estada del pintor, y li digué:

—«Mestre Antoni, lo malaltia vol parlarvos.»

—«Ell hi va corre al moment seguit del capella. Quan li fou, va acostarse prop del fill expirant

lo que 'l malalt d'era; però res, no digué ni una paraula.»

—«Digas què vols de mit—li preguntà en Vidalenat.»

—«Res, res no vull—li fou contestat.

—«Germà—interrompí ab veu d'exortació 'l sacerdot—, pensa que tots hem de morir, y porque Dios nosse Senyor nos aulli en sa santa Gloria, es manifestar donar aquí a la terra la satisfacció y la reparació possibles dels agravis que havem fet.»—

«Després d'aquesta manifestació, lo malalt girà 'la ulls vers son amich y desfogué 'la llabia com pera esquitxar: mes, de sobte, com pensant-se'n, se girà d'enquena, y, benyent un braç enlata, exclamà:

—«No, no, resien, no vull res.»

—«Vaja, anima—dormava 'l bon ministre ab solennitat—, en tant crífich momentu no excollen la veu del mal, recordem de la justícia divina, tan misericordiosa ab los pecadors, com inflexible ab los insperitents.»

—«No, no, per res. Res vull—replicà, després d'altre moment d'indolència —Eixcume d'aquí.»—

«Tot fou inútil: el cap de pocs hores tancà

impossible sola per no deixar aquella penya d' enveja filla del orgull. Sa agorra son curta, però ben despendida; y ans d' entrar l' última sospir, dirigí a ne 'a Viladomus un miradell de bala carregada d' ayd i noblesa.

—Si qu' es un cas ben particular—digué Davon en Fontana—Tan to d' admirable la vertut del un com de rara la vilassa del altre.

—Es ben cert—afirmá 'l pobre—Pero no 's conclou tot en açò.

—Donchs digau—jo vaig fer ab l' encia del qui escolia una cosa que li es molt interessant.

—Passaren alguns anys, va morir la cònsul, y com era gran amic del oncle, li deixá la llibreria. Un cop, regirant y fustellant, aquest oncle va trobar un llibre ab cobertes de pergamí, escrit per un del difunt, home de vida molt santa. Lo llibre daga per títol «CAS EXEMPLAR», y en ell, després de contarse breument aquesta historia, cellant los noms, se feyan consideracions morals y fins explicant lo bon sacerdot una revolució que havia vingut. Va venir l' anima del gran pluter estela coronada de gloria entre 'ls sants y 'ls benaventurats y la del miserable enveja dintre l' infernalmentada, ne ab lo foch que fe patia als altres condemnats.

«Donc a b l' image de las obras de son mestier que li fan veire crudels remordiments y li mantien viva la condempnació qu' ell mateix se va donar en aquest món.»

«Vols va finir en refeció l' art, com nosaltres l' anomenavem, y, present lo bastó de guiso que tenia descomiat entre canes, va alçar dient mentres això:

—Dén nos guardi a tots de prost semblant, y sentia Lucía 'ls conserve la vida y la clau.»

IV.

«Arria que 'l pobre hagué girat l' esquena, en Fontana tornà a ses penelles jo veig quedar un' estoneta reflexionant lo que acabava de sentir y avergonyint-me de la baixesa de mon pensament. De sobte, com si un raig de la llum divina hagués tocat mon cor y ma pensa, trech del cavallet lo quadre del «Homo n' Euxera» qu'

estava pintant flors, agafó un' altra tela ja preparada, arregló novament los colers, y 'mposé à fer... Si jo mateix he sabut lo que 'm proposava, però, com si una intelligent invisible guias la meua mà, jo anava pintant, pintant depressa com may he tingut fet. Viageré mig-dia, y perquè jo treballava, y encara que 'm anich m' advertís de que havia arribat l' hora de dinar y m' invitas à menjar ab ell, ahís com jo m' estirava m' hi quedava, flors no 'm volgué acceptar. Semblava que un poder sobrenatural me dirigís: «Pinta, pinta y fira, no deixes de pintar», y jo pintava, pintava ab veritable desfici, sentíame una bellugadissa interior que se me 'n passava al braç, del braç à la mà, de la mà al punzell y acabava per fixarse à la tela. Y ,com més com més creixia la feyna, m' trobava més agí, més disposat y més tranquil. Açò era pels volts de sant Joan, llavors los dias són ben llargs, y, après d' açò, lo sol anava à pendre quin acobl men-jornal. Estava cansat y vagava mentalme estant un sospir y contemplant la meua obra.

«Què havia fet jo ab aquell temps?

Ab flors bastant abocetadas, però compresibles, se veia una figura de déu que semblava

hermosa, però, observant-la bé, estava grega, ses llibris eren comprimits y son mirar igual mirava aquells temis molt d'intencional y vil. Per un costat, se sentia cecyia contra de cosa, per l'altre sí hi encovaven sempre, ab la cua dreta allargava. Dots y ab l'altre tenia un penyal qu'era mig ennegat entre las robes. T'aquesta figura 's destacava vigorosament en mig d'un fons misteriosa, incompreensible.

Jo estava rendit de cansament, però, com al m' haguessen tret un peu, respirava ab tota llibertat. Oh! no hi ha dubte, lo que 's veya en lo quadre ha havia tingut jo arripat al cor.

—¿Qué 't sembla aquí?—vaig preguntar al Fontana.

—Qu' es lo millor que has let tú, qu' es obra digna d' un mestre—respongué aquest mirant-lo ab deteniment.—Pero aquí esgarifa, de mal.

—Es ben cert—jo vaig respondre—; mes aquí el la solista lo forma que dona portarillo á dintre—

Lo bon curist se' entengué desseguida va assentant-se al costat, y se' aprisa lo jut ab paull entre las aires.

Des de llavors, vaig viure tranquil; cresque mon amor al estád; y, mes callo, vaig gaudir

una plaza de pensionat a Roma, que m'ha servit de molt. Sempre mea, y avuy encara, he procurat contribuir a la reputació dels bons talents y dels homes estudiosos, persuadit de que l'envieja es indigna d'un cor d'artista, que ha de ser su cor ha y honorat per excel·lencia.

LO PENSARE DI CASA

— *di Luigi Einaudi* —

LO PESSEBRE DE CASA.

— Senyora Paula, bon dia.

— Senyora Paula, bon dia. El favor de dir-me si sap quantes hores anem calent?

— Las onze totes justes, Maria.

— Gràcies. És que, no sé que 'a fa, però de dia en dia 'm torna aorda com una campina. La dich que ja comença a estar avorrida.

— Però e no s' ha d' incomodar tant, plaga. De vegades es un cop d' ayre, que, aixís com ve, se 'a va... Noy, apartat, faig d' aquí.

— ¿Què jo he calat a la mare? Passa! agafar pèl serena, si no es ben calat.

— ¿Sents que 't diuen? Se fossas lo boi, que, si m' enfado, vaig corrents a buscar-me el hospici. Ara veja vostè, m' està martiritzant dient que vol gall, arrey que es de folla! Quin peccat! Jeurat!

l'heus voler condemnar-le y que Sant Antoni y
 'ls angelets ne l'colman.

—Bona, ja te 'l menjaras dema. Donchs, què
 ja 'l té cugat, senyora Paula?

—Res com un fi d' or, qu' ensucos.

—Lo meu caceró 'n té per estona... A l' ha
 mort volé matar-le?

—Que tuch d' haver del jo' Vol callar? Si me-
 varuko- A casa no 'u menguaria si no 'l matés
 algun altre, perquè 'l meu home encara que 'u
 hauré de m' a fassa 'l cor fort, no es capia ni d'
 apuntar lo ganivet. Mira, quan pledeperas un
 altre per veure qui 'l mata-ra. Ell anava garre-
 jant y ja al vint, cremado, fent un grua esfor-
 ce arriba de la cadira y preuch lo gall. Donchs
 ¿creus que, en tres de minuts, m' ha agafat
 un bonigor y 'l ganivet m' ha cugat a terra?

—Quina broma deshen haver fet llavors?

—Dina: no me 'u parls. Pot pensar l' home de
 cosa quin tip de chuc? Jo qu' he dit ni d' illa
 «Poa cançons. Indro, farto lo favor, si 'u
 plau». Y l' home, es clar, desseguida.

—Donchs què tel hauria sigut si l' ingorreu
 criti de cora va ércir del ou, com aconsilla, que
 menjant se 'us cullava a laula? Quin aníma
 ara manich? Quan l' Antoni ja 'l tenia, m'

ha mirat d' una manera estranya, talment semblava que digués: «Què 'ns he fet? perquè volem matar-nos? De vegades hi han besties que, si podien parlar, quasi farien com nosaltres».

—Sense l' anima en mig, igual, ja 'n pot dir. Marels.

—Pera, quin traïech tenen tot aquest vespre, que mouen tant soroll?

—Què no 'n sap que sem pesacher?

—Ah! de debò?

—Sí, senyors. És cosa dels treballadors, y a mi també m' agrada molt. Jo fa tres mesos que, cada vespre, hi treballan; pera avuy, que ha de ser la gran festa, s' hi fan posar de fort y de fort y ja l' acaben. Abiat vindran tots los convidats, y no 'n morim poca gent. Ja estu aquí 'ls cognets que van llegar los milions junt ab uns quants altres indrets del veïnat.... Però, ara que hi penso, baixin vosté y la noya; li diré que 'ls aguaré.

—Si que vindrem una estona en estada lletta, si no es donarlos molestia.

—Fugi d' aquí vol collar? Deixin portar aquesta crebura al liti, que s' ha quedat adormida com un sóch.

—Doncha d' aquí després.

* —Et à Dieu plait. —

Lo peschet ja està llist, gràcies a Déu.

En Joseph, en Bruno, l'Anton i en Magi contemplan ab entusiasme la seva obra, i treuen les cadenes que obstruïen la porta, deixen lo pas lliure a la muntada de velins i velinas que s'esperaven a la botiga per assistir a la festa. Al davant hi va l'ignasi de cal coure, seguint lo Pagèsola, en Boix, en Mariet i 'l noy gran de ca 'a Puig gulant als tres cegats que porten sos esturments. Aïní lo magatzem l'ont hi ha 'l peschet ja setable ple; lo Petronella, la Marieta, les Agnes Maries, les germanes d' en Puig, lo Peret de la Barceloneta, en Mariet aquell que toca l'air de la flauta, i una pila d'

altres homes y donas, y fins nos compays en Francisco. P' Agustí y en Peret, que, tota son veïna y la seva pareu aca convida, però 'ls deixan venir aquella nit.

Totthon, dona 'ls tres pobres muntxo, va a guanyar lo pesebre. Lo Joseph, ab una ma posada sota del capotissot, fa voltar la cinta obra d' ell; en Bruno, ensenya una casa feta veta ab tots los mobles, cridant l' atenció de totthon vers una cunya boni ha ha fock encob; P' Anton va ensenyant los nárels que ha pintat y semblan de delat; mentres en Magí, lo trapelot d' en Magí, amagí en lo fons del pesebre, dona moviment als llaquets que hi ha en ung del mar, prenent alé de tant en tant en quant ab una tirada de vi ho.

—Mare de Déu! qu' es gran—diu l' un.

—Y molt bonic!—respon l' altre.

—Ha copat de guai—adegira lo de uns enlla.

—Aquest any vos heu lluitat—exclamen en clac del é vici el plagi.—

Mentres tant, s' han encob los candelas de quatre primaveras simétricament col·locadas los muntxo, assentats en un racó que forma la colzada del pesebre, ja trempen son esturment, lo semblant de lo jorrellat ja ar anima.

en Magl i a quatre grups de sala. 'I posadreu ab la canç roja de ballar y beure, y demana a la Carmeta si vol ballar ja, en Peret, en Francisco y l' Agustí, 'us arruén a un carió, perquè no 'us trepitgen, s' agafen homes y donas al temps la música, y començan un *cant* capla de fer ballar als morts.

Com volent no 's casen, no que han de casar-se primer se casarien los mancebos de sonar. Cúal ola! En Madrid també s' arrenca de la dansa per ajudarlos. «Aha, Mancebo—cria en Magl, saltant com un desesperat ab la Carmeta—, treu-te aquí, que 't doni un cigarro.» Y volia que volia, fins que 'ls estornerna, perant de tocar, diuen pesa.

L'altres talhom s' asseuen, y tant mateix hi ha sigut que s' atenga la suor. En Magl, trayent-se la peluca, dona un peu a tr' en Mancebo per lo bé que s' ha portat, y l' engueta lo peu a la cadira horitzó, per fumarsei després, mes lo Peret que es un xicot de la pell de Barbaia, li preu y l' amaga tot rient entre 'l ragnatge del pesover. Al cap d' un xich, se torna a ballar, fins que, a lo millor, be'na la mort, y plena d' embogisme cria.

—Las dolor! las dolor! Jenes es na!—

Després, com per art d' encantament, lo só de la golla 'a convertíen ab lo del may de la mare, las paucillas se desien, y tothom, homes dones, grans y xiches entonen una tendra cançó del naixement del Fill de Déu, y darrera d' aquesta, un' altre; des que cantada y esgarri-mellada, los homes se 'a van a la taula bojal hi ha alguna cosa de menjar y beure, mentre en Janaro, lo més galant de tota los fadrins, posen ab safrins a colir, a las aigres y a las mares, per las flus y gots de horxata.

—Magi—cria 'l pobre Mançot després de dir pa y beure—, ara no trobo 'l cigarro que m' has dat; ó y 'l tenia al costat meu, a la cadira.

—Home, acó rap! aquí 'a tens un altre—contestava 'l Magi.

—Téusli—diga jo de baix en baix a mon amicó Peret.—Pobre home! gran mal te 'a fet—

Men lo Peret reya y no 'a torna resposta. Jo que llavors indignat de veure tant mal car, fico la mà entre 'l ramatge, pero 'l cigarro ja no hi era.

—Y ara! ¿Què es aquell que surt ab la cara em-mascarada y las paucillas é colir! Ay! es en Peret, aquell vellet de la Barceloneta, brut de la manera que va y ab lo barret vell del pare, tolmant sen-

ha un paillayre Gallen, que va à cantar la cançó del estanga-paellas — Vaja que 'u fa molt bé, ni un cantador d'ofici. Malaguanyada veu, malaguanyat corol.

Finalitzada la cançó ab pomarrell de mans, se beu un altre cop, y després canten les joies de pauparres que fan revestir de riuers; pero aquell Felip que a tot arreu fa nua, ja té de beureho y raguellarho ab ses grans desgraciadas. L' Ignasi, que no 'l pot veure, l' agafa pel seu compte, y, ab aquell dir lent barleta que té, abia la veu en la riota de tota.

—Vaja, vaja, no men s'as boas à riuers y no 's recorden del bon Jousset—dix la mare.—Mirin que abiat sera hora de retirar.

—Oy tal—fa la nostra velina Marcela.—Y, diga, j'abiat es la sia senyor?

—Al III encara ha. Li agrada que 'ls altres se divertessen; pero ell no 'u ve de nua de fer brema—respon la mare.

—Són genis. Que se hi fang?—murmura la velina.—

Mentres tant, s' abia de nou un altre general dirigit per en Peret valer, cantant la vinguda de Notre Senyor, que a tota orquesta, acompa-

nyan los caga y en Maurici En Joseph na-
na i relleige y diu:

—Las lens tocadas, prou per' avay

—Si, que antrén a missa—respon la Petroni-
lla, dirigitas al seu parvós, l' ignasi.

—A missa' a la missa del gall—cridan los
homs agafant las copas y las dónas presenten
la monedera.—

Y surten de casa ríent. La mare tomba la
clau, y 'na acompanya a mí, al Francesquet, al
Pere y al Agustí cap al Jit que 'na ha fet do-
nami de codiras. Y quin són ha agafat lo pare'
Ne 'n vaig a fer un pato al germanot, que avuy
dormira sol.

Lo día de Nadal, a l' hora qu' na se lleva,
quan s' anen a missa y s' ha menjat lo gall, ab
la calvaras que 'n porta, totseguit se respren. En

- * aquell' hora los mayors encenien los llums del pensell y jo letava á casa, a cura de meu germá y 'ls compayns de la vigília, los noys del Anton, que eran allò que 's diu dos anyells. Me recordo que eram á dall y provavam lo vióti d' en Manel, que 'na l' havien deixat per' que li guardessem, quan nos vejém al davant lo desvenganyit l' en Perei tot seño ab un pare cruós a la boca. Iels rigueren mag escandalitzats, pero jo, recordantme de la feia que ell havia jugat la nit avans al pobre manel, treya folla pelo calula, y higuerau tingut rabona, si la mare no 'na hagué cridat que baixessem. Llavors ell agafá correntó lo cigarro y va ficar-se á la balcona del geth.

Prop del pensell ja hi havia un fíl gros de severa. La mare, després de repartirnos estacs proporcionadas al caratge de cada un, nos ensenyava l' ombró del fíl, y, un cop dita, pegavam garestadas a la soa. Encara 'm recorda que 'l meu germá, xich com era, ab l' afició que danya, s' hi deixava anar tot farró. Llavors l' Anton ficava la mà per sota, y treya papers ab borrons, filas y anetillas, que després la mare 'na repartia.

Quan lo fíl ja no donava res, lo desvenganyem, y, tot menjant las llaminaduras, ganyab-

van lo pesebre. Deus aquí que al Peret va de-
sach la gana de mirar per una escletxa del
detrás com era que 'la barqueta se movia, y 'l
'sagí que va sentirlo, obrí una portella y li tiró
un grupel de l'ayga que s'escoria d'un saltell.
Filiu, com se va aliarar lo xoc? Senz mirar
res, pensant que l'havia mullat jo, me plantó
bolada jo que s'í m' la abraçava y 'l tiró a
lont; la mare y P' Anton van posant al mig
peró ab la calba que davan, tragueren un xicli
de feyna a descompartirnos

Via a la set, a casa era ple de gent.

—Deu los quart. Venim (que son parentes de
la cunyada de la Margarideta) a veure si farda lo
beu d' ensenyarnos lo pesebre

—Bona nit y bon' hora. ¿De aquí que ha pes-
ebre?

—Bésta nit. Venim a veure 'l pesebre —

L' altre, se fa ó no fa, venim collas de gent!

uns per amistat, altres alguns catalans de qualsevol molla y altres perquè se'ls va dir que la botiga era plena, y fins algú tant d'estrany a fins prenent la fresca. Allò anhelaven, perquè tots volien entrar y 's'apartaven als llocs que duien, armant-se en desconcert de què ens y empenyes.

—Així Maria perisisme! deixem passar.

—Senyors, fassa 'l favor de no empenya.

—Deixem entrar, que venim del Padró, y fa mes d' un' hora que 'ns esperem.

—Dispensin—respon 'l bruixot, que 's'apartava d'aquell pes— fins que hajan sortit los senyors que hi ha a dins, no pot entrar ningú més —

Pero 'ls altres protestaven, y fins algú s'atrevia a cridar. Llavors, lo pare, que algúment havia trobat de persuadirlos, se formalisava.

—Senyors, tingan present que aquí no es cap lloc públic. Crech que algú de vostres llars cap de voler treurens de casa nostra.—

Llavors era quan reguava un xich de quietut.

A dintre 's'guardava un xich mes d'ordre perquè, com lo lloc no era tant estret, havia permès fer-hi una divisió als pesos y per un costat s'entrava y pel altre s'ixien.

Dues senyores petibonas fixavan l'atenció en la figura d' una déna que donava l'et a una criatura; los homes se paravan a contemplar la cosa com treys anys i complis un seureig; los mayors gransets contemplavan los reys que venien a cavall; y la petita, ab lo magriture de l'ignorancia, veyan al bon Jesuset tot en un mag del estable.

Dues dénas, que semblavan mare y filla, venien acompanyadas del Armador, la fedra marta del segon pos, que, quan se feya el pesebre, vingue una veslla, y, com tota las d' aquella casa s'era tant vanitosos, la mare d' ell cop d' encoratjament li dir:

—Mirra, veja que t'sembla el pesebre que la let lo rey?—

—Mes lo Joseph, que ja tenia la manca al nas, va respondre tot seriós:

—Ketr' ell y t'saltes l'heut fet, perquè ell, aguantant la llum barbe nos ajudava.—

Mare y fill dissimularen; pero la resposta semblava haverlos escaldat.

Un senyor prim de lentes blaus, corallers en un nas de forma major, dirigintse a un senyor de pell, feya la breu salut:

—Es bonich, molt bonich, y, sobre tot, molt

intencions; ja no 'a sabes que a la virgada de Jean-Crist ja hi haguessen campanes y temples-horí s' adorés la creu.

—Diga que també no sap res—responia 'l Joseph.—Donchs sapia també que llavors ja hi havia persones mal educadas.

—A quin pebrat!—mormolaren los altres concurrents, mentre la senyor gros estirava la levita del prim y tots dos giraven cua.—

—Escollit—critava 'l Joseph—aquí es pessibrada voste?

—No, senyor, no—responia 'l gros tot marxant—en aliconats.—

Tot hom va fure a no poder més.—

I aixís passaven las festas quan s' acabava 'l pessebre, y quan no l' ensenyaven, se 'us feua 'l temps anant a veure los d' en Mestres, en Baidas, en Talarn, en fi, tots los millors de Barcelona, perquè a tots teníam entrada. Com nosaltres també eram pessibrats!

Per cap d' any, las reys y altres festas, també 's ballava, fins que, passada la Candelera, 's designava 'l pessebre y fins al any vinent.

Los anys passen, y un dia a casa nostra manca la salut, ab la salut l'alegria, y ja no 's va parlar de penches. Per altra part, en Bruno s'establí per ell, en Joseph va casarse, y 'l Antonio y 'l Magí no hagueren tingut honor de ferlo tots sols.

Han passat molts anys, y jo, de noy qu'era, he vingut a ser home, pero mes pena ja no he eho, y, per mes que adoro sa memoria, no puch, com avans, viure jayls ab sa companyia y venerarlo tant com ella se' estimava. Déu ha tingut el Col!

En Joseph, nostre bon amic Joseph, també es mort! En Peret, lo de la Barceloneta, deixà 'l telar y va casarse per mar, no sé que ha sigut a' ell. En Magí també ha perdut aquella alegria, va casarse, y, després de viure tant a pler com en est més se paga, perdé a sa virtuosa muller. En Mariet, qu'era prou rich, va casarse ab una dona sens cor ni seny, que 'l llastava a perdre, y, ple de sentiment, fins. L'ignasi y 'l Fogonista, tanpoch viuen. I un mort repentinament y l'altre, després d'alguns anys de no tindre salut, acabà ses dias sol, sens algaré que 'l cuyda ni recollís son últim sospir.

Peró, quan s'ha vistut be „qu' es lo morir“

5

La que 'm dol, la que 'm desespeta, es veure al Peret, aquell noi del meu temps, que, vivint en cases de joia y en bordells, perdut del tant, ja no pot ésser amic meu.

¡Ay Senyer! Quina la-cul de la vida es tant bona y tant par, aquí 'u diria que 's pogués tornar tant negre! tant negre!

•

WATGE TENSELOS

—•—

VIATGE TENEBRÓS.

I.

— una cosa es ser cristià y l'altra ser simple, senyor Comella. A vostè l'empeny la moda dels temps, y à mi sola me governa la meua conciencia. Què hi vol fer Vostè, anys atres may se moria de l'església y sempre anava à la sagristia darrera de mossen Tal y el pare Qual; ja, fora 'ls dies d'obligació, casa no hi anava, sinch ni veyia passar de la peca de l'ayga beneyta, y ab capellana, sens deixar de respectarlos à tots per lo que representan y à cada un en particular segons lo que val, sinch m'ha vist tractarhi mes que ab l'altra gent vostè. ara, semblava que 's tornés boig parlant del

rey Magnífic, del que se devia dir: jo sempre he cregut y sostingut que ningú té dret de governar un poble contra la llibertat y existència voluntat del mateix. Y avuy, avuy, veié, senyor ex-absoluteista y actual partidari de totes les llibertats conegudes y desconegudes, dir a la trauca, avuy me surt aquest tota base de creences religioses y tractaments d' estranys.... No, no cal sino viure per' veure com! Saps que jo vinc d' una família lliure de sempre, que m' ensenya de respectar les idees dels que no pensen com jo, y, fins avuy, se está conseqüent jo estimo tot lo que va progrés, tot lo que va caminar a la perfecció, y 'm conformo a tots los usos nous que no duguin perjudic; però may renegaré de lo que la de 'm dicta, la més 'm demostra y m' han ensenyat los pares, com tampoch en mi no 's barrejaria may l' existència de la religió y las misèries terribles de la pobresa.

No cal que 's cante, que tot això es perdre temps en vag fent lo luri y sembló que vol gloriarse. Estiga bé.—

Y deixant a m' aquell home pensí ab la pau en les lletres, vag fent-se a St. Llorenç de n' acompanyar 'l rosari.

Aquella església gòtica era plena de devots. Entre no haverhi més llums que 'la del altar major y que l' església era guardada de drap negre, ens pot dirse que allí s' estava a les fosques. Jo hi havia anat per sentir al pare Trubal, que vingué a la vila ab fama de gran erudic, y vagassentarme com pogui en un racó que, al costat de la dreta, formen la barana del presbiteri y un confessional. A la feble claror d' una llanterna, lo vicari mena l' oració mental, y, un pech llindat, lo revestent per se 'u pujà a la trona.

En hont d' una quarant' anys y de ben present, fins tenia cara de nen y posar també 'u era, acia és que jo ben predisposat a diror seu, comenci a escoltarlo ab desig de no perdre ni un mot.

Pero ay! quia desengany ar' esperen!

Al sentir aquell socent català en parla castellana, ja 'm cingueren les ales del cor. «¿Qué pensa aquesta gent?—deya jo entre mi —Devem ser a Castella, per ventura?— Si 'u ambien lo que aló 'un rucos y 'l frayt espiritual que 'u tenya. » Yaja, yaja, tant se valdria no fer res » Al mateix temps, lo llenguatge era infant y conceptuós; y quins veu y quins noticions mes

artificialitat. Lo serví en casa de beoga com lo purgatori pintat que 's veia en l'altar major.

II.

De sopla, leona, allar, llama, gent y predicador, tot va desapareixent, y, al despertar-me envoltat, res veig: estava del tot sol y á las foscas. A l'hora acostumada, havien tancat l'església ignorant que a dia hi hagués un home adormit.

«Què faig?—pensava jo.—No tinc més remey que esperar a demà... T la pobre Francesca, y la neya, y 'l sogre quin' anseu tindran! Quina nit més llarga serà aquesta per' ella y pera mi! Déu meu! Déu meu!»

A dia, la quietat era sepulcral; però á focs plomassos y s' havia desencadenat un levant

durits. Com lo frat se m' havia posat als genolls y á l'esquena, me passí de mans que lo juygar y, apertantme'l bé, vag estarnes allí amallit.

Entregantme a la solietat de meus pensamientos, ab los ulls de la imaginació que 'm semblavan ésser molt veritables ulls, veyá un sens fi de coses estranyas. Lo temple sota los damps negres, lluminat ab feble claror de orfídia, s'animava per instantis dobligantse las columnas, s'abancava fins casi á cadarnes, y, adoncellas aqueixas, tornava a ser alt y magnífic, las claus que trahan la volta, estantse, com cucha, casi lloctas á terra, y, després, envergastas, tornavan á son centre; s'abancan las llans, y eruan moltes calaveras blanques, llencilas, espantosas, incantes, pels vidres pintats de las finestras, entravan monstres de diversa forma y magnitud en figura humana; las una eruan cobs, molts y tenus un cap colossal; altres eruan llarguíssims, prims, sabids, uns venian a cavall d' animals molt estranyes qu' ells, altres balentíen grans alas, y 'ls dants, com si fossen fan, s'estiravan y alomplavan desdentats, y després tornavan a pendre cos. Jo 'ls vegi unirse en barreja catumbótica, y riure, y palont-jane d' una manera infernal; y, al voler apartar

la vista d' allí, vaig adonar-me de que les figures dels capells no fryan guayols y acobats desesperadets. Aquí que dich, passa en breu moment, y després lo temple resta fosc y quiet com avans.

Tanta era la quietat de dins, que, a pesar de la tempesta de fora, mes orellas fins percebien lo ronc de la corcha y 'l petar que, un cop ahl, altes allí, froya 'l fustera. Jo estava posat d' un temor supersticiós que aumentava una xisclada y una porredrosa llagrima y precipitadeta, quan, sentint una cosa que passava fregant en mon peu, vaig alarmar-me cagant donant un giravolt.....

Tanta la quietat que tota fea trencada per un rubicó rymatisme elcet al tota la fora dels pulmons d' un gel, y llavors, relentiss y tornant en mi, vaig allargar lo brau vers la cadira per assegurar; pero no la trobé pas a drete ni á esquerra, á darrera ni al davant.

«Cuyar, qui sap quans temps me toca d' aguantar aquest suplici de foscor, tanta y solitari—deya jo, aspirant y sentint gaudir i mourem del lluch hont me semblava estar clavat. En aquell moment, lo rellotge ah s'ó tremolós locura loca.

«Les-vant no men les vent, ¿Y fins á les cinch he d'estimar aquí. »

Aquesta idea m'ha donat esperit per resoldre'm a buscar si trobareu un lloch bonic i comodament; y no havia pas donat encich pensat, quara per veig rebre una florit consellada que m'ha fet veure l'anima á les dents.

Passada la primera impressió, encara tingué d'haver gog de la que m'ha havis d'agut, que era un bonic lloch y simple, bonic me veig anar-me primerament y m'ha agut després.

La duessa del lli y una miteda d'ayre que se m'explicava d'igual poga vindre, me feren resoldre á marxar-me, després de calcular amb miera:

«Lo lloch encara m'ha servit de guia, perqué, tombant pel cap de la dreta, me trobaré á la capella de St. Narcis; englesia anant, aglutine dels refuats, dues capelles després... no... sí, sí, just, dues capelles, hi ha l'altar de Sta Tecla, giro a la dreta igualment, y á les palpetas «chrisé l' confessorum, y allí, ben obregat y calenté, podré trobar lo seu. No m'ha desaperem, que tot plugat no sera tant mal com semblava.»

Així dient, empenyé ma caminada ab tota

las precauciones. Al tocar la reixa, creuava que vaig fer la tasteria de miell si é a las flassos reya a St. Narcís?

Amunt y fira, poch a poquet. Ja só al altre costat, després ve la paret que separa a St. Pau de Sta. Tecla gloriosa... Ja estich salvat!

Faig la guarda, camina, camina sens trobar res, só a dir, no pas la confusió: en canvi, el arribó a tocar de bonq, m'estrellava contra una columna del mig del temple.... ¡No hi ha remey! ja 'm só perdut! no hi ha esperansa de trobar lo llloch reglat que ja cercava!

Pero un altre idea va gué en men aulli. L'altar del Sagrament més vici a las flassos, sempre lo crema una llaneta; lo més segur per' arribarhi era tornarmen cap als altres, y poch a poquet, voltant, voltant, tant é dejorn lo treball. Un poch més, la claror ja fira prou per véuremhi.

Sens pensarhi més, lo post "a polition" jo anava caminant sens trobar lo llloch bonq: volia pararme; ja 'm semblava haver del men del tam. y "cosa volimays" lo llum tant destijet no "a veure, men perquè no 'm detenia, fins que, devent de palpar relleu" redra, loquí una porta que valia era ajuntada. Llavors no firi més endavant.

«Aquí no sera pas la sagristia—vau dir entre mi—, no pot esser mes que la porta del campar.»

Ficant-se a dins, vaig trobar grisons en efecte, era lo que jo havia pensat.

Sabent que á casa de mitja escala hi havia un pis ab duas estedas que ocupaven lo campar y l' escala major, vaig resoldre pujar-hi, treure, y, demanant mol perdon, suplicarlos que se obrissen la porta.

Pujava ab gran cautela aquella escala de canyol gastada y relliscosa; de tant en tant, per las aspillemas que donan á fons, me venia una marejada d' ayre frol que m' esgarriava.... Quina escala mes alta y mes pesada! Finalment trobí un repis.

Entrech los braços ecreant la porta, y Jesus, Maria, Joseph! veig aprop mea dos llums escudats que no deixan poca ni molta claror: senti un soroll estrany, y, en ma gilla va cop com la fos d' alas. Aquells llums desapareguen.

Mon espahordiment era gran, tant gran que'm posi á corre seta veges abant, fins que, sentint la fredor de l' ayga que'm queya per la nuca y la cara, vaig escriure que'm trobava al

me. ¡T quin fret! y quin angoixa viure altes en un lloch que no 'us familiar, mes que mes quan la morteta per nos desconocria!

Mes era precis un esforç per sortir d' allí y cercar alguna al menys. Donc un pas, y 'l cor va saltar-me estava penjant teula; em ala meyllat del campanar.

Involuntariament me 'n torní en direcció á l' escola. Trebo 'l llindar del portal... Lo cor se m' aixampla, mes ay! un de mes peus se trenca en fola, l' altre 'm esclafa també en lo vuyt, y me caygada braco sigui inevitable a no agafar-me corrents á la paret exterior. Ah!, perqué lo meo cas, arripet a m' aquell mur beneït, sentís daquerjar mes forces; temerí caure, manten tant com m' era possible 'ls peus, á fi de trobar en aquelles pedres vellissimes un bruch, una janeta, qualsevol cosa que 'm atinguera... Era en va! Fret esforços y exposar-me á perdre l' aguent que tenia ab la ma esquerra, colonguí la dreta, y un barrot rodó fou mon salvament, perque vaig abraçar-mhi desesperat.

M' agarrífo sols de penar-mhi. Aquella portallada amb un finestral, lo finestral únic que no tenia vidriera, y aquell barrot la columna del mig, com m' ho demostrava el sol palp lo besq

abent voria à acenharos; també m' ho feya mirant la mollura que semblava clavar-se prop dels coloms.

¿Saben qu' es port' caben qu' es esforcament? when qu' es criatíssi a un bon los cabells y veuhar que no traga una gota de sang en seu cos! Si no haves passat semblant perfil, es impossible que 'u pogues conaginar.

Jo seguis abraçant a baix de la columna y apuntant de gentils a la parell, però las donas m' anaven movent, y 'l fret y l' alteració nerviosa que s' havia emparat de mí me feya lliscar avall per moments.

Adonchs, poch ben dir que 'm trobava en un dels vertiginos: considerava l' abunda que hi havia d' alta gent jo era à baix, y, ab la imaginació, passava per dalt del estret líra, y, al trobar-me en lo lloch d' hont arrencaen las arcades,² igual pel bordó de la mollura, corria igual que un dragó, dant lo torn per aquells contorns de punta d' ametlla. No sé si m' explico bé, porque may se estudia arquitectura; pero crech que m' entenen.

A tot açò, la cortina, valentant à merod del ayre, tant abiat fugia de l' obertura com tornava à aplicarsi. Un cop, jo desesperant l' agafi al vol,

pensant... Ni 'u sé lo que pensava. Ab la cortina, hi havia la corda de ferla correr; aquella corda semblava pesu llarga per' arribar-hi a baix; pensant-ho y fer-ha va ser igual, y perofirmeu també, perquè, deblegant ab lo pes la barreta de ferro, llansa un xicóch bastimón al fregar per las vaques que l' emperxonaven... Jo, ja 'm veyo a terra estabellat, malalot, y, tant m' ha veyo, que, de per de cisturba, m' ha vella tirar. Lo mes pes, ma començó y 'l canament, fóra cosa de que las nenes se m' afilencaven poch ó é mólt, y, lliscant corda avall, las parties dels pes trobaren descans en un objecte qu' estava fixat á la paret y que, al rebren, feu un xicóch moviment com si 's deblegas: era una de las llastes d' hont penjavan las draps que guarnian la temple.

Llavors, que ab una ma pogui sostenir la corda, vaig treure qu' este no m' era sufficient; pero, ab tot, lo an que 's trobava al cap d' avall, me venia admirablement per agafarla en tota sa llargada. Fent-ho aixís, després vaig agafarme ab lo drap, que, de tant vell s' esquivá tota goit, mes ja ab tot pes ja descansava en lo traverser de la seixa dels Sis Martires y ab una mà m' agafava en los barrots. Ja estava salvat.

Mentres tant, lo collatge havia local mil·lars vegades, y ja, ancor qu' estava afadigat, respirava tranquil y com 'us diés que començava a ferse a n' aquell genre de vida per. al ja no era maien res d' allò que continuaba embolcallat en la foca y ja 'm veya ab cor de seguirlos tot sens temensa d' ensopegar.

N' havia aconegut; després, quan ja 'm trobava en dich refret, vaig sentirme ab ganas de fumar... ¡Pera tantas hores que no fumava! Com aquell qui peña un lloch ben aconegut, me 'n vaí cap á la porta del campament, y en lo meó de l' escala vaig cloure 'l cigarret; pero encendut 'l mitxo y quedarme com enciamat for tot ho.

«Mare de Déu! Mare de Déu!»—vaig exclamar—Sembla impossible lo que veig. ¡Anar tant temps á las fucos, sens que aquesta memoria 'm digués que ja maien portava llum! Sembla mentida!»

E, després, mirava salutat com qui no 'a troba sol aquesta escala de pedra que 'l temps havia aconegut, y, encorant altres mitxes, doní una vista al temple; pero la llum voltada de tenebras y l' efecte de lo poch que veya, recordant 'la grana perfilis que acabava de veure m'omplian d' eugley. Vaig comidre tornarmen al

racó; però, treballant i menant la gorra, ení car-cantillo y en lloch, en lloch se veia. Qui sap boní devia esser!

Al peu de l' escola vaig fumar mon cigarret y no sé quants cigarrets més encores; però 'l primer fou lo cigarro més gustós qu' he fumet en ma vida.

Des mes vull dirvos de com vaig passar-ho en aquells lloch; lo que si 'us diré que, al tocar l'os quarta de cinch, sentint rumar per allí, vaig corre a empararme sota un banch de l' església. ¿Quí sap com ho haurien pres si m' hi haguessen vist?

Poch avans de l' hora, per l' escola n' estí tota, terpig y sé de ciava. Després, des de mon sangotall, vaig veure la figura seca y aniga del senyor Dofista; anava sense la cota, vestit ab roba negra molt pasta, cayent-se sobre 'l front la barbeta de sa gorra d' estam y deya una cande-la encesa. La veuria l' finestra del campaner.

Jo no cabia en mí de por, y hauria volgut tornar-me rích com un' arany. Quan pensaria, vaig sentir com lo vell deya:—

—Tomas ¿quí has bolcat á mí?

—No, no, senyor. ¿Perqué vol dirí—fou l' altre.

—Perque sentis fortar de tabach y 'i considero
prou afavorí per encendre 'i caparró á l' anglés.

—Oy que na, no, senyor—murmura 'i cam-
palet.—

L' escolà va ficant á la secretaria, y, quan lo
Tomàs hagué obert l' una porta y anava cap á
la del Beney, ja, passantse 'i caputxo del pay-
que, vaig sortir al mercadal. L' avi Pe 'm paria
pèl costat, pero no 'm va veure, gràcies á Déu.

III.

No cal dir al 'le de cam estaven consternats.
Després d' explicar-lhe tot, los parl ordre seria
de que, may per may, se parlaven á ningú.

Més de dir-homes vaig dormir aquell dia, y al
endemà, quan jo emmorava, lo senyor feya la
crida següent:

«Se fa saber que qualsevol que haja perdut
una gorra nova, pot anar á la sagristia de Sant
Llorenç, y allí, donat les seuyas, se li entregara.»

—T tal nova!—diguí jo ab acímet.—Aquell
vespre l' havia rebuda.—

Lo que 'a veta saber no era l' amo de la guerra, sino 'l misteri d' haverla trobada à dalt y de ser enquestat un dels draps. No es que 'a vaja sentir era, perquè s' ho callaren, pero es cosa ben de sospesar.

Algh degut sentir fama de que jo havía estat una nit fora de casa, y, com llavors mes negots anaren en progreís y vaig ferme la caseta que havia, cada dia deya la seva respecte a ma fortuna.

—Potser fa moneda falsa—sospitava l' un

—Ho hauré guanyat ab contrabando—aventurava l' altre.—Ah lo seu negoci li haurá vingut millor bé per ferbo corre

—¿Què sabem? que sabem vosaltres?—saltava en Conella.—Jo 'en ho diré tot lo boliquer es un boocós, y a la nit anava a conspirar.—

Pobre gent! Déu les fassa bones! May vagi a morir!

D' aquella nit tant anxiós no guardo un record bastant viu: un dolor reumàtic, qu' en temps d' humitats se fa veure las estrelles.

Ara, si may el viatge vagi à l' antiguitat, quan sento que predican en castellà, giro que, 'en senyo y faja cap cam. No, no, no vull quedar-mehi may més a dormir!

IS NOT DEGRADING.

UN JOVE DESGRACIAT.

I.

DIXONES les ulls que 't poden veure!
Ja m' alegrava de poder-te veure!
tribulacions. Dos dies, dos dies mortals sens
veure al costat! Y tu, bon amic, amic del meu
cor, deus haver passat les hores esperant-me al
seu costat, passant: «qui li deuria haver succehido»
Jo t' ho diré, sí, t' ho diré tot, ara qu' estem
sols, ara que ningú no sent: ja saps que per
tu may he tingut secret.

¡Ay Emili! que sò desgraciat! Mirant: què no
veus qu' estich grocch repensant quans ulls
hag? Y encara 't barrejo, ah t' alegraria de les

elas, m' ho dissimula un xich; pero mira, sens res al cap, quins cern tres il·lustracions....

(A se 'l moure, que se 'l dirigebrán.) Vés, no me 'n porteu de cafè, avuy no tinc ganes de plàdren.

Deixam seure a m' aquest cantó de la paret, que aixís no se 'm veuran las tacas de l' esquinca, ni 'l forat de la mànega de la levita.

Ja l' he contactat punt per punt, no 'l desparcien, pero avui deixam reposar y donem un cigarre.

II.

¡Ay! quin gust d'era fumar tranquil·lament prop d' un amic com tú!

Com començaré a explicar-te la meua tragèdia? No 'n sé perquè 'l meu cap sembla una màquina de vapor. No 'm costaria gaire de fer-me saltar lo cervell..... Però calma't, no tingu-

per, sola per no darle un disgust, no 'u fech, y además, no tuch posela, ¿qui damedá la de tenir!

Torna a darne fech, y vaig a començar.

III

Com la ja sapé, agutale d'ara vaig començar-me del darrer any de la carrera. Ja vaig dirte que pensava treure, pèl cap mes baix la nota de notable; però, fill, me varen dir que quan me donaven un sospir com una cosa. ¿Perquè no estudiava, diu? Ben mirat, ja tenia raó; però, boy, me volen mal, creure, les catedrètiques no 'ta poden veure perquè sò de la llamarada... Bè, ja veuria, poder el que tuch culpa, però descombe estar, ja veia fei.

Al vespre, com de costum, vaig anar a casa la sícota. Pel camí, ja havia tremat lo que li de-

ria però seria contenta y enganyada; mes algú altre li havia portat la nova arreu d' arribar jo, perquè tu va rebre ab una cura de ben-déu y un posat de desenganyada que no 't dich res. «Què s' ha cregut vostè?»—va dirme—«què jo havia de passar la vida escoltant les seves ximpleries per donarli gust? Donchs miri allí hi ha la porta, tanca la bondat de passarla y no torni més.»

«Apò, apò tu va dir, trayentme al carrer com à un gos, sens volerne escoltar.

Vejas, donas un altre cigarro, que à n' aquest, encara que hi posés un rengle de malles, no 't fera tancar.

IV.

Aquest altre sí que li cura de ser bo.

Donchs sí, va tirarme la porta per la cara aquella regala—! Creume, ucy, no t' enamores;

ja 'ta veus las dónas lo que són: carac de dónas, agga en castells, ja tenen robó. Fren experien-
cia del teu amic.

Jo, veient que no hi podia adobar res, vaig
mostrar resolts y content com en tal cosa; pero,
pals pensat, la pensava 'en ballera per dintre. Po-
sai la me al pit, á la t' hauria fet lo matern, per-
qu', encara que li diguesses la lloca, ella es una
reyal digna, aixó si... Si t' haguessa vista en-
dada quina magnitud tenia! Ben segur que la m'
haurias encurritat. ¡Justament llavors haver de
deixarla! Remanent per fora aquella veu tant
dolça, aquell cos buff y un dot de sis mil lliures!

Pero, darrera d' agó, la beguda que m' espe-
rara! Ab la que entre cases arriba á casa, y la
despetera (ja la cometen, aquella viada d' un
sargento de carabiners), al entrar, me dia res
y cont que, si per tot lo vespre no li pago lo que
li dech, me 'ta raja á dormir al hostal de la llo-
ca. Y, en substancia aquí li podia deure? Ten
micos de despesa, una poqueta, trenta sis di-
ras.

—Dóna, capera fins dema, no li faras falta
¿Vol los llibres? vol la roba per penyon?

—Vall diaca, res men que diners; y meo ve-
jansen en hora mala, roba, llibres y roba.—

Que se jut va mourem set reagles d'encar-
dola.

Trech set. (*Dirigit-se a un 'V' murat.*) Ignasi,
portem espases, si 'us plau.

V.

Ab lo llogu a l'espilla, vau eixir al carrer
marcant a la ventura sense capça determinat.
Ve pesava pas gayre, perquè, gràcies a Déu, hi
tenia poca cosa (jo may he sigut ambiciós); pe-
rò, ab tot, al peu del guarda-roba d'una can-
tonada valia descarregar lo moble, y, assestanti-
nha damunt, començai de tirar plans.

«Bé què hi tens aquí? Llibres, un vestit nou
y una mullada de roba blanca. Però ay diners!
Unes quantes pessons de deu a la fortuna. ¿Y...
res més? Vejam, donchs què 'n fag dels llibres
si fins al septembre no 'n puch examinar? Oh!
d' aquí al septembre encara hi han molts dies.»

T, sapirreu à casa F. Amell, los hi veig vendre per un xich menys de la quarta part del que 'm costaven. L' home bé té de fetxà son negoci.

Me quedava 'l bagul y la roba. Abans havia d' anar ab elló á col·lar de roba ja tanta 'l que porto. — Miri! Jaigressa, qu' era un gran home, encara no tenia tant. Vag anar á casa d' un roba-ullaym conegut que m' ho comprà desseguida. És un bon robgeño, va pagantme al acte.

Pero ara que hi pensó, sentia un xich de remor. ¿No 'l semblia que tinc molt de cos?... Ah! tens raó, es clar que no pots sentir-te. Afortunadament aquí hi ha renterens!

Epi nouou! Qualsevol cosa per vestir: un llenguet ab mantega, un levísol y una tranya a la francesa.

VI.

Desansa reposar, qu' esticb cansat.

Tot plegat, robe, llibres y bagul, me vaigué sia durca. Ab sia durca una persona decent casa pot viure una setmana a la fonda; pero jo sempre he sigut previuot. «Los dineros ahint s' acaban, lo que correu es posarli a guany», vaig dir. Al cap de cinch mitrta, ja era al café del desamant...

[Exposant a las observacions per la fe de bele en bele P' amicà.]

Home, tot lo que vulhas. Lo jugar' lo jugar! Lo poch es un negoci com qualsevol altre, que 'a pot proveir ab poch temps y no gaire capital; sino que, ja 't dica, ja porto la desgracia a sobre meu... No cal que 't cansas ara, que no t'ach diners; quan ne t'iga, ja m' ho diras, vejam si 't sabes coure.

En lo fillar hi havia un francès y tres ó quatre altres anglesos que... ¿qué vols que 't digi? Lo joch no m' inspirà confiança, y vaig pujar-men al casino, fent alguns amolls s' entrete-
niau ab lo monde. Allí, en un dir «Jocosa», vaig quedar-me sense una mulla... ¡Malchida sola de
espasa! Tinch observat que, casi sempre, la
desgracia 'm ve per las solas.

(Girantse y brisant.) ¿Qué feint Racura no ve-
tem aquest Honguet, lo des/fect y la traya?

Oh j' ve' ja ve' Depressa, depressa: sembla
que dormia.

Gracias á Dén! Jo no falta totj ara unu cor-
ronja per la traya.

VII.

Quina mantega mes recort' ne 's pot menjar.
Feya horas que, preocupat ab mas desgracias,

no havia fumat. Ni un cigarro tenia a la butaca, perquè jo, quan valgué curt de diners en lloch d' un paquet de cigarros de paper, que costa un real, comprei un puro, y me estalvié quatre quartos. Vaig al estench del carrer dels Obradors, trio una *teperativa* pigada, fina, igual a la que acabo de fumar, y l' encench. Feya una cendra més blanca! Quin gust més aromàtic tenia! Fico més a la butaca decidit, y tot plegat me recordo de que no tinc per pagar. Buteja-quejo una estona, y al últim, correigut, dich a l' estingueri.

—Perdoni. M' ha passat un cas... Si no li sap greu, demà li pagaré'l cigarro...

—Com diré—va respondre la vella, larcant lo morro ab disgust.

—Que m' he deixat los diners al castró... vall dir, a casa, y... llamentós, me sap greu.

—Donchs deixi la lletja, alno perquè va pel món tant descuydat.

—Je deixari la lletja? Que 's pensa que só un qualsevol per anar en manega de caxina pels carrers? Ni'l cigarro, ni l' estench, ni roidó valen tant com la meua lletja. ¿Ho veient? Tinga, no li necessita res—

E, dient' aqü, veig l'irach 'l' cingotto encós a la solta.

(*A se l'ensenya, que arriba ab un plat.*) Deixeu la traya aquí y traheu aquesta plota. Un' altra virula que 'm demane des/fecté, no m' ha pogut fer las patates. *Benifí!* Devenu penjar que jo ab un cresp de fura.

VIII

Sente ella aqü y anecarse dreta com una serp, va ser tot ho.

—*¿Quènt ve aquest català?*—va cridar —

Al sentirse «català», no pogué contenir-se, y li vaig dir un mal mot. Ellavors ella s' alenà mes encara, y, amenaçant-me ab la llumenera, ab veu plorosa 'm cridà: «*lladre! lladre!*» Jo que fugu per' evilar lo cop, y veig una velina que s'estudia à m' fa certa d' ella. Pego botargada al que 'm venca al davant, sentlo canar de cont-

lla, y 'm cala é corre com un llampoch. ¿No vols de gent al meu darrer?

—Madres! Madres!—cridaven una.

—Agafeu'los agafeu'los!—deyan los altres.

—Matau'los matau'los!—bramaven tots.—

I jo corrent com un desesperat.

Un garrot passà bruscament a prop meu, y en mon camí va aconseguir-me un ruixat de certa aigua agafallona que sortí d' alguna fontana. Rendit, ja á punt de caure de fatiga, aquella salvatge me varen agafar. Més la quina ploma havien respectat de la meua persona.

—Lligu'ent! una corda al coll, y 'l penjarem d' un líul.

—Ca, cal mort de bon, un cop ben dat al clatell, y en para.

—Le millor sera pujar-le á mortalla y tirar-le á mar.

—Pera, senyore—exclamava jo—, deixant-me anar, jo no sé cap lleure, 'ls ho juro. No 'm farien cap mal, que 'ls ho contaré tot .—

Pero ent en m' encollirien, y, estirant-me pels braços, per les manegues y per les espatles, aquells altres se complerian en matar-me. Tu saps ben bé que jo sempre he professat les doctrines d'incrédulitat; pero, des d' ahí, P ho dich,

la poble ha perdut totes ses competències, ja li he retirat la meua protecció.

Per fi, quan ja vege la mort davant meu en forma de un gèniet de mitja cara, com àngel baixat del cel, vingué un municipal...

Pere veig que fumas. Dónem un altre cigarro, si 't tens.

II

IX

Comto sem.

El, va veure un municipal a treurem de las arpas d'aquella lígros... ¿Qué 't pensas? E' hi hagut d'è la copa de sabon, y 'le va dir que 'm salvaria d'ella, com era la seva obligació, ó l' havíem de malar. Pobre home! com podré pagarli?... Mira per si may pots ferli algun favor, es un que du grans molatanes y le la cara ample y granulada.

Acompanyat d' ell y dos d' altres que pel cas se li ajuntaren, varem arribar a casa la cin-

tot. La plassa era plena de pillets y gent històrica sortint d'ells tres, sense no n'avia pas via. Un cop dia, vama acompanyar-me a un col·loqui, y allí m' deixaren llevant a les fosques.

Després de la meua sort, vaig tornar sobre el pla; pero, entre l' història de l' guerra, la conta d' una feia que la havia a l' habilitat del costat y la rencha d' altre velt que mes l'art d'agueren en un carretó, no m' era possible treure la son en tota la nit.

Ara, allà a les deu, un dels qui estava de guàrdia ha obert la porta per acompanyar-me a l'ascendit. Hem trobat a un senyor vell y gros que m' ha fet explicar, y, vista ma ignorancia, m' ha dit que podia anar-me, després de ferme un servei bastant llargament econòmic que tingues entès.

Pero ¿Abont havia d' anar jo a m' aquella hora, en ple de dia, tant brut y estripat? Passant-me pel pati, he vist aquells tres municipals, y, després de darlos las gracias, los he exposat la meua situació; llavors ells m' han fet entrar al cos de guarda, l'ont he dormit fins a la una. M' han convidat a dinar ab ells, y m' he contat tota la meua història, que m' ha fet creure molt. Se conta que són dels meus. Ja m'agrada la

l'arrenda... Mira: quan en una carrera política scribe a secretari de ò director, val la pena la guerra municipal en un estat brillant, m' he convençut de qu' es una gran institució.

Fins ara no me n' he mogut, y, al despedir-me, se encaixat ab tots ella. Ux! ja som d' allò mes arrichat.

Vaja, paga tot açò; y anemont;aray darrere ab tu... Què! No he ha mes. No'm vingas ab predicacions, que tinc ahir—. ¿Què deus m' pots dir demà? Demà corer y viure he; jo sempre confio en la Providencia.

144 T843 T083

LOS TRES TOMS.

I.

 Las sociedades de carreteros y cocheros son la gente que mejor celebra la fiesta de san patrón.

La nueva colla, de tantos y prácticos amigos, en illoch de recorre a la sort per determinar qui duria la bandera, resolgué entregarla, d' entre la companya, al mes d'ent. Dos eren los que la volien, dos jorns la dar del oficio, y tota dos ben amichs, tant amichs que s' haurien perdut un puré y fias anava en camí de ser campista. Tot hom sabia, y prou se veia, que 'l rich Faló era premiá ab la Cristina de san Filari.

Méi beomejavan los dos anache, d'ua avana, y fias en un beome 'u veyu que 'u premias de puru. Lo Babelu deya parient a volas ab la Cristina:

—Digas a los gorná qu' espere l' any vinent y no 'u fassa la conta. Aquel any cueta só fidel, y m' agradaría un altre any ja fudet obligacions.

—Pero si 'l Soy gran—responia la Cristina—també hi está empenyat qué vols que hi fassa jo, pobre de mi!

—Oh! si tu volas, si tu li demanaras, no gosaria negarho.

—No 'u digas, poch convexas al Jannet, es totuol com tu mateix.

—Perque tu no 'u vols, perqu' estimes mes a m' ell que a mi.

—¿Qué has dit aru! ja 'u sepa lo que has dit? Ja 'us estimo a tots dos, a m' ell com a gorná y a tu.... a tu, ja 'u sepa com l' estimo.—

Y apó ella 'u deya ab una gracia y una dolencia qu' encistavan, porque la Cristina era una naya que no mes veynalla ja 'u fya collimar balceña, perra, roya de galles, olla negrencha y cabella rassa, y tota ella respresentá beudet y debrivante en sos llabris una rialla eterna. Si jo

legats pogut fer que m' estimes, de bona gana m' hi haura estat.

I ell? Quin altre? Un xicò més alt, morenet cabell negre, ulls hermosos y riuat vaja, de femelles com la seva no m' hi han gayres y d' homes més ben fets, ell prova feynas. Ademés, en la roba hi gastava, y que hi sabia dir. Ja 'us diré jo, quin parell! no 'u podien pas trobar millor.

Men, valdament tot açò, á causa de la bandera de St. Antoni, no corrien, un y altre, gayres bé, perquè ell era un xicot vanidos y s' havia fent el cap que 'l dia de la festa tot hom havia de parlar d' ell. La noya no podia dir-hi res, que 'l germà també tenia 'la seva fama; y ella era qui de tot açò 'u podia, perquè 'l Rafel, carregat de punt, per veure que 'u conecia tot, li feya mala cara.

Pochs dies abans de la festa, renada la colla a la sala que tenia, va començar la desfilada banders. Lo vell Pinart y 'l pare del Rafel, veient, com se sol dir encollets. Lo Feló va ser lo primer de dir-hi:

—Da' una y mija 'u dono —

L' altre tenia la boca oberta, quan lo Feló va repliarlo cridant:

—Digué'mos.

—Tres—respongué 'l Pinarí.

—Cinquanta duros—afegí 'l Felió.

—Quatr' unes—referí 'l altre.—

Lo Felió no hi digué més, lo Felió s' espantà, lo subastador regala encantant; des que, després d' invitar tres vegades seguides als concurrents, per si algú volia pujar més, digué:

—Ha vostra, Pinarí —

En Jaume, que s' esperava a fora, tingué un alegrac més en Badel, que també hi era, al sentir-ho, baixà l' orelleta.

Aquell vesper, l' endemà y l' altre dia, la Grísma no regé per res al seu enamorat.

II

Tres dies la bandera va estarse al balcó de casa Pinarí portant-hi les mirades de les criances velles y 'ls que passaven, tres dies de

mortal angustia per' la pobre Cristina, que no veyá al Rafael. L' endemà fou lo gran dia, y la noya tractó de disimular sa dolor enfermisa en aparentar rialles, mes pou se veyá qu' estava groga y lènia 'la alla enfermisa.

Allá á las nou, tots anaren compament per una y altra part de carrer. Alló semblava un jardí de riquesa: tots vestians de negre ab barret níl y guants, los cavalls, si l' un hó, l' altre millor, tots carregats de flors y cintas: jo montava 'l meu Galant, aquell cavall andalús de tant gen'; cinquanta duros me costavan los guarniments. Vaya, la colla feya tropa, no semblaven pas carterers: com que anavan tant hó! Y, no sols nous tres los cavalls y tal ho coreman. ¿Qué no? Los laguerres vist al endemà no eran de bon tros tant presumits ni duyan las orellas tant altas. Jo, aquí hont me veyen, estava desconegut, fins ma germana va dir-me que semblava un acuyor.

Pero en Rafael se 'n duya lo palmo. Estrená un vestit nou, fias las botas y 'l barret d' última moda, l' armilla blanca com los guants, y una cadena sobre bona. Lo cavall portava sella de vellut carmesí brodada dels panys y guarnida ab sarrell d' or, la que tota de flors y cintas,

al cap, en gran plomall de colors vius, y fins los anglets eren daurats. Aquells guarniments no baixaven pas de cinch dèdles de quater.

Un cop en Jaume hagué rebert la bandera que devellaren del balcó, quan les dos que li feyan costat agafaren cada braç sa baria y la música va rompre ab una marxa, tota recullseem a fi de passar per allí davant arreuagrada de dos en dos. En Rafael fou dels primers: passà duntant un cigarro calent y devengué 'l herent ab la major indiferència, sans mirar tant sols al balcó, homi se trobava, com era natural, la Cristina, son pare, sa mare ab lo tuch a bruc y l'aviat: es á dir, tots los de la casa, fins 'ls mossos que s'hi molenen del peu de l'entrada. Tots los darrés feren la cortesia ab mill compliment, y, quan lo Xag gran s' esguayó á abitar tres cops la bandera, com s' estia, jo veng girant endretes mirant á la Cristina qu' estava groga com una cera. Llavors nos deixarem, li trassos seguin locori, las cristians ballaren, totlhom elevat en portes, finestres y balcones y 'ls gossos s' enfaderen, com que una vella digué al costat meu: «Lo gos de can Pili badala, ségò 's morirá per aquí » Sen, que jo sapia, no s' hi ha mort

rençà, se bô, per altra part, encara ha ha temps per meditar, ja que la vella no farà 'l dia.

Lo Rafael tot ara mirar al lerg pis de la casa nova: la filla del manich s' estava al balch, y ell, lo ximplot d' en Rafael, cap de ser ballar l' americana al carril, qu' era molt ben ensenyat. Y açò no poch, uno dia que marxarem.

Avans no feren à St. Antoni, ho se 'na gira poch frega de saludar, y la bandera que té 'l Sant de pista al cam, era muy porvey es que pel carril gayre hê 's troben les cases de tots los companys. Al carrer de la Cera, vaig veure com trencava l' altra cella, y, vaja, no valia res.

À la porta de l' església ja 'na esperava un pare escolapis que dona la benedicció als anímals, mentre que un flech entregava 'la panellots aixis que passaven. Perren los tres camu a davant del temple, com es de rigor, y després, acabant de passar per les altres cases, nos deixarem entre à la del abandonat, hont nos esperava 'l refrecoh.

III

Er un cap al altre de sala, la taula estava coberta ab ricsa esdoballina de fil. Plats de poca bona pinta a curall de pastes fines (algunes de viande), safats grans ab tortella disformes, ampelles de vins y licors, platets de confitura, copes y gotes de cristall y cigarros á dojo. Qui dret, qui assentat, tots hi feyan lo nostre paper, perquè encara estavan dejuna. La veïl Plaurí, segeit en una cadira, fumava tot calafet, la mestressa y dues velinas, servia y venia simplogada y feia la mala rulla a tot hom que 'ls quedes una paraula de bon humor; la Cristina feia forces de fluquesa, també servia als convidats, especialment al gentu sòu, qu' era lo gayre lluny del Roldi. Com qui no vol ferho, ben prompte 'a traba al costat d' aquest, y l' horita

ab amor é que meiglla, però ell, lo cor de bronzo, li respongué secament y ab desdeny. «No, gràcies.»

—«Fols beure?—digué, prenent un ampolla de vi, al adonant de qu' ell agafava la copa.—

Ell feu quasi ab lo cap, y, quan se tingué prou, alça 'l vas fins a tocar lo coll de l' ampolla; mes sens mirar á la noya ni dirli una paraula. Jo, la veritat, no 'a vaig fer cas, y, tota estava prou de bon humor, digué á n' ella:

—«Vaja, prenda, pòsamen un xich del bo.—

Ella 'a feu tot estorbantse per riure, y desseguida 'a féu a dir:

Al cap d' un xich, montant á cavall, tornava a passeig, y m' estranyí en gran manera veure que 'l Rafael féu las mateixas posturas davant de la casa nova essent al balcó la filla del músich. Fins prop d' entrada de foch voltarem jo esters molt curat d' anar á cavall y troarem lo barret, y en Jaume digué: «No sé pas si la tornat mes á dar la bandera.»

IV.

Allà a las dotz del vespre vaig tornar-me a mudar, y, ab las de casa, anarem a sarar. Lo teatre estava molt guanyat y llumentat: los musichs començan dalt del escenen, y los estals del mig capta coberts d' un tapissat que tapava una estela molt hermosa. Vaig marchar a sola las cosseguts y a moltes cosseguts; lo Turc, ses germana, en Camprubi, lo Negre ab ses fillas; veje tota los acotres Mirant en dalt, veig adormar-me dels de can Plaur: la Cristina també hi era, pero 'l Rafael no, que, tot plegat, entre las parellas que voltava, lo vege, també ballant, ab la del musich (mal temps ha—) «Y ara!»—vaig pensar jo—No 'a entench com ha canbiat aquest ucot, avans la Cristina no se 'l podia treure de prop las faldillas, y ara balla

ab un' altra. Bah' pòter hi tò compromís :

Pero no, que darrera la noiosa, va ballarhi 'l solista y tots los demás balls.

Jo que s'hi veient que la Cristina estava en vaga, al pijo y li demano per ballar; mes no 'n traguí res; la noya, remenant lo seu cap balle, s'hi negava donant mill excuses; pero 'a vege que estava trista. Acabada la primera part, donqué alguna cosa a l'orella de sa mare, aquesta ho comunica al vell qui feu que si ab la testa—, y, alantse, marxaren.

Y 'l Bafel cap de ballar ab la Mariçayra, com li deyan. «Vaja—pensava jo—, aquest noy ha madet de xicota; mes se pot ben dir que detia 'l gras pel magre » Perque la Felisa, ab totes las cintes y xurpleses que duya era un cap de pardaleta y no valia un sol cabell de la Cristina.... Pobra xicota! valia mes er que 'l món, letia bona cara y bon cor, era neta, diligenta, trassosa, y de lletra 'n sabia mes que 'l bisbe.

Y

Nosaltres som gent que tot ho tenem bé, y perquè la nostra festa no s'acaba 'l dia de St. Antoni. La diada s'acaba amb cantants d'interi a la fonda del Patrelet, y; com dels nostres, gracies a Déu, no n'hi ha cap de tant, poden pensar si 's faria sangats. Y tal si se 'n va ler! Se digre, no 'n volguen mes y, de cantars, de cançons, prou nos devien sentir del altre cap de carrer a las postres, sobre tot, va ser una comedia.

Serian á casa de mag d'inter, quan en Pilegri, aquell lloig tant barbut, digué tot plegat:

—¿Saben qu'estava mirant? que 'os ne falta un, ahoat es lo rey Patet.

—Oy tal!—jo vaig saltar.

—M'ha dit que no ho era—respongué 'l Joan de las trulas.

—No saben perqué?—torní jo.

—O, seg! capficomha—contenta 'l well

—I tu, Noy gran—, vaig preguntar, dirigint-me a no 'l Janne—perquè no ha vingut lo Bafelst?

—No 'n se, ni gansa—ni burlar aquest des de l' altre cap de taula

—Hane, perquè no t' entendes—vaig observar jo.—Com sé que són tot una cosa ...

—No som res—replica ell irat.—No me 'n parles, fume aquest favor, Maquet—afegí, content que ja volia saber més.—

Vaig arronsar las espatllas, y seguiren dient, pero no 'm calen a la gorta lo que passen. Jo havia observat lo mal paper que 'l síent feya a sa promesa, los galanteigs a la Felisa, y 'l desayre a la Cristina en lo ball; pero ja no sabia res del contrapunt, y, en bona fe, no 'm pensava que la cosa anés tant enlodada. «Prou que 'n sabré quan veja al Bafelst—deya jo tot sol.— Pero no m' escaigui a trobarlo, perquè tota la setmana vingueren molts bàrcons, y va llevant foyas en gran

VI

Coma venen las cosas? Al cap de dies, quan ja no pensava en res, a las elach del matí, m'atreví "l'cuch a la taverna del Prasi. Lo mateu, un xicot que no callaria encara que li posessin pena de la vida, assentantse'm al costat, va dirme ab gran misteri:

—¿Qué me says lo que passa ab lo rey Pals?

—No—vaig respondre, restituint a la memoria lo que d' ell havia vist y las paraules que "n llanguerem a la fonda.

—So?—va preguntar d'admiri.—Donchs la Cristina d' aquí al costat ja nov' hi truca:

—Comt—diu jo—aparentant sorpresa—

—Ja veuràs—va agafar—Esa de saber qu' ell volia dur la bandera dels tres drets, y com se la "n dugué en Jorrua, ell, lo poca solta, començà

a no dir res a la Cristina ni tampoc a acostar-se a la casa. Tingui St. Antoni, y ja dugeres vutres les postures que feu a la Mammyra.

—Si—ving fer jo ab lo cap.—Yei dient.

—Hei—continua.—Bélgat molts dies sense marxi, y després cap de pensar y transpassar marxi y arribi del carrer y deturarse ab mi. quasi me trobava a la porta; però que' a la noya no se la ven en fora ni en finestra, no sé si esta malalta ó 'ls pares d' ella no la deixan sortir.

—Qu' es esticay?—sig mormolar.

—Pero ja veureu—reprengui 'l mormo.—Alí cap al lloch, en Raí'l, passant vighi al llarch d' aquil al costat que desguarnia 'l mur, y 'u de- cidi a entrar. Dona la bona nit, y 'l llume, per tota resposta, li alguí 'l carrer, dientli: «No penses arribi, y aquesta casa ni te la mireu.»

—Bé, no olivem malades—observí jo.—Fa que no feu dir res per fora.

—Ha pots ben creure com ha ha 'l Dei—exclama 'l Andreu—, ja 'u he vist tot.

—T bé qué més.

—Lo may Falo 'u torná veigde sentiments y vergonya, y marxi.—

En aquest punt, un carnabener ab lo capot

passat de maneguts y l'arma pengada á l'espul-
la demanava aguardar.

—Ja mirare si puch saber algun' altra cosa—
«digi' finsins l'allet y una mitja rialla, tot obrint
l'alcup.—

«Ja 'a Girch pren», vag des cabre en
Y cap á treure 'l carro, que ja em tort.

VII.

No haventhi feyna, ja se sap, agafar lo carro,
y cap al riu fins al peu de la riba. Allí al hivern
s' hi pren lo sol y al estiu se dorm, si 'a troba
un' ombra, esperant als que no vinen. Los car-
ros del Pall també hi haguera de ser cap, y
allí vag tindre ocasió de veure al Pachet, que,
magre y ab la cara trista, no feya sino rambar
y rugar 'l corda d' una pascua. Jo pren fi de-
ya que 'a pasta alegre, li preguntava, que Jorda

pero ell res, sense respondre. «Deixem estar, no'm digas res.» De vegades feya petar la tralla pamp de la seva cara, é he altres pochs que avans eren la nostre passatemps; pero ell arribá á creure-hi, y jo vaig dir: «Noy, estas ben llest.»

Ab tot, un dia, veyent que meuave 'l seu carro un mossa non, vaig preguntar com era, y aquell me respongué: «Bastà malalt.» Jo vaig pensar: «Tens d' anar a veure'l.» Tal vespre, en plènt, m' hi deixí caure.

Des, quan hi anava, passant per la taverna, l' Andreu me cridá, y jo vaig acostar-me.

—Fa molts dies que no 't veig—me deya:

—É—vaig respondre-li—, com la feyna no m'ha, no preuch res fins á les vuyt, y llavors vaig a beure al Salvo. Fora d' aquí, quan finch set, ayga, nay; s' han de fer economies, qu' es mal temps y 'as hem de casar.

—Si, ja m' ho sembla—condinó ell ab malicia.—Ves—afegí seriament—, si aquell dia é al videntó haguesses tornat, hagueses sabut com soues.

—Què? què? Digas.

—A la tarda, va aturarse un cotxe de fusta. Fe aquí malalt, é ha pejaeren la Cristina, son pare, sa mare y una senyora. Ella, la noya, tal-

ment semblava difunta. Al vespre tornà 'l col·le, y deixant als vells, se 'a tortia ab la senyora tota sola.

—Y la noyat—ving preguntar.

—Oh, empongué! Andreu arriscant les capelles —Al col·le no hi era pas, ni la vaig veure banyar-se. No sé que me 'a pense.

—Que dius un home?—ving fer ja.—La cert es que 'l Batelet està malalt. Ara vaig a veure'l.

—Ah, sí? No 'a sabia. Y deu ser del tristora. Ay lo tortia! Y això són homes? Ja vas veure tot lo que feya als hi de la casa nova, y de St. Antoni ensa no li has dit era més. Ja se més ferm, sí, senyor en lo llech d' ell, per punt, se més per punt me ensa totorguit ab la *Andouga*.

—Yea, veu, simple, que no calia ho·di·d' digui per tota resposta.—

Y vaig deixant estar, perquè es un tíet affirmatiu a la obra y embeccador, que may acaba.

VIII

A l'entrada de cal Faló vaig trobar à la Mer-
cé, la filla de la casa, plorant.

—Ay Miquel!—va dir-me,—de déus saber que
'l Noy està malalt!

—Si, ara venís a preguntar que fa—respon-
guí.

—Mal, molt mal, tot' à nit y avuy no parava
la devari. Ja veuria, vira y escolta!—

Pujant l' escala, ja 'a sentia cridar:

«Ay! ay!... No 'ta fígura, anуса d' aquí,...

Fes l'altre, no vull ningú.»

Al ser à la cuyna, la Mercé va aturar-se.

—Ja 'u sentes—digué,—à tota l'alt; però no ho
entes, qu' en veient algh de nos, se li reformas
'l devari.—

Jo de puntetes travessant la passadís del cobert, vaig arribar fins a la salita del darrer, hont desan les sacs de la gra. Lo mullat, ja de petit, dormia a l'arcada que hi ha.

Quan jo vaig acostarme a la porta, ell estava dient:

«No, no, així no pot ser!... És merca, merca! Ho sentes?... Y ha de ser... Que no! Per l'aria... Per l'aireal... ¡Ay! l'orga ja sona... ¡Moltedósia l'orga!... ¡Y aquests cantos que vénen a ser!... No vull que canten, no 'u vull' no 'u vull!... Fòra de aquí les estícores, aquests cabells són merca... Ahh!...»

Y, llevant un crit penetrant y espantador que se 'm floc al cervell, esclatà en un ploer dolorós. Al mateix temps arriba 'l moige, y jo vaig entrarmen darrera d'ell.

Lo Rafel, agafat en son centre, estava veug y ab los cabells erissats forsegant per desferse del Patat y un altre home que 'l subgovern. Al entrar, se dirigírens la vista fèbreua com centat, y, encasantse ab lo moige, digué:

—¿Què vols tot? Ah mi no hi jugues, ja 'u saps que no 'u vull de jochs. Dertan estar, ondat de tu... No 'us toques!

—No, home, no, no 'l tocaré per res, no lin-

se pot—responia, 'l mesteig valent calmar-lo, mentre l' anora esculdant.

«Deixeu-me calar, deixeu-me calar», cridava 'l puciró sent l'ocell, fins que atorgia plorant:

«Deixeu-me calar, deixeu-me calar, no m' alcormenteu... Ja 'us dono la bandera, no la vull... ¿Què més volent? No 'us la donat... Deixeu-me calar per amor de Déu!... Deixeu-m'ho corre: ara me hi seré à temps.»

—Ja un cop d' agre que l' ha treballat ple de sanglots—deya 'l mesteig mentre anava cap a l' altra sala.

—Y vol dir...?—l' interrogava jo, al temps que la Mercè ho feya ab la vista plorosa.

—Ah!—responia 'l mesteig—no 'u ab, no 'u ab. Si podem treure-li la fletxa, ho; síus, cara corren aquestas malalties... —

Al mateix temps sacava la ploma pera reescriure.

—Esperis un moment, si es servir—ving aquí jo—Aquest any té un sentiment fent a dir-te y, si jo no li deya, vosté no 'u sabria. Mercè, digue-li 'u sapo qu' estau, conyida ab la noya de casa Pinart?

—Aj' no Tantocompanyia — Sabes que 'u deyan un tiell de mala cara... Corus de jovent, pero...

—Donchs al—vaig afirmar,—¿Y no l' he con-
tat res? Y no saps que la Cristina es fora?

—No, però, colla, dius ha que t' veya trist, y
jo, pobre de mi, no sabia perquè, totos tot d'
cous que va rebre una carta que sempre, sem-
pre la llegia.... Jo vaig preguntar-li qu' em diria
però ell no volgué dir-m'ho.—

Las paraules de la germana m' obriren un
canal.

—La carta—vaig preguntar-li—, saps boni est
tot Miró si la trobas en alguna butaca.—

La meiga, qu' era un senyor vell, estava ex-
collant-se y riuient.

—Tú—digué la meigana trayent del malen-
del guch una cartera—, posar es aquí.

—Tapa, no es errit—digué al doctor—, veja si
'u troba vosté.—

Y i bon senyor, després de remenar alfileres
y cartes, digué: «Ja la tinc.»

Tal com jo havia imaginat, una carta de la
Cristina. Escrivia, des d' un convent, al Balde-
tel dirant que l' oblidava per' sempre, ja qu' ell
havia sigut causa de tal determinació que t'
perdonava y que tots los dies pregava a Déu
per ell. Vaig, una carta que feya plorar.

llavors, la mege feu't una recepta, y, després d' ordenar algun altre cossey, digué marxant:

—Aquí es per treure'ti la febre, després que 'a haguen conseguit, es necessari desfer aquest embolt; del contrari, no hauriam lograt res. Se veu que aquest jove té una passió, y las medicinas no li podran res.

—No ploras, dona—vaig fer jo a la Mercè—y digas a ton germà gran y a ton pare, quan vingas, que no s' anochinen, que tot ho arreglarém, si Déu ho vol.—

IX.

Sense perdre moment, correguí a casa Fígarí. Encara sapayna:

—Tu, ves a casa y digas al Jéu que 'l tinc de vetes y l' espero aquí hui—vaig dir a mi 'l moio qu' estava de quadre.

—Ja heiva totenguib—me tornà de resposta aquest, quan hagut fet mes encorrech.—

En efecte, no s'ha esperat gaire: no passaren cincò minuts que 'm deya:

—Hola, Miquel, ¿Qué hi ha de nou?

—Que jo s'hi tencu d'encabotar un això—raig respondre—, s podrien ferho donat una volta.

—Com se sembla. Anem, donchs—continuava.

—Tu—deya, dirigintse al mossò—, me 'n vaig—

Y surtireu en direcció à la Hamble.

—Vaja, donchs—m' interrogà.

—Vaja s ferho—respondre—, pero no estranyes que convinga diccio que 'l noy Falló esta malalt.

—T a mi que se me 'n dica?—caltà 'l Jaume, girantse rosol com se li hagués donat una punxada.—(Per això m' has vingut à cercar? Podries estalviarho s m' haguess fets mes que favor.

—Hont, no sias això s escolta—raig observarli.

—No—respondre—, si has de parlarne d' això me 'n torro.

—Y perquè? No sias d' aquesta manera, la cosa no es larà—

—¿Qué no est? Te sembla poch que jo perdi a ma germana per sempre, que la tinga com qui deu enterrada viva, que vegi a mes pare, una que són vella, capficada, trista, enyorant la seva joia, la joia de casa, y tot, tot per aquest home a que jo estimava com un germà?

—Pero—fing replicarli—si tot ha vingut de nosra, si, ben mirat, ha sigui qüestió de penya. Vosaltres per un cantó y ell pel seu. No negaré qu' ell té la culpa més grossa, pero la vualta.

—Pero—interrompè en Jaume—per qüestió de vergonya, no devia ser mala cara a la noya, ni festejar-ne un' altra, ni desaytrar a ma germana davant de tothom en lo serena. ¿Quin partit havia de perdre la noia, estimant-lo tant?

—Pero si ell també l' estimava a n' ella.

—¿Què l' estimava? Mentida? may l' ha estimada.

—¿Qué no? Si així es lo que l' ha fet pagar mal?

—Que 's morí.

—No, si contrari, tu tens de tornar-li la salut.

—Jes Donchs jo 'u té he, perquè li heu posat tots los dies de sa vida. ¿No achovant en mi al botat de ma germana al qu' es la desgracia de casa? No hi penses.

—T'as 't' dich que tot lo descan seu no es altra cosa que parlar d' ella y desesperarse creient que jo no seré seva, no hauria de créure per foras que t' estima? Veja, soy gran, tingas un sích de pietat, y vejam com s' arregla.

—Que paterni, que 'a marí,—

Llavors m' acudi una idea.

—Tu, qu' estimes tant a la germana—ving dir-li—, a veure com se donas proves. Jo soy Falcó, si tu no m' creus, se morirà, en cert; pero la germana, en mig de sa resolució dolorosa, ben segur que guarda encara una esperança. Quan ella sapia qu' ell es mort de sentiment (perqu' a miura, no 'u dupics) què va a saber? digas: T' esgarria això que es veritat? Donchs eucum al Rafael estomacilla, veia parlar ab ella de la que passa, obatali tot, y venis com després tornar al món.

Ell rodava 'l cap.

—No!—ving seguir jo.—Se' ven que no estimes a la germana y provas qu' en Rafael s' mori bon cor que no passa: ell se mori perqu' estima; la tu d' hauria morir a tots dos, perquè lens un cor de pedra.—

Ell, excellentíssim, se va començar, y tota y tota Jo ving seguir.

—Y mireu, Noy gran Déu en Déu, y no en mori-
ra en vida, has de tenir sobret, ventura tu perdó —

No 'tq sé que vaig arribar a dir-hi, la cert es
que 'm surtiran les parades com si ma boca al-
gués una font. En ma vida havia saput tant
d'ensulhamar, y ara com ara, no séria per quin
cap posar-m'hi; però aquell dia ben segur que,
si hagües pujat a una trona, tot'hans a' hauria
urugat que jo era un gran perdicader. A la fi,
en Jaume dignó, no valent declarar-se venant
encara.

—Bé, ventura, ne portaré ab les de casa, y, si
pot ésser alguna cosa, que no 'n crech.

—Tas y desho, no s'ha tant. De tu ventura
dona—vaig respondre-li,—

Y just cert com ara parla lo car se m' alça-
ple y vaig estar més content que si hagües tret
la rifa grossa.

X.

Aquella nit, tant sí com tu, volguí veïllar al costell. No vaig pensar fins que amb pare, amb germà y en germana se m' anaren a dormir, no sens darlos avís una esperansa de que 'ls re-meya furies el cor y després tot s' arreglaría. es a dir, m' ho vaig pendre tot pèl meu compte.

A les setes hores m' mancava al pacient la medecina m' t' demés que s' havia cedera. Jo no m' apartava del costell d' ell, qui, havent perdut totes las forces, ja 's deixava subgeonar per mi y lo Patxet. A mitja nit, ja estava quiesc, y l'home digui al mestre:

—Patxet, anra á descansar, que si es neces-sari, ja 'us cridaré —

Ell li repugnava un xuch, pero, al última se m' hi aná, que gran ho havia menester. Jo,

quiet com un moel, ab lo llum apertat y las cortinas tiradas, observará la respiración del joven, que él ahora consigue por memoria. Después me sembra que dormia, y, ab gran cautela, vaig tocarti las manos y el front: no tenía señal de febre; y, ja que dormia, no volgué sotragarla per despertar-la.

«La cosa m'era—deya jo tot sol—El se posarà bé, tornará ella, y 'ls casarem. Però que sap' encara no estem llista, que ben tich se 'n manca, y, devagades, podrís ser. Què? Tot s'acaba bé, si Déu ho vol. Y no ha de voler-ho! Que vingan los que desben que se n' hi ha, y ho veuran. Jo penses hi he orgut é hi creure, per mes que 'm digan lo contrari. Ah! sí, sí»

. La Rafael dormia com un sock, y sentia las quatre quan un grasech se' caílla qu' estava despert.

—Ah! com t' has fe te potar!—vaig dirli poch á poch.

. —Qu' ha ha aquí?—preguntá a ell ab una veu mull forda.

. —So jo, 'l Maquet. No t' espanta. Home, que tal va bé.

. —So, bé!—explicó ell, sospirant com qui no 'a vol creure.

—Mes bé de la que 't penses, ja tot es arreglat —

El volia explicars-sen, però jo vaig tallar curt dient:

—No entencos, que 't seria mal; per ara contentet sabent que tot es arreglat, ja 'u veuràs. Sino calla, me n' anirà. —

«Vejam, vejam, Miquel—pensava quan açò li deya—es fàcil que t' hajas de dir mentides; però aquestes mentides ray's»

A las sis tocnas la demana prometentli que tornaria, y, al sortir, la primera cosa fou anar a prendre la barraja. Mentra l' Andreu me la posava, vaig dir-li d' hont jo venia, y ell, després de preguntar-me pel Rafel, me feu saber que 'l Jaime poch ans, havia estat de casa mudat ah la riba de cada festa.

—dient deu anarí—va preguntar-me.

—¿què 'u sé jo!—vaig respondrelli.—

T, per mes que l' alegria 'm ballava per dins, no 'u doni a entendre, perquè jo, quan me convé, calla com un difunt.

XL

—En havent dit així, prenen 'l'ací fins la porta,
quan vingut 'l'obren tot decidit

—¿Qué fa 'l Rafel?—va preguntar-me

—Que va molt bé, gracies a Déu. 'E' així 'n
dich 'homen' valg exclamar entusiasmat.—Té-
cula, així m'agrades. Y 'l deute com està?

—Corrent del tot—comença.—La paré y la
mare, contenta ella, que vol créix y flore

—¿No 'as veus 'homen' de t' ho deya. Ara has
de venir a veure al Rafel?

—Quan tu et vagis... —contesta.—

Valg agafar-lo pèl mot, y cap allí marxarem

—No 'l mogas d' aquí fins que t' ho diré—valg
ordenar a ne 'l Jaume, quan farem a la porta
de la sala —

—Y, calentament a dins ab lo malalt, vaig contemplar-li caridatósament la vista que l'esperava. Quina alegria li vaig donar!

Desseguida, tornant a la porta, agafí al Joane pel brau, y vaig dir-li a cau de orella:

—Ara entrarem tots dos, y no gaudes pas cap paraula ofensiva *jeune*!

—No digues por, no feliçes més—va assegurar-me.—

Entremem, y 'l malalt dirigi la vista al Joane sense tenir cura de dir-li una paraula, tant content y embarassat se trobava. Aquell si que va començar a allargar-li la mà que l'altre va estrengre ab veritable passió.

—Aïem ve, Rafel!—va perguntarli.

—Molt bé, gracies a Deu—respongué 'l malalt ab tendresa.

—Estàs content de que 't vingues a veure?

—Oh! molt, molt! Són les millors amiches que tingh, y qualsevol cosa faria pera veualtres. Y 'is de casa teva, ¿qué tal?

—Bona, per ara.—

Llavors, ab lo cotxe, logué 'l brau del Joane. Ja m'entengué desseguida, perque va afegir:

—La Cristina m'ha donat recados per' tu, y expèn qu' caliga hò per' reurei.—

Los fills del Rafael Barcos cobrenen vida, y en un can groga hi posa la vernella de vínegal que ja m' hi havia posat, y "la veig tornar la cometa dient que també d' anar-me."

—Donchs a Deu vinga y recanvia a tota Senalla?
—va dir la Rafael.

—Sí, ja t' entenc, bonis penes—la veig començar rient.

—Ja t' vindrem a veure—dijé 'l Nay gran.—
Y tant al hi varem dir: Tots los dies, en l'entorn d'arribar y al repartir nos hi trobavem. Y 'l Rafael cada vegada més ha, crech que les nostres veistes l' endobren, mes que tots los penyes de cal apotecari.

Al terç dia després d' aquò, ja va llavors, y al dimenge lo troguem al carrer. Llavors ja podem parlar-ne d' la noia, y se li hagué de dir que estia esperant una mica; se feyan les diligencias pera trobarla d' ella bona era, y certes coma van poch a poch.

En dia en Jaume vingut molt content

—Dema en la dia. Se vindran?—va dirnos

—Fa clar home—respongueren tots dos—

Aquell vespre no'm vaig entendre de feyna totjunt la tartaneta que tinc. Jo en feta de molts anys, mes apena de ver al coll de la ve-

libre, con no serveix apenas, sacará de nova. Pindola ab aquells colors rics, sembla que fassa alegria y, tantallí bè les rolas, va men segura y lliura que t'entrell.

XII^a

—Çisque! coquet çisque! Arra, Galtat! Depressa, depressa y no dormis, que arren a treure dues ànimas de pena!—

Arca deya jo l' endema el mati, quan marxavau, mentre lo Jaume que sabia 'la canina, mentre la tartana de part de fora. A dials eren tres: lo Rafel, jo y un senyor vell y esguerdalench que may veia. Corria un vent fresquet y 'la dos anava ab capa, jo y en Jaume, embolicats ab lo lapi-bocau.

La tartana volava com una ploma. Tant abiat nos vejam drea un canal estrech y callosat ab las

marges garnies d'oliveres, com còiem al mig d' un pla cobert de sembrats, y llavors lo sol nos aplegava tot escalfantnos. L' un' hora giravam à la dreta, després trencàvem per l' esquerra: veníem un pòrt de cases y abans eram entre boschs y vinyes, però may veyem la torre de nostre village. Mes de dues hores feya que anavam pupant y balzant, y 'l vell que dreyam no havia obert la boca, quan, sentíem lo car conpanes no geyre lluny va dir,

—Alguna monja s'ha urt mort, que han aqueses lochs.—

Jo féu que si ab lo cap, com si hi estengués alguna cosa; mes la Baul se tornà groch. Al so: murmur, com anavem de costat, veig dirli à l' ocella:

—No tingas por, no es la Cristina, jo se de cert, es una monja vella: les monjes que s' han de casar, no s' moren.

—Sempre acols boig—exclamà rient y donant una respiració.—

Al cap d' un cieh, que ja estava daltot, se para la tartana duns un llocat, y 'l vell digué: —Ja hi som.—

La portaria era el mateix darras del portal de la muralla que tanava l' edifici l' església que

ya al detrás, y, sent esta bona lo convertí brava. Tincíam ab escullanes, tot era de pedra picada y obra molt antiga, com que 'ls pupils estaven polits de llansons y morella roquera.

Lo Rafael saltà de pressa de la butaca y jo el darrera ell,

—Tu, com se diu aquest senyor?—vaig preguntar-li.—

Ell arreoura las capelles, tanpoch ho sabia.

Jo, allargant la mà al vellot, li vaig dir:

—Poch a porret, senyor Joan. Tinga companyia —

Jo 'l vaig batejar de Joan; pero, com ell no 'm donà resposta, encara no pogué saber com ardeva. En Joan no 'm donà las xurrisons, y 's ficà a dintre ab ell. En Rafael també 'ls volia seguir; mas jo, posant-m'hi davant, li feu saber que 's quedara a ferme companyia,

—Posa 'l morralet al cavall—li deya —

A dinar una comparsa.

—Ave Maria puríssima —exclama 'l vell.

—Sense porri son concebuda—respongué una veu de nas prima.

—Tinga la bondat de dar a la mare preta aquest document de la cursa eclesiastica per' l' ex-cirgantarié de la novicia Cristina Puari —

Aquell senyor, per lo vist, era de cal Taber.

Passà una galant estona no sentintse mes que un xic xic, després res, y al últim, quan ja no podia aguantar al meu amicó, una temor de plases y algunas parvotas de compliment, me digueren que la cosa ja estava llesta. En efecte, la Jaume venia ab un beal y seguien lo vell y la Cristina. En Rodol hi corregué y li va estrenger la mà per l' un ro l' altre 'e deyan una parvota y á tots dos los ulls los espurnaven. Jo 'e vaig acompanyar a la tartana: ella no sabia en quin món era, y, tots dos, quins plors feyan!

Quan tots forem á cavall arrencà la tartana guiada pel mestre Jaume, que jo no tenia pas treball lo camí, perquè encara no s' aboia varem anar. Llarga estava caminantem sens dir res, fins que los algun eren per esparpellar lo Galant mes poch á poch, en Rodol y la Cristina començaven á cridar de baix en baix y en tot lo camí no paraven: semblava que diguessen pare-nostre. Tot marxant, la Jaume: "I senyor y jo ensomnarem, que 'e altres dos com ensomnats qu' eren, no tenien gana. Jo 'e vaig fer broms é hi riguerem; fins lo senyor se'n va pendre part y 'us ensenya una bona lleta desentegada.

Quan foren prop de Barcelona, vaig dir à ne-
l Rafael:

—Ara jo y tu baixareu, perquè la gent del
vehíant no ens reconeixen —

Per més que li dolia, ell m' obedí.

—Vaja, d' aquí després. Tòquilo, senyor Joan
—ving fer ja.

—Estiga bo, plaga—crepengué 'l vell, alher-
garíne una ma seca.—No valí que palesa més
per' saber mon nom: ja 'm dich Ventura.

—Donchs marí—vaig replicar—, té una cosa
d' allò més de dirse Joan, però 'l misteri té. Es-
tiga bo, senyor Ventura.

—Piscollo bé, plaga.—

Ab quatre salts foren á casa Pinet y ja hi tro-
bareu la Cristina y en Jaumet. Vag demarché
en Rafael, que, segons se dirme després, tingué
d' escoltar una gran pallissa dels sogres.

XIII.

Totsegut va posant el a l'agulla, pel casari. A la Cristina li donaren mil llarses y la catalana ab mil li de Déu de robat; a n' el tres-cents duros y un carre ab una mola. La vigília de Pasqua 'a veren casar, y jo y lo Felia foren testaments. No n' hi havia poca de gent!

Després anaren a la fonda, y 'ne feren un sopar que 'ls àngels hi enterran. Los navís no hi cabien de contents, las parets d' ella enterran molt calafets; pero mes que tot lo vell Feli, no sabia que li passava.

En sortint, ving acompanyarlos a la casa que havien parat per enterrar. En al mateix carrer havíjo vist. Lo pare d' ella 'a tragut la clau, y llavors, ab la clau d' un llum de gas vengut que al mig de l' entrada hi havia un carre

un portal de veti y un cavall que era com rics.

—¿Qu' es això, senyor?—pregunta 'l Rafel admirat.

—És lo meu present de bodas—contesta 'l vell.—Guardenlo y procurau vendre'lho bé y lloandament.—

Mentres tant, la vella no se que deya a l' ocella de la Cristina, y la noya, veient com tota maravena, se posà a plorar. Je encara no era hora, y veig venir com en Rafel vella acompanyarla.

—No li digas res, que plora—fra jo—, ja li passarà —

En Rafel, tot correnegat, me dona un' abraçada.

—¿Y ve'n-vos dir a la Cristina —

Ella estava ploriquejant y li va escapar la riure, pero no m' abraça pas; y açò que heu he m' ho merescia.

No hi ha vida millor que la d'aquells dos: tenen força feyna y may acaben l'alegria. Devegades, quan hi passo, los atrapo jugant com dues criatures, y 'ls renyo, pero no m'valen creure. Això sí, m'edman molt, y pèl gust d'ella sempre estava mengant y bevint.

—¿No sabeu quina m'ferem aquest any? Pels Reys, parlant a casa seva de que s'acostava St. Antoni, veng dir a m'el Rafael.

—¿No volíeu dur la bandera l'any passat? Donchs, entre tu, jo y 'l Jaume, si vol veritat, la còmptem.—

Mh, al recordar lo passat, se tornà riig: pero, aguantant 'l pensament, respongué:

—Hornet sí que podríem ferho, però... hi ha —

Jo, que sento ab tot lo que m'ha posat al cap, veng dirli, y, encara que ab molta porcha, ho podríem lograr.

Lo dia de la solista, m'ns hi presentarem, y com los demes creyem que cada un dels tres anava per ell, ningú mes hi posà dita. Nos la donarem per tres anys.

Nos varem lluir a fe de Deu portàvem dues miques de regiment, y 'l refresch y 'l sarro anaven molt be. Mes la Cristina, al veurens dalt de cavall ab la bandera, va tornar-se groga com

la mort; però, "refinats" totseguit, se reventaven de riure mirant com jo y son germà li fèiem barrotades. Se ha tornat un ricc mes gros, però es la mateixa bondat de sempre.

Ah! que no 'n sabem! Ara ve 'l milion. D' aquí a poch temps, anirem a balseig, y, qué frega gust, ja pot venir!; aquell dia tal se venirà.

LA PREGUNTA DE SANT PERE.

(COMEDIA EN CINQUE ACTES)

LA PREGUNTA DE SANT PERE.

(TRADUCCION.)

DE LA MATEMÁTICA.

QUAS JESUS anava pel món, una vegada ab St. Pere creia i d' una ciutat a la que l'ira del Elera Pare enviava foc per destruir-la en castich de sos peccats. Havian ja caminat bon xich, quan lo sant apòsta se gira a mirar ab llàstima, y, després de posarse la ma per la barba com qui rumia, digué a son Mestre.

—Senyor perquè vostre Pare y Criador nostre, tant misericordiós com es, per castigar las malesas d' aquesta gent, destruhers també la ciutat? Podian haver pecat las ciutats y los moniments?

Nostre Senyor no respongué.

—Pere, cull aq—li mirà, seguint un vespet que li havia a la voia del camí —

St. Pere va callar.

—Ficatho á la primera—afegí 'l Senyor.—

Aquí 'l porter del Cel obrí una alla com lo pany, y 'a deturà com encantat. Jomerial li dirigí sa mirada divina.

Llavors lo bon apòstol s' obrí la túnica, desca la nia á dins, y arrosan las espatillas com qui dila:

«No 'u entench.»

No trigué mull a tornar-se vermell com una grana, després se posà á saltar com un desesperat pousant las mans á la robt per entenyre lo que a dins li torria.

—¿Qué fas?—preguntà 'l bon Déu.

—¿Qué fang? Mirin com m' han posat lo pit.—
respongué 'l deixeble llagrimejant.—

Y 'a desabriga donat excelsa á uns quantes vegues que volaren y á uns muntó d' altres que ja eran mortas y caygueren a nos peuu ab la brassa tota malmena.

Lo pit lo tenia com un llibrer.

—Has mort las vegues—seguí 'l Senyor—; mas lo troper, perquè 'l salvas? No t' havia pas posat!—

Et. Però no respongues, al menys pregunta lo que alló vols dir.

—Mans que 'u entenia!

UNA VISITA ESTRANJA

UNA VISITA ESTRANYA.

—Tots els dies—

Lo dia de Tots-sants, quan viig des dels panells a casa la promesa, son pare va dir-me:

—Veuu tu y la mare aquest vespre, y fereu la castanyada plegats.

—Gràcies—jo responguí—, mes no pot ésser en casó de qu' estem compromesos ab les cosines del davant, y vostós ja veuben que fereu un mal paper.—

—He sap greu—va dir ell—; pero, si es aixís, corrent, paraula es paraula.—

Mes greu me sabia à mi perdre tant bella ocasió d' estar bona estona al costat d' ella, de la meua amor.

Sia com vulla, cap al lert arribí à casa prome-

bot de confitura y panellets de llet, mena y una ampolla de Malaga. Ja vaig trobar-ha les coses Ramonet y Pere, y, á poch, barbaren se germana la Mariona y 'ls dos noys de 'llos, no mancava sinó 'l marit, que á la fi comparegué ab dos pollastres rojits y una ampolla d'esquidit garrañat: res, va posar una pesseta a la rifa del Falob, y tingué varipa. Ab aqó, no calia altra cosa que pensar tanta, y aixís se feu després del robari per las amonestas, que la mare s'empenyá en dir avana. Tot separt, cada un hi digué la seva, sobre tot la Manel, l'home de la Mariona, feu esquivar de riure á la pobra mare que ja no podia resistir humor, y, á las postres foren lo gusto las émbutres ab se alegria y anant d'una part á l'altre menjant panellets y castanyes y complint-se las butracoms. Eren ben bé las dós quan s'acaba de casa. La mare 's fletó al lit. y jo vaig quedar-me sol a la cuyna qu' es gran com las de pagés. Al costat mateix del pou, ja tanta de noques fent-se anora son alas estenas, y las estobelles mag arrebossadas continuan la conta del lletll, ço es, una porció de panellets, las ampollas ab cosa de la meytat del vi y 'l manget, que, no se cone, s' havien abidat de desgrah. Llevats pensant quel' anareta mare podia

culer agrugada de no haver acceptat jo 'l con-
vul de son pare, resolguí escrivirli una poesia
en desagravi, y, prenent lo tintor, vaig asseu-
lar-me resolt á un cap de taula. Però què! no 'm
sortia res, no feya mes qu' embolar paper, y,
al últim, com un cop de pistola, m' ocorregué
la idea de glossar dos versos de cert poeta anònim.
Ja 'u tenia bé, ja havia conseguit fer una espar-
ta que deya al acabament:

*Oh! dóna alé de mon dret cor,
comte me,
sempre aspirer gran pens en tot.
Ja all y 'l dón.*

Y un alé que trigava á ferir ma cara, va des-
tallar mon éssencia. Me giro en rodó y vaig as-
sentat á tal d' espardeyer dalt d' un tabo-
ret... ja qui diriau? No é la mestressa de mes
pensaments, sino á un bonnetet xicó com un
noy de tres anys, de cara esquerdalenta ombre-
jada per un clar barbirol, mirant-me als la mes
completia pous vergonya.

—*Oh!*—vaig fer jo admetent y aliant-me de la
cafiu.

—On—respengat ell mateix, sens ferme-
res ni cura.

—Que fa aquí?

—M'hi estic.

—Qui 'us ha donat llicència per entrar?

—Jo.

—Ah! vost' i per hont l'heu entrat?

—Per hont m'ha donat la gent. Ah! ag' ag',
tu vols saber massa.

—¿No? y tu? Quins franquets? Alont havien
apris de modor?

—Ah! sí respecteulo al senyor mihetia, al
poeta tronat que copia lo dels altres.

—Jo? això ja es massa.

—Sí, home, sí. Que 'l penses que no sé de lle-
tra m'és hont són los versos.

*Sempre sapir quon ptes tu tu,
la set y 'l ag'*

—Pere a tu—

—Anna, home, aixís, tractem de tu; no esforc
per semblaments aristocràtics.

—Y a tu que t'interessa? Sens aquí ab las in-
tencions que hi has. T'obreix la porta, y torna
dessegut després.

—¿Qué sino? Oy totseguit hi correu.

—Ah! no 't valia maires? Donchs bastaria
l'hiu.... Però alou! es lo meu resolver?—Diguí
hutanquejant desesperat.

—Tant se val que prengas lo maurech de l'es-
cambra—el respargué.—Lo resolver! lo teu re-
solver! Aruy dia, fins los gossos pòrien res-
olver Mirat el jo veus?—

Y alant la ma, va ensenyant, dient pel
canó, dalt son dit vich.

—Tu me l'has pres! Bè, hò. Ja 'm faré sentir
d' altra manera.—

Y 'm disposava a cridar *Maites* quan ell, ab
tota la lleugeria del món, digué posantse en dit
als llabís:

—Xix! no crides, que la mare dorm, y la des-
pertaria.

—No hi fa res, mentres me senti 't sereno.

—Lo sereno? Pél sereno y per lo—respongue-
rent una veuó lleuga ab la ma dreta y 'l bra-
cquet.

—Bè, vaja, pa's veu ab las maneres que els
m bròtal.

—Més, no 'm malparies, que tingrà hi perdre
quò tu. ¿Tens lo cas que faig de las pareutes?—

Tal dir aixó, aquell homenet que anava en

de pèl à pèl, s' engraxava, s' engraxava com a l' mellevera.

—Be—caciand jo temeròs j desesperat—, digas d' una vegada qui ets y que vols de mí. Perquè aquesí llevar.

—Això ja es tra' altra cosa, això ja es parlar com un home; això m' agrada.—

I mentres tant, se figura espantosament rebassada s' estirava fins à tornar-se la d' un home ben a li, però sobulosement prima, sense deixar son rostre sa primitiva expressió empipadura y barbesca. Jo m' enconchava à tots los sentit.

—No cal que cures, y, si cures, facha pels morts —afega endevinant lo qu' es mí pensat.—Y no 'm fasses la creu, que no sò cap diable. Treuquí lo qu' ets en les tribulacions, invocas a Déu, y després veus a predicar que no n' hi ha.

—Jes—responguí encara com una peirera—Jo dir que no existeix lo Creador? Canalla, vete's-hi l'alt!

—Calla, calla—va fer representat —No ets tu, ja t' torno lo fam, ara t' condonés ab aquell que predica l' ateisme y, si existeix temps, la venes à la Mare de Déu.

—Es que m' altra vegada vejas de mirar com parles.

—Ha sigut equivocació, béne, perdona...

—En que....

—Calla. No t' he sonatats mai.

—Donchs anem al cas. Qui ets tu?

—Tina, sen, no tingues por. Sen—repeticó imperiosament—Desseguida!

Jo vaig creure, ja que no tenia altre remey.

—Donchs, sabem que jo y tu 'm coneixem d' anys. Tu ets jove, jo, aquí heu me veus, ja sé molt vell. No 'n sé vist pots de confusió! però sempre he sigut aquí y heu y res m' ha apartat. Te recordas de que, quan eras xica, m' heyas alguna carota, la mare t' amonestava ab cridar al Folllet?

—Se—vaig respondre—, però no 'n recordo.

—Donchs sé jo.

—Be!—vaig concloure fent un esforç.—Així són coses d'elles.

—Carandolas! Jo t' he desentendit algun temps que tenia de grana y xica, ara s'agrá 'm tem, y tota ni han sentit parlar de mi; però jo seguixo fent mon fei y trehem m' ha de saber, tant si vol com si no vol. Jo per tot me fioo, encara que has parlat d'una berrúcia; prenc'h totes las formes ó 'm faig invisible, segons me convé; i estich de bona lluna, vento 'l fei y areglo

L'olla de la casa hont me trebo, encobre lo qu' es beut y endresso lo qu' es mal arreglat; que vall divertir-me ab disputas y barallas? Sin un grupet de mol al menjar y falg passar depressa. ¡Soch de la dona descuydada; á las cosas de pago, quon pastan, falg creuar lo pu; esgarria ¡calaix de las robas a la aya que 's munda per usar á sarra; y, quon un collit alarxat y neguitós, jo en figura de mona, me li posa al nas, del nas allo al front, del front á l'orella y de l'orella á la galta, fins que li he fet pendre la xarxa. Y de nist! Alló m' qu' es vltre delitós. Quan las noyas dormen, me fies á la seva cambra, y poch a poch aixeco ¡llitxol y tot.... y las veig nuesas, y.... Ha! ché ché! que 'i sembles—abgi! Bent una muesa traydorena.—Cada un veg a la seva Coa.... Qu' es ben fatal entre nos de dats coses hontas que té en lo "pi alí valgueren que hi haviu un piquet negre.

—Aireu, poca vergonya—vulg exclamar alient.

Hem, no sias aixís, deixa que tothom se deslli contemplari las bellasas que Déu ha peuri á la terra. Per altra part, jo só un mánys de bé y no guardaria pena de ser cap mala parida. No me pataxejo ¡clavellot de vos llabis y boca,

fijo contentis quan ella 's desperta sorrintant que te la haiga.

—T' 's agraïences a diambot Vòsten, vesden; dirò 't l'hecho tanti casos com l'hege!—

Vaig fer mil amenesses, vaig apatrar lo diccionari de las males paraules: pero ell, com si no m'entés, tot movent cames y brassos, lo m'altà que un boig, anava cantant:

—*Quiquiriquich, ànd cap ànd cap*

—*Quiquiriquich, è mar, è mar.*

—*Quiquiriquich, que hi vas a fer?*

—*Quiquiriquich, a . . .*

—Bala! y la no 'm convidaves—deya interrompent sa cantoria, tot allargant la mà als panellets y mengant-se'n.—Són dels bons no ha res que dir.—

Després agafava l'ampolla, y, posant-se'n coses de mig got de vi, se 'l tirava coll avall com si fos ayga.

—Ara tu—'m deia en fentent arribat.—Menja y ben, no fasses compliments.

—No t'he set ni gana—respondia jo abatut y no sabent ja quin perfil pendre.

—Això seria ferme una mala partida—contesta ell pensantse mes vi al got.—He, heu.

—No 'n vull, no tinc res.

—Ben te desic, y no 'm repliques, mes te 'l llenço pël damunt. Quan jo convido a una persona.

Que havia de fer jo! Vaur béure, y no sé perquè, en havent begut ja vald ser tot un altre, no semblar-me qu' estira al costat d' un amic.

Llavors ell, veient un petaca allé damunt, l' agafa d' irada.

—Ara hi canyolarem un cigarret, Però ió, fèrmel—afegit representant—, Humil, que no 'n sé, jo 'ls gestic fets.

—També famesc—voldé preguntar tot clohent-hi 'l cigarro.

—Prou, jo 'u falg tot quan ve 'l cas. May havia tingut tanta vicia com ara, però que hi fariat. No tinc pas d' estar menys que 'la noya que ven estadi.

—Es una mico—voldé fer jo.

—Oh 'l cigarro és una gran cosa!—mormolava ell, després d' encendre 'l seu y tregué alopadeg de fum.—Començen a fumar desagradant-vos, no mes per fer l' home, y acaben per fer-hi pasat. Ah lo cigarro 'a guanyan a mitat,

si estabreu a las xicoles, se fan negocis; se passa
 'l temps distretament, se divertien la gana, s'
 adormen los peus y, de vegades, ell fins veu
 d'èsser una criatura per anàrseu al altre món.

—De fons rishó, ja es una maldicte se veu que
 no eis cap pèl fentiu.

—Si estich fart de voltar la món y he viuent
 tant entre las academias, bibliotecas y museus.

—Ah! també eis acadèmic?

—No, pero casi es igual, porque, veurís ja se
 mòla, y te'n podria dar de coses sobre tot de la
 política. Si 'l llege las mevas memorias, te fa-
 rias creus; pero ara no las portu, las tuch é la
 butaca del fruch que 'm servien per certus so-
 lemnitats quan vell que d'ensenar ab herules.
 Ara tornem á beure.—

—Y después d' haverho fet, podràreu ara vi
 al got.

—Té, beu—digne's allargantse!

—So, ara sí que no.

—Beu—perdósejuss—, beu qu' es del altre.

—Heme, pítter que pítter, tu no 'ra vols bé,
 que no saps que dos veus...?

—Vint y vint fan quaranta. Beu!

—No faré mai!

—Que ha de ferte mai? Si es d' aquí de

dir missa! Ben te torno a dir! Ah, no! Doucias per força.—

I agafant-se 'l cap ab una mà y ab l'altra descantant la veu del goi entre 'la llavis, m'obligà a beure'n cosa de la meytat, que 'l demás va caure per la cantina y l'arrullà.

—Això sí qu' es obrar sense llei ni consciència—deya jo plorant.—

Mes de sapte me 'l sentí dalt dels genolls y 'l veig petit, petit, com la primera vegada.

—Pobrec! pobrec!—deya estirant-me las galtes.—Encara ets un noi, no saps res. Mira, la mà es un teatre bonic hi han molts comedians; pero tu, pobrissó, tota la vida ets de les que paguen.

—Deixara calar, fugi d' aquí —exclamava jo.—viatant!

Y al voler jo donarli una trampeta, féu un salt fua a traspasar mon cap y no 'l veig veure en lloc, pero al 'l sentí cridar ab una veu tota pffina.

—Arri à dormir, que ja es bona.—

Y una bufeta va agafar mon llum' al mateix temps que un cap al celatell me féya beure la fosca. En tot sentia com un vinlet que s' allunyava.

Plé de temer y á las palpetas, vaig arribar
 des al llet, y al endema pèl mull vaig sobre-
 que m' havia eixit sanch del nas. Prop de la
 taula ve'ya l' una ampolla trencada, y a l'
 altra no s' ha bauria trobat una gota de vi per
 rebre.

14 POLLARD'S MONT.

—•—

LO POLLASTRE MORT.

—

QUADRO DE FAMILIA

—

FIGURAS.

—

MIAN y

LAYA, un muller, de 30 à 35 anys i l'un y l'altre.

NOTA, de 8 anys.

JAUMET, de 6 anys.

NOY XICH, de 3 anys.

UN POLLASTRE ja granet.

Entrada d'un pis de particulars. A l'esquerra de la mateixa porta, la capsa ab un aranga; en la falda de la xemeneja, un tancó ó escudeller guardit d'ampolles, gota y plà; cadira ordinària arribada a la paret, a la dreta, una taula

gran de pi a les aïes plègades y una pastorela d'altres en lo fons y a la cantonada dreta, una capelleta a l'el. A l'altre penjada a la paret damunt nostre del portal d' un corredor que va a la sala. És lo que 's veu d' esta porta, que es esblanquejada, com lo damer, hi ha una calavera y un mirall de la cellera. És lo fons de tot, una finestra, guarnida ab lats de fura y volants d' esquadreses, que hi ha un vell la barbacana d' una llotada, y, sobre'l faldon, desca sobre l'errata y un còmputargüell. Per esta obertura, cala un raig de sol que arriba fins al corredor.

LATA, venint lo foch, canta:

«Hi n' eren tres donzelletes
 a n' eren tres donzelletes,
 totes tres boniques aïa
 Lentes dignes
 dignes dignes,
 lentes dignes,
 dignes de »

—

«Tres tres boniques aïa
 totes tres boniques aïa,
 l' una blanca, l' altra negra... »

(Para de cantar, desca 'l ventall y agripa el esbitol pensativa, fins que, després d' un moment, torna)...

«L'ambert digadi
digadi digadi,
L'ambert digadi,
digadi de »

(*Beira de cantar, p. carfent, dit:*

«No pensau que 'ta sentiu pagar... No, no, deia ser algi del primer pla. E tan que volíeu que ja haguessen arribat... Y comença à pagar l' hora, ja es la una.

NOT TANT des de l' escola.

Mare!

LLUCIA.

Falla meus, ¿Ja s'eu aquí? Ja comencava a tenir ansia.

(*Entre la neta y, al seu darrere lo Joan que porta el Journal per la mà y el sogr s'ich a las còmplices.*)

Nete, mantrent un objecte embolent ab paper
blanc.

Miri, mare, miri que portem.

LLUCIA.

Si, si, bé, ja 'n veig. (*Prent fustes al perfil y presentat á breu.*) ¿Y tu, reyes? que 't daga à Sant Cristófol lo pare?

JOAN, assensiu.

¿Com esta 'l dinar?

LAUCLA.

Totsegut serà fet Vos esperava per' acabar
d' entesirto ¿Y donchs, noya, qu' es açò que
peries?

NOTA, desambolicant lo paper.

Un tortell. Avuy es lo Sant del pare.

LAUCLA.

Això! Si que has la presenten bè; avuy ten pare
contra la pluja.

JOAN, sup-runt.

Ja es missa pastar, ant' posada; però he pen-
sat: Que dimonitri! es la meua diada, jo estab-
vieu tot l' any.

LAUCLA, tornant a regnar.

Bè, bè. ¿Y tu. Noy gran? Ja deves estar cas-
sat.

JOAN.

Jo no, senyora.

NOTA XIBL.

Jo també, jo també.

JOAN

T' heclien ribò d' ribòs, hem caninat mètli
vigant in no mes que, al sortir de casa, hem
anat a ribosa al Pl, que després hem donat un
tom' per la Bamba de las flors, hem pres noco-

lala y, mas de vent, hem seguit tot lo paucig de Gracia.

LUCHA, parlant sola.

Vos heu ben passat. Però què devia dir la gent a' veure's ab tantas criatures? Totsem qui 'us coneix pot haverse cregut que 'l sag servu de crist.

JOAN.

«Y perque s' ho han de pensar? Ab qui puch anar millor? No són ben meus los meus fills? (A cau d' orella de la Lluca y mig-riant.) Ky' jo bé m' ho penso.

LUCHA, sospirant i riure d'una veu espantada
d'un marit.

«Té perque 'u sapies de cert—

JOAN.

«Tols saber lo que la gent deya? Al paucig de Gracia, venim a prop nostre dos senyors que semblaran marit y muller, y no fegan sino mormos. «Dón se ben endressada la mare d'aquestas criatures—deya la senyora tot baixet.—miri que netes y bones—»

O no rigas, no, qu' es veritat.

De ninos en ninos, han anat acostantse, lo senyor m' ha preguntat si totas eren meves y 'ls ha fet dir com se deyan: ella cop de ferica pas-

turas y darlos vendió: iban muy juntos entabernant fins á la plaza de Catalunya, y pèl omet, 'm donà aquell senyor, tot rient.—«Nonaires may heuen tangut cap dí; veié, que 'n té tanta podria véndreos lo mes xich, y encara n'. hi quedarian dos.»—«Disperne—li he contestat jo, ben pagar tornant-me'n.—Ja sé que veie no ha díl açò de venta, ara, res, per una bonana; mes, al pensar que ho ha qui fa trocets semblants, al pensatxo no me, m' engarria..... ¿Qui es que ven lo seu poble anach? Miri, jo sé un pobre, á casa, treballant la terra y jo, pensant alló que 'n diu ab pena, y si Déu m' envia una malaltia no vich llarga, potser hauria de veurem al sant hospital; mes, ah tot, al algú 'm, deya: «dona a ta'muller ó á algú de les fills, qu' ella estara bé y tu seria rica, malalta en la opulencia; jo respondria sens pensar-mhi gens.»—«No, no, encara que no l'heuen collit, no que 'm donen tot lo que hi haja á dona del món ni certi regades mes.»

LUCIA, *persef brada*

¿Y ella que han respost?

JUAN.

«Ben fet, ben fet cha esclama dí. A la senyora 'la filla li devian fer mal, perquè no 'la

arrugats ab lo peny del macedor. Any d' entrar
 a Barcelona, ell s' ha tret cigarros peros, y me
 n' allargava en. «Gracias—jo li he dit—, s' en-
 tress; mes ara, al finals no tindria gana per di-
 nar.—«Guárdli per altre hora—» he replicat
 ell. Y jo me l' he donat a la bruixa. Al despen-
 dirme, hem riuat y tot y m' han dit, ella
 tant s' esbrava.

LUCHA.

Y tu?

JOAN.

Jo també 'is he dit que disposessen en tot allò
 que pagats.

LUCHA, parlant amb casualitat farsada:

Vaja, donchs, comensava fecte ab grat d' apa-
 Nays, las cadiras a terra, que anem a dinar

LES TRES CHATILLAS, correntes:

Ayl a dinar, a dinar

JOAN, a Lluca que li encadena 'l plat:

Hola! qu' es això que has fet?

LUCHA.

Avuy es lo teu Sant, y era de Hey que hi ha-
 gués un extraordinari. He mort lo pollastre, y l'
 he fet ab arrós

NOTA.

«La Petit! Ay pobre Petit! (*Ab doler*.)

JACMET i NET XICH, ab sensibleret.

Pobre Petit!

JACMET, fent-se 'l manjar a la boca y plorant.

Pobre! tant beuich qu' era... Ay! ay!

NET XICH, plorant també.

Ay! ay! mare! Jo no vull que 'l Petit sia mort!

NOTA, arrencant en plora.

«Perquè l' havia de matar? Pobre bestia»

BLOC.

Era massa endiablat: ja saps que la setmana passada, enfiliatse al escudeller, va trencar un gal. L' he mort expressament avuy, perquè tu altres no 'u vegessen.

NET XICH.

«Ay! ay! ay!»

JACMET.

Texas pobre bestia! per trencar un gal—

NOTA.

Ja no 'm curreu may més al darrerà!

JACMET, ab la boca plena.

Ni saltant a péndrem lo pa dels dits!

NOTA, el Zhele.

Té la creia que tant l' agrada. Sembla co-

unay de la mapeta que ha fòa, qu'aque la tenia
molt grossa.

MOÏSÈ

Ja se sap que açò fan.

NOÏA

Que era bafè quan se 'na de pupeta a teula?

NOÏ XICH, menjant.

¡Ay! ay! ay!

JACINT

Pa...bre ben fòa la a la!

NOÏA

Si, però, mentre tant, vosaltres se 'l menja
Jo no 'n testarè, encara que haga d' estimar
seus dinar.

MOÏSÈ

Vaja, vaja, poca comedia. A menjar y ha-
gem la festa en pau.

JACINT y NOÏ XICH, menjant.

¡Ay! ay! ay! ay!

NOÏA

Jo no 'n testarè ni un fil.

JOAN

Vaja, menja y no ploris; y vosaltres, calieu
també. Las bestias poden estimarse però Nos-

ses Sengue va carabos per ajuda nostra... Que no 'us torne à pentir, amo... (*Acarriaculha.*)

LA NOTA Y 'LA NOTA, *apartado*:

(*Ay! ay! ay!*)

João, apart d'un seiller.

Pins a mi 'm la sua casa como que 'm del-cado... Oy sen ar' havin scribiat scillito.

ALCIDA.

Es la virem d' aqui al costat.

João, d'un fillo, regat que plora p' un sangon.

Es à dir que no volem menjar? Es à dir que no calicuf de 'us arreglaré jo! (*Acarriaculha.*)

LA NOTA Y 'LA NOTA, *clorant*:

(*Ay! ay! ay!* No pare, no)

ALCIDA, interponant p' bala d'un marid.

Home, per amor de Déu. ¿No veus que, si g'arves, farias lo mateix qu' ell? (*Ad' a 'm fillo.*) ¿Ist' que callém.

(*Corre als figues, y abra la carboxera. Surte lo pollastre ferunt, p' d' un salt paja à la tinda.*)

LO POLLASTRE, *ab feto de ven.*

(*Cacuraculha!*)

LA NOTA Y 'LA NOTA, *ab sorpresa.*

(*Unh!*)

JOAN, fombardat assitjat vers d'un muller que viu.

Vaja, vaja, està bé això.

LA MORT. — La MORT, agafant la pollastre.

—Petit, —Petit Petit, —Ay la nostra Petit!
La pollastra, donejant per arregar dels plats.
Cach, cach, cach.

LA MORT.

Encara es viu, encara es viu.

NOTA.

Com nos ha enganyat la mort!

JOAN.

«T doncha, mestressa, que ha sigut això?»

LEONIA.

Res. Ha vingut un parent de St. Sadurn.

JOAN.

T tu no l'has convidada?

MORTA.

Si, però ja torna a ser fosc. Ha vingut de pressa, y ab una escopeta m' ha donat un pollastre per celebrar la teu Sant. Jo que si' ho pensés, ven aquesta bona per trape' com ho pensava.

NOTA.

Vare, plámen un plat ben ple. Tinc una gana!

NOTA.

La Petit no es morí, no.

LUCEL·LA.

Vaja, vaja, ara ja estareu contents

NOU XICH.

Ah, mare, que 'l Petit no es mort?

LUCEL·LA.

No, ell mateix, no.

NOU XICH.

Ah que també decurém tortell?

LUCEL·LA.

Oh sí, sí.

JUAN.

Tens raó, ja no diré i recordem Portal. (A Luella.)

(*Luella posa 'l tortell a taula y 'l pollastre 'l va picant.*)

JUAN, ab la forca.

Mira, ¿li agrada?

AN MIM. *apartada.*

Tu, falg d' aquí ja te'n decurém.

JUAN, tallant lo tortell y mengant-lo ab forca.

Tenim, ja ja en tinc prou. Ara escuradrem lo pare d' aquell senyor.

LUCEL·LA.

Vaja que tens festa completa: caró de ploma, tortell per pollres y pare a tal.

FATNET.

Pare que 'i maldem may, may, al Poble?

JOAN.

No, no, no 'i maldem.

NOVA, agafant lo pollastre.

Ja que no 'n vols que 't malen?

LO POLLASTRE.

Coch, coch, coch.

NOT XICH.

Ara din que no

FATNET Y NOVA, al gairest.

Din que no, din que no.

GLACIA, cansada.

No, filla, no 'i maldem; t'han al costat
mentres Déu vulla, encara que arribi un dia
que li haguem de porre 'i menjar— Filla meua,
i que 'as colims' (*Agafantlos lo cap y peñon-
jantlos*.) Glacina, Déu meu, per l'avetia del
tan bon cor?

LEON FOSTER DE LA FUCA

1890-1960

AMOR PROP DE LA FOSSA.

— 100 —

E

— « Déu meu! quon la fura truceva
a ma porta, de sobte m' he trobat en l' abun-
dancia; quan la misèria se m' marçava, m' he
trobat en la opulència... ¡Benahil eixa, Senyor!
Honra, riquesa, amon de servidors, for-
nams, canis, festes; apar que 's vulla fer de ma
vida un cel. Veiga mes pures contentes, e mes
germanes folles d' alegria mes my' res me dona
plor, y en mig de tanta joga no he trobe consert.
¡Malaventurat del qui sent y no fa sentir, trist
del qui ayna y no es aynat! ¡Oh Déu! tot pode-
ria, corona ma ditxa, fenne haver la joga me-
preñada de mon cor, y para ma vida!

II. *

— ¡Abrazan, hermosa mesa, estreáysme fort
 ab los braços! Vos llavis abrauen com lo focó y
 son mes dolces que una breueta; los uits que m'
 reguardan ab amorós llanguament, me trefren-
 ven l' anima.... Vida de ma vida, mon cor es
 prop del teu. tots dos esbategem a un compàs.
 depressa, depressa com las alas d' un colom;
 sembla que fa manque rapas per mouren. Est
 ill de nauatge sembla un calçall del cel.... Mi-
 ra lo fresch ortig qu' entes per la finestra m'
 sola fa moure las cortinas del pavelló, las roses
 de la corona de nauia son frescas com avana de
 gallir.... Vida mia, abraugáms de felicitat!
 ¿Sentis? Los aucells deuen lo teu cantant los
 seus amors.

III

—¿Ahí?

—Basta, ¿qué tiene?

—¿No has visto...?

—¿Qué?

—Ah, que F. viene del pora va à lluitar
la terra. va a apagar la estel de ma vida. ¿No
distingues aquí prop una ombra blanca? ¡Oh la
mort! ¡Oh esposa, calenya-me fort als tes braços,
que nostres vides se confongin en una, y vinga
lo cop fatal, la teva anima para com les anjels
puja als la mort al cell!

—Fill meu, Fill meu, desperta! Alas! Fill meu
que lo sol ja es all

La pobre vella entrà a la cambra de son fill, y al entrarho llamà un fort jay! trist del dom de l' ànima. Son espòs y ses tres filles li corregueren y la trebaren en terra desmayada ab lo rostre blanc com ses cabells. Lo jove dormia en son llit miserable, ab los braços apretats contra son pit, ses cabells cresputs estan en hermesedonde, en ses llavis s' li dibuixava la felicitat, ses na cava era molt grossa, y estava feta com lo gel.

Que en la terra cerca amor y no 'n troba, dià-
nós si 'n troba.

¿Quí sol es feliç quan dorm, m' may que se
desperta?

LAS BUENAS FESTAS

—

LAS BONAS FESTAS.

— 112 —

I.

— **S**enyor, jo tincò de sortir. Mentres tant arreglaré lo que demana ab la noia aquell botiguier de Granada, y, en tornant, ho duré a casa d' en Travers. Escus? no te 'a desayades... Ah! mira, que no pensés a dirhoc aru, en St. Tomas, y començaré la pedregada de filloacions... Anís plaguesen... No 'a sé 'i que anars a dir... Ah! ja P ariso, no vajas pas a malestar a cap parroquia ni a riugh dels que treballan per casa, no 'a vall per cap estic ja 'i donaré per fer Nadal, y m' no 'a tens prou, diguho, que vall que 'i celebres bé. Però, sobre tot, no vajas a perdre la vergonya demanant a

a' aquell y aquell altre; aixó 's guarda per les onatures y 'ls necessitats. Al escriptori 't deixo dicar a tots los enguets que pò-sen, donals dos quartos; pero no 'ls deixes sonar, no vulles que 'ls afanyen; si ve algun aprenent de casa que tracte ab nosaltres, donali lo que t' apareix, pero res a cap home gran, d' aquells que ja 's guanyen la vida, Senyor—

Així parlava lo senyor Baldri Gros, libreria de cavallins al carrer de la Clavayana, a setjave magnat y de mirada viva, lo qui exercia en aquell després las funcions de mazo y leuador de llibres.

—Etsa nollí bé—era lo Joanet—

Lo senyor Baldri agafa 'l pom de llautó de la vidreta, al mateix temps qu' entra un home vestit de vellut y ab espadengua.

—Don los guari—diga, allengua un paper—
be parí de Baló germans, que tingan felices festes.

—Bé no es mal açó, pero jo 'm creya que m' carteran un albará. Tinc los prestalsos plens de postas, y no m' hauria vingut malament; pero, vaja, tantas gracies, y digatlos que iguals vos les donja a vos y a m' ella—

Lo mazo 's queda parat un moment, després

se arronsar las espallas, y, girant qua, estia saindant ab fydor. Lo Jonnet reya, lo senyor Baldin tornava á alzar lo beldó, y, en sent á dón, estebent la ventalla, endia dret al carrer de St. Pere.

Poch á poch, al pas que l'obligaven, mes que son temps, ses corns en xich abundantes, arj. lava prop dels Agostants, quan l' aturá un que duya gorts ab xapa de metall. Era l' encarcagí de las alubias del gas.

—Hols! Déu lo guardi, senyor Grau. M' estal·ria d' arribar á casa seva. Li duya las bonas lentes.

—Gracias, pero no cal—respondia 'l fabricant.

—Ja veurí—replacava 'l de la gorta—, un hom se d' aplegarho tot, y

—Arreplegar? quít! Després de pagar per ho lo gas dolent, després que 'l municipi li carregi una contribució que havem de satisfer per no estanca del tot á las llucos quoldrian vos un tribut pól treball que la empresa 'us paga ab diverts nostres? No, home, no, aném errat.

—Hé, pero ja veurí—persistiajava l' altre.

—No, no ha de veure res—interrompia 'l senyor Grau, plablantse en sech y fent se via—

II.

Una estona després, a la botiga 'a representava una escena curiosa.

Un moçó decent, de cap redó ben perfilat ab un nas per banda, uia de punta, vigori magre y mans vermelles ab ungles de color indefinible, sostenia una polèmica ab lo Joanet.

—Sò, que hi es l'amo—preguntava tot quadrant—L' ha de veure à n' ell.

—No, home, nq hi es; pero tant se val, està resolà a no donar res—responia l' encarregat.

—No 'a crech ni 'a poch, creuse, fa cara de bon home.

—No man perdís'se. He sè de cert, ell m' ho ha dit, no 'as creusa.

—Sì, sí, ja t' entench, pero no t' hai. L' esperantè.

—Vas matar. Prendre que cadure y seyen a terra. (Es qu' es bel m' agrada pèl quel aquest home)—adega nent lo Jovet.—

L' altre d' un bot mitè al burlall, y assentat coma sobre cama, ben quiet, ab cara serena y 'l paper a la ma, semblava un comestallat.

Al cap d' un vich, lo senyor Baldri entrava esbalegant ab un galindú a la mà.

—Hala! g'at hi ha de nout—deya deixant la cagada a terra.

—Lo furiar—criava l' homec, saltant, pauclos quasi fort de tant dret y allargantli la faldarada.

—Lo compte Vojan—responia l' otro prenent lo paper.

—No, senyor, las bonas fides. Que per m'la anjo—interrompia l' uno.

—Ah! no hi entench res en aquestas cosas; lo compte al que 'l val, ab que 'l lanch de pagar y quita men chut millo. Diga a-hor uno que me l' envia, sino vindré jo a pagarlo.

—Bè, m, perdi cuydada, ja li diré; pare home, ve Baldri.

—d'és ne es res nou, ja 's sabia.

—Y... home, la calçada, lo bon apertu.

—La meua voluntat es que ningú 'ta trencar les oracions. Ja 'u tens collida. Pren la targeta.

—Què diu així!—responia ab gran prosopopeya 'i mentefiant.—Encara que jo sia un pobre, etlich diners per sopar.

—Gràcies a Déu, Ell t' ha mantingut me n' alegro—responia mig-risint lo Baldri.—

L' altre prengué la porta, y quan l' obria, 'i Joanet va dirli á cau d' ocellar:

—Vaya, home, com no t'as enganyat!

—A...—va respondre ab cara de cara de Pascia 'i uníxer fent petar un retrech com una cosa...

Lo Joanet se partia de riure.

—Mira nay—dija 'i mentefiant—i aqué 'i assembla de la meua companya! sospesa aquest gall.

—Fa bon pes—contestava 'i dependent abans l' indiet.—¿Qu' es açó que té al cap?—preguntava mentefiant deliradament.

—Vejam—olaga arribant la mestressa, dóna alta y seca d' uns 48 anys, al fa no fa, com lo seu home.—Sempre t' han d' enganyar! ¿Què no 'u veus que té la verola?

—Totaquí tres duros al dimoni! Tot per no treurem les ulleres—exclamava 'i Baldri pas-satelles.—I tal verola y tal dolor!

—Ja gall! la gall!—cridava, entrant ab la cantina penjada al coll, un ray de sis anys.—Ja l'he comprat, pare!

—No 't loques, que 't moriran—deya sa mare retirantli la tuba perquè s'aportés.

—Lo gall es menj jo veül la gall!—cridava 'l ray pleunt.

—Aquest ray no 'n tindran per culpa de les ptes—responia ella d'una manera pleunt.

—Com no 'n tindran!—replacava unti la sen besa.—I tu mateixa anirà a comprarla.

—Qü! l'estegant hi corre. Quina manera de gastar diners!

—«Qui governa a casa? Tendes cotrons y porta 't millor parell de sapons que trobes —

Le ray va acaparar-se un xish.

—Lo sereno—cridava ün home alt y barbat que duya gorr ab insigne de sen ofici.

—Tonta, dona peneta. Tots havra de viure de vintidós, y, á mes de vigilarne la casa, 'm servia en qualsevol cosa que pogues. Passules felices.

—Igualment, per molts anys, per molts anys—repelia ceremonialment la funcionari del veïnat excitat al carrer,—

Mentres tant, mare y fill també sortien. Lo

noy, passant pegava una mirada de recança al gall malalt.

—Carta y las bonas festes—anunciava 'l cester treient lo cap, sense moure del peu de la porta:—

En Grau li allargà una moneda de plata, mentre ab l'altra mà posava 'ls dos plòchs.

—¿Veu?—deya un plòch estirat del que li cedirien—, veu? A n' aquest home li dona les estrenes de bona gana, perquè, a més de molestar-lo entre any, ¿veu? me porta un quadre de las entrades y ciutats del correu. Això es alguna cosa, no pas,....—

Pero l'interrompíeren dues grans esportasses que semblaven mare y filla, y deyan, obrint la porta.

—Ay l'ama! Trària res tardet per vendre?

—Tot ho tenim bo y saóer—responia festivament la Joana:—

Ellas marquen:

—Senyor Baldri—deya 'l malalt dependent—podria véndre'ls lo gall... A no ser que tinga intenció de dur-lo a una casa de curació.

—Cridal'as, donchs.

—Ey, garraus! Veniu aquí.

—Que tenia de bo!—digueren acostantse

—Un gall que fa per vocalitzar.

—No, no, deixeu-lo estar—feya, penedintse 'l Baldiri—, té la verola.

—Que ha de tenir la verola!—exclamava la vella.—Ay lo meu fill del meu cor! altra cosa té; però al vesitè, n'estir' amo, vol darse de mi, ab una remeys que jo sé, en tres dies li torna curat. No li costaria gran cosa.—

La gitana mes jove semblava haver-se animat d' un plech de macadon que li havia darrerat la vidua; però 'l Joanet no la deixava de vista.

—No, no—respondia 'l fabricant.—

—Donchs vénguem!—perfidiejava ella.—

Y després de regatejar molt, lo gall fou venut per dues pesetas.

—Mirió—feya la vella a la jove.

—Mirió, miró—respondia la jove a la vella.—

Quan hagueren marxat, arriba un home que portava un paperet qu' era 'l compte del mangi.

En Baldiri, després de pagar-lo, veient que no li demanaven res mes, va endar al que marxava;

—Ei! company! aquí no porten felicitacions?

—Ah, no senyor; l' amo ja m' en paga 'l jornal.

—Ben dit, y tant ben dit, que m' agraciaria

sino vulgusson acceptar aquesta deu vila per totrens.

—Gracias. Ja que vosté 'm parla així, los pench. Y collissas deus—afegí 'l treballador marxant.

—Senyor Baldri, que li sembla aquesta pèssia—preguntava 'l Joanel.

—Es feta com l' ànima de Judas—responia l' alouit examinant-la.

—Donchs las gitanes l' han ben enganyat.

—Mira que tal! Y qui sap hont deuen serent! Com ha de ser! Facleola. Un negoci meu.

III.

La vigília de Nadal, l' escombreditor també presentà sa targeta demanant quarteta.

—Com cambien los temps!—responia en Gera.

—Quan jo era xich, los del vostre ofici aosta-

marcan en tal dia regular, á las casas hecch an-
ran tot l' any, un abril, una col y una escudella;
ara, en lloch d' aixó, demanen diners. Però á
essa també s' han rendet las coses; ara no 'n
donan diners á qui 'n demana sens haverlos
guanyats.—

La femalegra esplegá la breusa de sola l' es-
guera, y marcolá sens dir «estigan bona.»

Lo senyor Bakkiri es molt bon patriel y está
susosita l' «Historia de Catalunya.» La repa-
rta, al duril l' entrega de la setmana, diant,
acompanyantli un impres d'autric:

—Quatre reus y la voluntat, per la dóna.

—Aquí va la pesaca. De voluntat, per ara no
'n flich cap més; y en quant á la dóna, es-
tanyo que un jove com vosté diga tals disba-
tals. Jo no só fort en lletres, pero, si dectus son
dos raílles, lo de vosté son treslens. Més tant
se val, jo no dono res.—

Aquella dona semblava de juben, tot hom
nava á demanar. Pias un jove ja espigat en es-
negrit de maza y cara, tant que ballava lo J'en-
je se l' havia ben pres per negre; aquell xi-
col, a qui semblava molt lo vermell dels llis-
blas y 'l blanc d' ulla y dents, també, deuant
á terra un cabot que d'aja, tragat una fargola

de la pèrrera. Flaxebí la vista en Baldarí y exclamé una gran rialla fon tot bra.

—*El carbonero! el carbonero!*—exclamava—
—xicó d'eu ser la teua firma. Bada bé, moy. Ah! ah!
ah! ah!—alega.

Y per mes que 't xicot; mag evàngenyel, vós
excusant ab sa ignorancia, no podés deixar el
fabricant d' humor tant rialler. Quan aquell
tornava a ser a la carboneria, lo nostre home
còrrer no parava de riure, dient:

—*El carbonero! el carbonero!* Se coneix que
aquest xicot es castellà de Besós. Ah! ah! ah!
ah! ah! ah!—

Començava a fregar, y 'la vuyt teindan
que dalt a las golles tenia ocupats lo Baldarí, ja
havia plomat, y, estant de l' escaleta, entrava
a cobrir, per que las festes-aquell any s' enco-
paven a ell de setmana. Després, un d' ella, hant
haviat ah!, d' aquella que quan parla s' esca-
ten pensant que draben alguna cosa, presentà
al amo una targeta ab colors, acompanyantli un
discurs del que feyan part principal las paraules
armasía, fraternitat, operaria, explotació y altres.

—*Parlares ago—las respont en Giru d'au-
las deu durta.—Lo temps es dolent pels negochs
no 's veu quasi res...Fremen la bona voluntat.*

—Bastà bé, gràcies, felices festes marmoleven
tots passant la porta.

—Vayeu que 'na ha dalt—encolomava un vell
sech y petit.

—La Madret!—afegia un segon.—La terçeta ja
canta un d'ora.

—Ja vindrà 'l dia, no 'us espanteu—saltava un
jóventó—, y llavors nosaltres la farem passar
pel adre-sador.—

T 'a partiren les deu dures sota 'l final de la
cantonada.

IV.

La dia de Nadal, quan lo senyor Bobliri obria
la porta ja arreu s'espia de las rays. Tengut 'l nas
a fons, y encara regnava una calma propia de la
nit; pero 's deixava sentir un ventet prima que

—encampanat los muntis de plomes, escoltava 'l carrer de diferents colors. La bon intenció d' de terra 'l diari, y, mentres s' esboscava de las nevas, la veia del davant le maldava.

—Bon dia y bon' hora.

—Bon dia.

—Sembla que fa fresqueta.

—Un xuch. N' es lo temps.

—Mal temps pels pobres malalta. Que no 'u sap? Lo pobre Quico, lo mestre de casa, a mit ha sangat un trozell que 'us pensaven que 's maria.

—Ay ay! Que 'm diu? No 'u sabia res.

—Y 'l pòr en que (pobre gent!) estan en una casa maldia, porque ab la malaltia d' alla ja tingueren de gastar-se fins los claus de las portes. Li dich que fan pena.

—Si qu' es trist, tant treballades y bona gent com són—digué ab sentiment en Quico —

Y restà pensatiu ab lo cap baix y 'l diari a la mà. Després, quan la veia s' hagué fect a dintre, ell, encaminant la botiga a la miller, anà a l' caseta del davant, pagà fins al quart-pas, y truci. Una dona jove, encara qu' envoltada per las penas, vol a obrir, y després d' esboscari en maldia y la tribulació de la mit passada, la feu

cantar à la pobre habitantia hont jays 'l malalt.
Des nuyets que jayrenn assentats à terra, s' al-
saren corrents.

—Hola senyor Balderrà—crideren 'l rich ag-
furlle per la celan

—Senyor Balderrà—exclamava l' altre estirant-
li l' americana,

—Callen, filla, callen que 'l papa no està
be—responen ell tot berrut ab lo dit pont al-
lalt.—Que tal, Quico?—adiga dirigitse al
malalt.

—Ja 'u pot veure—responen al peclent ab ven
apagada,

—No t' aspenies, home, no t' aspenies que tot
agirà be, si Déu ho vol. No 'n sabia res; pero,
com no m' havies donat las bonas fortas, papera
ja é dartelas—digue allargantli una moneda de
cinch duros.

—Déu li pague la caritat—feu lo malalt con-
mouet.

—Home, en aqué no es res—replia 'l fabricant
—Tu ets un home de bé y de vergades, é home
pendolus, m' adabas alguna cosa de casa. Vaja,
procura estar be, no 'l censes aschomant y no
t' aschomes,—

Dirigitse cap á la porta, digué á la noia:

—Rosa, avuy és Nadal y vós és no calen per festes. Deixem venir los neys tot lo dia, que jugarán ab lo men, y vós estareu més descansada.

—Tan de llevar com me farà, sempre Beldiri.

—Sí, sí—feyan los neys ab entusiasme y agitant cada un una cana del fabricant —¿oy mare que ja 'us hi debem anar ab lo senyor Beldiri?

—Sí filla, ara en nom de Déu.

«Pobrets!—murmurava 'l minestral ab lígri-mas als ulls, mentre beixava la senyala ab ella.—Póser abiat no tindran pare, y llavors qui sap que seran fills!»

Després de deixar los neys á la botiga y dir á la noia que 'ls beia convidats a casa de la desgracia de llur pare, esperant l' hora de dinar, anà á la barberia. Al entrarhi, ja rebé un coplay, porque prop de la porta, a sobre una tauleta, hi veié un quadre ab versos y una penca ab monedes guarnida ab flochs. Quan va ser alçat, lo servicial dependent va traurerli 'l plec ab certa graca estúfada, y acabá donant-li las bones festes. ¿Què havia de éer, davant de tanta gent com lo contemplava? Donar los vuyt quartos que sobrat li havien de mitja penca?

qu' entregà per lo de la barba, y així dití.

—Cert, no me 'n recordava; pero, gràcies a Déu, ja s' ha acabat lo donar.—

Prou s' equivocava, perquè, en havent ditat, estí ab sa muller, son fill y aquells altres nays, y, demanant cadasc al cadú, los feu servir per pastres una tarjeta. Justament s' esqueya á la mateixa taula un dels germans Bado, y, veient la repugancia ab que 'l nostre home donava un cal d' estrema, exclamà ab to bruciats:

—Vaja que ab lo que dona aquí y lo que va donar al monjo de casa, abiat arribà al hèpitot.

—Senyor Bado—replí el nostre—, jo no 'ls donch res al un y al altre, y vergonya 'm fa que gent forta y bona, per guanyarse la vida fassen tals papers. Vergonya fa—replí exultant—; jo almenys no tinc per ells, ja que 'm fan pagar los colars á la cura. Ara mateix no s' aborrenen á parlar ab aquesta afició á demanar estrema! Aixó es impropí d' homes dignes é independents, y, lluny de contribuir al bon efecte que deuen tenirse personas de diferents condicions, sols crea 'l servilisme baix é hipócrita en la gent treballadora. Esta es la meua opinió.

L' altre defensava la costum per esser tal y

sols una vegada l'any; mes en Gran li va respondre aixís.

—No m'oposo a que 's dongin estrones, lo que 'm dal es que hi haga qui pensa tenirhi dret, en porma d' aqñ, jo 'n dono y 'n doné á qui hi m' aparega; pero d' aquesta hora en avanté ningú (entengau be), é ningú que me 'n demani.—

L' altre arrenca las capelles. Lo fèbricat y 'la de sa companyia varen aixecarlas, y saludant clares del cell.

Encara no se li havian acabat los disgusts al ha d' en Gran. A la vetlla vulgué que 'la petite fessen éstar lo lli, y vengueren aquí que 'l gran d' en Quico, preocupat ab aquella feyna que feya per primera vegada, no veyent al seu voltant mes que l' esperansa de las cosas dolces, pagó una bastonada al cap del heretichet, bastonada que produí a mes del bonny, un xoch de sacch y plors, un caput general, treball de cercar draps y vases y, tot plegat, res.

Després, separen tranquil·lament. Acabat, quan las fills d' en Quico ja eren fort y la dona llavors 'l heretichet al lli, en Gran anantet é taula rosegant encara un xoch de torrons, ab lo cap balt concentrat en si mateix, deya mig adormit:

—Tres ó quatre dias de barcollarme ab la gent garrera, comper un gall estrugat da varola, ser entafat per unaa gitanas, veure á un home de bè pèlli desgraciat y, ab un xich mes, al noy ab lo cap obert....No, no! s'ert que tethom me desoljra. fetheta fetheta!—

•

•

—————

Two

for

See

11

LA PERLA DE RIVERA.

LA PERLA DE RIBERA.

L.

Por el any 14, quan ja havien tret els francesos, al carrer de Bellent hi havia un traperich que li deyen Nofre. Pôra d' aquest coginy, tenia altres negocis que li davan mèll, y entr' ella la de l' usura, com que al darrer d' una ventalla viuda al estiu y de drop al hivern, havien vist com sempre sa carota bella y arrugada y son ullals llagrímicos allí esperant als malaventurats que l' haguessen monestret, tal com espanta la malvada aranya a la pobre mosca. Lo diner era son arribà, son plom, son goig, las unyas de porreta, que al vespre, ans d' anaren al llit, y l' entena al llevarse, guaylava y freya dringar

ab un' alegría rubiosa com la del qui s'acodega
 ante heret, heret sense pagar may la set. Lo
 vestit, que poch li costava! así pot dirse que
 no 'l variava may. Mocador blagat al cap, gorn
 d' ancollita, mocador de pita al coll, gilet de
 panyo d' Aragó, calzas de bayetas y, a tot' hora
 y á tot' temps, calzas capelonyes son per tu.
 Aixó sí, may demora la vora de dirre ab tirada
 de cordobá, y la duya ab tanta majestad com si
 hagués sigut un beute de mariscal.

Lo qu' establiera ell, però que 'ta guiera sa
 filla l' hermosa Tana, aquella que li deya la
 Perla de ribera, la que rebava 'la cora de tot lo
 joveu, porque son pare, l' avor del Nohe,
 hauria datat las almas de son filla valgrada y fua
 totes sus carns debides per' acortenciar á la no-
 ya, dincó rebret que li deira sa difunta esposa.
 De reis, carbasas, gpons y faldillas, demane-
 «Joyas! al á l' Argentina. Y á tots los balls d'
 any la duya, y al de la Putacida ella traya sem-
 pre la memria difunta que 'apogés estagunar.
 T al vell li quera la beba contemplarla com un
 benaventurat, y la deixava llaurat á son gust.

Era ella, un nich plena y molt ben feta, son
 blancastre com un model de bellas; pero en son
 coll gressava entre veris y hirsus y en sa boca di-

queta y rosada s' hi plakeva un freu menyspreu que res podia véncer.

Ab tot açò, ja podreu pensar si tindria preferència l' heren Riera del oli, lo blanquer que 's tenia per més ricli dale de Barcelona, un pòrt advocat, alguns comerciants dels foris; fins lo fill d' un marquès va donar un sentiment als seus pares, perquè, de totas maneres, volia casarse ab ella. D' aquell carreró de Sallent ja una no deya lo carrer de la Perla y altres lo de l' Amor, perquè may hi faltaven galants fetsi la passada; mes ella, quan s' estien vagarosa seguit ab persona vana 'l llinar, ab lo gipó de satí, las arracudas d' esmeralda, son desentel de sola y una faldilla d' indiana forastera, girava sempre la cara ab indiferencia; y quera á la rat sentia al peu de casa seva alguna tendra casad d' amor, quia gúig tota considerant lo suficient que la doctava! perquè ella d' amor no 'n conecia pas á tots los casadors rebujers, pobres, rics, llongs y harnesos. No es que tampoch fos il·lusionista; era, pel contrari, haurada com la que una, per vanitat, quan menys, que aquest y no altre sentiment podia caler en son plí.

II.

Una migdia d'estiu, en lo país de cal Nefre, pati cobert la meitat per un porxo y l'altra meitat ab un porxo treballaven de fort y de firm la Tana, dos mores y un baylet de dotze anys. No 's sentia mes brugi que la remenadora d'ayga, lo xirich esgarriat del genovel córrent per la broca y 'l rascar de la mafeixa ayga. Aquella quietat y la presencia de membres y entremays singulament qu' en gran mundu ha havia á plar y mafeixera, al qui no hi ha acostumat, li haguera produhit una impressió estranya. La Tana callava per costum; l' actiu y arruixat Martí treballava ab delit ocupat; 'ls rústechs y creupats cabells damunt del front y amorda de enar la cara innoble; pero, de tant en tant, sos ulls negres dirigien una mirada fogosa á la gent-pública, que ab la satisfacció y 'l menyspreu de

sempre, foya com qui no se 'a adonia: lo burla-
la d' en Leta, que arrapet encenia la foguera,
tot sol se reventava de riuat; fins qu' estant
son con Haroh y prima tocant un cigarro de ta-
bach negre, preguntava ab lo provocador

—¿Que tens, Martí? Estàs molt malat. ¿Que t'
has jugat la salutada?

L' altre no responia.

—Donchs—continuava en Leta—¿que no te-
das gayre bo potant? Mira que jo se un meje que
'i curaria—

Lo Martí al mas parlava.

—Saben qu' es?—afegia 'l beylet—que ahí m'
diris tant de la taverna, y ara té son.

—Tib—responia l' altre—, vejas de no ficarte
ab ma, porque 'i dona tal plantadella, que 'i re-
ventia.—

Lo beylet abalut 'l cap, y no torna resposta.

—Hema, no te has pegues tant fortas—continua-
vera en Leta tot pipant—¿t' ensa que has vist
aquella ovela tant blanca, ab 'a no s' hi pot
parlar. ¿Oy que de bona gent fomes lo negoci d'
en Robert? ¿Mas de negres per la blanca? ¿Oy
que s'?

—Mira Leta—responia al Martí jefantli la
mata al nas—, ja vaig dirte ahí que no volia

mes bromes, y aquesta es la última vegada que t'arria.

—Taga, taga—deya quadrantant la Tana.—Poch començar. Voldria més que passaresa ab la fanyana, qu' en veient lo pare, encara la trobaré pera fer.—

Los ulls del Marré gaspirejaven.

Ha Leta, coma fer cas del reuq, continuà:

—No serà per tu l'orella blanca; un altre lluirà la seva pell. (Pobre Marré! vejam al sacre 'i vol la guirada.)—

Aquí va esclatar la un del jove enamorat.

—Se... Déu!—cridà—així s' ha de acabar.—

I, alçant un gros cap de bou que tenia entre mans, sense enconsegueser a Déu ni al diable, va llançar-lo contra 'l pit d' en Leta, que obligat a tancar pagant una forta testarada.

—Entés content! ara!—cridava 'l Marré.—

Mes l' altre, refentat de perempto, s' aixecà decidit, companya 'l gaucet, y, com pedra desparada de la fonsa, com damunt de son company clavant tot lo fers entre pit y coll.

A tot segü, la Tana deya ab sa fredor:

—T ara que seu boigó—

Mes quins la boylet, tant de sa confusió vege oscar al Marré bramulant com bou ferit d' un

cap de mall, surti al carrer orientat ab un gran plor.

—¡Asistencia! asistencia! Correu, que han mort un bonet carruat!—

Y 'a torcia y 'a retorcia, orientat y plocant d' eaglay y de sentiment.

En Leta, pensant en la magnitud del crim que acabava de cometre, corria cap a fira; mes un mossa de l' esquadra ja 'l detura en nom del rey. Va l' arosilde seguit de tots los veïnats y altres curiosos, que invaheixen la casa ab la firesa de l' esoda, y troben á la Tana, que ab los braços plegats contempla el desventurat jove des-sangrantse y fessant un gemitoh continuat. L' arosilde pregunta; mes ningú 'l sent. Tothom mana, tothom crida.

L' un:—Áneu á cercar draps y vena.

L' altre:—Correu per un confes; é fira, morirà com una bestia.—

L' un corre per aquí, l' altre cap allà, fins que 'a presencía 'l jutge acompanyat del escrivá, dos agutats y un metge, qui, després d' examinar al ferit, remena 'l cap, y, dirigintse al representant de la justicia, diu que no hi ha remey. Comença un interrogatori, y, mentres tant, arriba 'l vicari, qui, després de parlar ab lo jutge, s'

ajup al pre del pobet jove per confessar-la; mes en va cada vegada que intenta respondre al sacerdot, a cada polsació de son cor, la de la ferida unraig furient de arach que llacent avall, augmenta 'l gros bressal que ja s' format. En Lloís ja confessava 'l crim, y la Tana, creuada de tantes preguntes, deya á no 'l jutge:

—¿Qué ha de durar geyre agó? Ja estich cansada de gastar saliva en va.

—Durarà fins que s' acaba—respongué 'l funcionari.—Ja sò qui dea preguntar y vosté callar quin no l' interrogo.

—Senyor, respecte a 'la llei representada aquí per un senyore—afegí un següent xato y llardós.

—Aquí hi ha 'l nay, que 'u sap tot—cridaven tres dones, acompanyant al Titó mes groch que la cova.

—Ell ha vist tot com ha anat—afegí l' una.—¿Quin llugo, pobre creatura! Slet de la medecina que li ha fet pendre.—

Lo jutge li va fer algunes preguntes, que 'l nay va respondre satisfactoriament; mentres lo Martí feya las darreres extorsions girant la vista entorbellada vers la filla de son amo. Dos homes carregaven poch després son cos difunt

á una lliçra; mentre les mossos de la esquadra se 'a deyen pres á n' en Lela. Surtia 'l jai-ge ab ses acompanyants, y la Tana, gientse á la gent, qu' encara emen á dinc fent pregones y comentaris, va dir imperiosament:

—Fés totlora d' aquí, cada hu á casa seva.—

Y 'ls feu eixir, tancant la porta darrera d' ella.

Lo carrer tot era ple de gent. Cada hu, hi deya la seva. Una dona exclamava:

—Ella n' ha sigut la causa; jo la perjuris.

—Y qu' es descarida!—responia un' altre.

—Volequí que són las dónas—deya un home ja entrat en anys á un altre de jove.

—Que volen que 'us digués—mormolava una vella—may l' havia tinguda per res de bo.—

Mentre tant, ella ja tornava á ser á la ciutad, y, collint de terra lo cap talg polsi, deya repetintlo:

—Pobre Muriel me sap greu, era molt bon-llador.—

III.

Quand le Nefre, qu' est par ci-ci, va s'abber lo que passera, corrugué a cossu sossu, y, desespérat, repté amangement à sa fille, fins al pont de Sola, plorer «lira—deya—soffon non mirat de reüll sans que 'ne valga 'l tenir possetas. Mère, diré la gent qu'on lo veja, per a quanta d'ona 'n feu une mort. Tretamen del davanti, mala fille; y Dén vallo que no tanga la paga que mercesse.

Ella, que no sossu cossu avenda à sentir perculas agredades de son pare, 'n va començant fondament. Arrivat lo vespre n'ingh d' elle pensat en fessor un trist boei à la boeu, y, sans dirre une parole, cada ha vut al son lit.

La nôt est ben entrade, y 'l vell no dorme

pas, quan va sentir-se una corredissa dins de casa y la veu de sa filla que ofidava:

—¡Ay pare! pare...! No! no! Pare, per amor de Déu...! Reyna Santíssima!

—¿Qu' es això?—digué 'l vell, llevanta't corralat y encenen una candela en la llanterna que ornava damunt d' un quadre de Sant Onofre.—

Y vegé á sa filla, que vestida sols ab la trista cotilla, corregué á abraçar-se'li al coll.

—¡Ay pare! pare! per amor de Déu! Estich perduda no hi ha remey per' mi. L' he vist...! Sí, he vingut aprop, aprop, á l' esposa del lli. «Mira, mira!»—deya amotinament.—Y poi coll la much li serve á raió fet. ¡Ay, trista de mi!—

T va quedar desmayada en los braços del seu pare.

~~~~~

Després d' una llarga malaltia que la tingué á las portes de la mort, la miqueta torná en salut. La vell al que poi diria que may més feu res de bo ab las molastias y 'ls quatos que desgraciats coex la que havia succehit á casa seva portaven en aquell temps, ab los mals de cap y algun dispendi que havia tingut pera salvar a sa Leta de la forca, a fi d' evitares un altre dia

de dol y que 'la neta d' ell y de sa filla, correguesen ab lo bum bum del poble; tot açò pensant-se pot l' efecte que faria en un home vell y arar. Al cap y à la fi, no podent resistirho, va morir.

La Tana may mes feu la Perla de ribera, ningó la pretenia ja, ni ella mostrava desitjarho. A son posat altivol, successi un aspecte de tristor resignada. Quan algó se la mirava com un objecte repulch, ella abstruïa 'la alia, com qué regoneixia sofrir una pena marcadada. Mort son pare, senti son caudal considerable, y anà à viure ab una nova filla. Ja no cercava, com avans, novengals; fins se retirava y tot de las que tenia. De tant en quant, se la veia à l' esglesia, ohrrir una missa qu' ella pagava y còria ab la candela acompanyada del ardit segons era costum. També 'a conta que, mentre va viure, en lloch de las usuras del seu pare, alavorà moltes necessitats.

En Leta, indultat, per gracia del rey, de la pena de mort, feu condempnat à la de cadena perpétua, y va morir d'abentia en lo presidi de Ceuta.

LO NOT GRAY

LO NOY GRAN.

La Paula d' Horta y en Miquel són marit y muller que viuen en un pla-dalt del terrat al carrer de les Moles. Ella es faguera... Però ¿que 'sa-drà si totthom la conxor? El es cana-tich y casí no 'l conxor ningú, perquè del treball à casa y de casa al treball, home pacífich y tant de pocas paraulas, que rera vegada 'a dona sentia. En casch ella baladreja prou, y no 's fa res que no sia ordenat d' ella, que allí magó mes governa. Trecen dos noys, un de dèu anys qu' es aprenent fuster, y un altre de catorze qu' encara va à colada, perquè la seva mare s' ha fixat al cap que ah la filla ha de ser bona. Les dos germanes, tocant aquest punt, se qüestionen com d'incògnita.

—Gaudí!, mes que gaudí!—dín lo rebé—, arri a treballar, fes com ja, son 'l capto.

—Calla bestia, que tota la vida sents un ase— respon lo gran.

—Per no ser ase, valg é estrellat al vespre; fes com ja—responença 'l petit.—Tan gracies, anar entre 'la mayest' que le 'a donat vergonya! Sembla lo pare de las cristians.

—Bé, millor, còrdia de tu—di 'l gran quan no li responia per' tornarli.—

Y així sempre pól anar se disposen y fies hi ha consens que scriban é trempades. Se mare 'la descompartais, pero sempre devant la riba al gran, perque, vaja, es un xicot molt sabé y no pól tenir may culpa. Es prova del que dich, es-collieu é n' ella com no parla ab la volunta del pla de tota, que ha pagat a entendre la rebé.

—Ah sí, senyora, sí, no es perque jo 'a diga, es un xicot de totes penades, ben parlat, y ben tot. Quan entra a una casa, volub veurá com se tira l' gora, y '«Dón longuati. Com ho passen» Ah tota aquells compliments com lo fill d' una casa de vergony es dir tot, punt per punt lo que diu lo llibre qu' ensenya de modes. ¡La doctrina! Tota la rebé, foll per foll; ai fies aquí á casa de vergony la conta a tall d' ópera. Y la Betra que

de. Entri que li vull ensenyar un quadro que 'm va fer la dia del meu sant. ¿Que la f'ahé? ¿Ay que sembla fet ab molles? No li daché. Min, es un diu a tuó, per lo saber que té. 'I mentes t' ensenya per vuy rals, y ell, lo rey de dir las lletres als peus y 'le acompaña a casa, perquè, sí, un duro cada mes ab molts quarts. Vuy rals al mes ¿que no es prou? Per guanyar vuy rals, fanch d'auar com una arastrada... Y tot cala tant car al dia d' aruy! Pero fang lo pensament ¿que poch pofert dos anys? Després ell ja se la compari y, mes l'arjo y son pare, fanch una bona vellana... ¿Y 'l sentís parlar castellá? L' altre dia va venir un soldat que li donó la solta, un castellá d' aquells mes entrescauts, que demagada li dich estien a se ferra, que no t' entresca y, filla comens 'l rey a parlar com ell; no 's pensá tres ó quatre paraules, un quart segut li va donar comens. ¿Y tot tant ben valut? Vaja, li dich que demagada. Si ara no fos a casa, li f'arí llegir lo comens d' aquells tres que menen tant la solta un pascada. De la manera que tu llegís y ab aquells notacionals, li f'arí trencar lo cor —

Aixís, poch mes, poch menys, s' explican ab soltura y 'l rey seguit. Anant a estudi ab lo

consentiment de son père, que à toi lo que vol
un moult arroussa les espailles.

Lo rey rich té volé' maye, ja es fudri y vestida
com un home; lo gran abiat ne fira diruyt, y
encara en ab aquella capa vella, que, fa tant
temps, varen donarli uns mayens, y ab aque-
llas calces que li són curtes, y ab aquell peus
que dona la venedura dels peus: encara es un
rey. Té diruyt maye, y abiat li vindrà la quinta;
no hi ha mes, ja es hors de ferli guanyar alguna
cosa. Velaquel que llavors lo pobre aïet comen-
ça à sentirse punxada y un dolor, un cert do-
lor à las carnes y a la viga de la esquena, com
que necessita dos bastons per caminar; y passa
dos any d' aquella manera trista disminuinte,
de tant en quant, desajugant' oïa l'ontze com lo
dinar, ó cridant à las veïnes. Arriba 3 dia del
sonrig, y es a soliat. ¿Com ho faren? com ho di-
ren? Van a trobar à un palatroc que ab agò de-
quintas y té una mál d' angel, y ab quaranta du-
ros, que mullerna los pares del cocó, s' arregla
la cosa. Després d' algun temps (perque 'l mal
he ha de durar un aïch mes), enaseta y empen-
yats ilus à la nou del coll, preïen la resolució de
llenclo en una casa de comens, hont, de prompte,
no guanyarà más d'inch duron el mes. Be mull

posch; però jòbe! ja anirà pujant de mica en mica. Al cap de dos dies, lo principal ja li dirà que no serveix; y tota aqua als pachs desesperats buscant d' aqí y d' allà qualservol cosa per ocupar á son fill. Un amiclet necessita que li cede la mola, se correuen, després de regalar molt, é sin rula cada dia; però 'i això s' ha costat tant dinre, qu' en cap de las maneres pot fer voltar llarga estona aqua la roda. ¿Donchs que fets?

Lo rich estalviant ha arribat á fer-se una botiga de fuster. Es un bon treballador, sap ben rich de lletres y de dibuix; però tota la vida sera un sac de treball.

Lo gran (sic 'i gran ray') ha cecit ab la veua, ja 'a guanya la vida ab las lletres. Tot lo dia 'a passeja com un senyor, cridant pels carrers: «Lo dret d' avuy des quarter.»

LA MIXETA

—

LA MIXETA.

(PERSONAJES D' UN ACTO.)

— Cosa, tenen una gata petita, petita
qu' es molt barbona. La varem arreplegar cecant
de la manella. La cara, las potas y la panxa,
es à dir, tot lo que deu lo damunt, ho té blanc
com un nen, y tot lo demés d' un color burell
llubent y bonich; acullis, talment daurats, deve
gudas, à las flocas, quan ella s' esfila dalt de
las botas de orea, sembla dos llums. Però es
més dolenta! Si 'a es? No 'a puch pas desoyndar
hina, resistiu ni balduis a la taula ad per las
cadures, qu' ella sobreguilla es; m' ho fira que sap
alont. Això sí, de llada no m' hi ha una altra, no
en com aquella gata que deslepar la cascada ó 'l
ciell per l'homepar; ella no pota una 'l que
li donen y si algun cop s' esfila a la taula, no
més ho fa per jugar. Com una vègda, que la
mare harn comprat cecras, y ella, la Mixeta,
m' hi prengut una del ciell, y, portantla guda
per la que, va presentantse dient del pare
com aquell qui li digués «mari, mari, que la
portat la mentrosa» Y en bona fi agó es ben
cert, que Déu me 'a guari de dir mentiras.

La pare y la mare, no volen que jo vagi a jugar pel carrer, y jo m' hi districto; pero final de compte, qu' els manen. La Mireia també fa com jo, en veient això s'hi fon, pero jo no valí que se 'n vagi, que la matarien. Al mig dia, en havent dinat y a la tarda en plegant d' estada, me deixen sortir al cel-obert de l' escalera, qu' es a la banda del darrere, y sempre veuen dos o tres noys mes y també segueix la Mireia, qu' en sentint lo farratch, encara que dormi, salta de la cadira y corre cap ah mi. Si alguna cop se desoculta, y li toquen la porta, que no puga éixer, llavors sol esgrutar y treure el cap per la finestra cridant «més ments des que obrin. Quan sonalires carren, ella també al darrere nostre, y la fem saltar y no mes que li diguem «menc deuen la pols», ella 'na l' allarga ab un posat mes postumet. Vaja igual que un gos rosencat. Ah! y no pagueu-me may, encara que li agafem la pols, no val pas llevar les ungles.

Com al costat de casa hi ha veuerria, de vegades la Mireia salta al carrer per la finestra que dona al cel-obert, perquè hi troba flors ratas y també perquè hi ha un gatet més lleig y més febrilach. Pero, en clar, a las besties també 'ls agrada tenir companya. T'hi Venturista no li pot

salir: avans, quan ella ho entrava (que ara, la hostiela no hi va may), sempre anava al Venturó com deya: aquesta gata de cal boter, que la fanch de matar! Y perquè que li feya la pobra bestia? Encara tres del fevor de mamparada les calia... Però ell no la valla, y sempre jugant y a l'hora d'amar é estallí, m' estava dient:

—De la vostra gata ve a casa la mataré.

—Y perquè?—li responia jo.—Quan lo tingui ve á casa nostra, jo no li diré pas res.

—De, hē—feya ell—, jo no la vall a casa, y, si torna ja 'a murda.

—Pobre de tu; may mes te seré amic.

—Tant se me 'a dona.—

Y cada dia lo matava, fins que, passat Nadal, la gata nostra y 'l gat de casa seva tota la set criaven «mala' marroquin» que devien tenir frot, y ell, lo Venturó, may me callava que 'm matava la Mixeta perquè criava al seu gat, y 'l gat, responent, no 'la deixava dormir. Jo fins volia frotarla al fill perquè no criés; però 'l pare no va volent; y, com lo Venturó sempre 'm venia ab la mateixa, un dia vaig dir-li:

—Tu 'l guardaris prou de locoria, perquè s'acribesi.

—Què perquè l'era tota sana?—va respondre

—Tòcam, que cridaré al pare, y veurem si pòr-
carla.

—Donchs jo cridaré al pare meu, que està més
gras y té més força, y veurem com ton pare 'a
posa à corre.

—Què ton pare? Si ab un dit lo fang caure á
terra.

—Llarga terra—jo responia.—

Pero mepires tant, la Mixeta saltava per la fi-
nestra al corral, y 'l Ventosa, voltant, corregué
a casa seva; la gata, veientse empaylada, saltà
al cel-obert; pero ell, des de la finestra, va li-
rarli una pedra grossa, que tocant al primer gra-
lló de l' escala, de rebot va parar al clatell de la
bestia.

—Taja, jafra hegut ob—crada 'l Ventosa rient
al veure que la Mixeta quereu estabornida.—

Jo li vaig dir lladre, marn y tot lo que 'm vin-
gué á la boca; y plorant vaig entrar a casa, de-
lent la gata que semblava talment morta.

En mare 'a va curarlar de mala manera, que
volia estibar l' esquena d' aquell xicot; pero 'l
pare no volgué rebons. Varen posar aysa sota-
tes a la pobreta, que jays 'ola collada, y, al
cap d' un xich, vaig veure que moria 'l cap y,
ab una veu tota malalta, lleya cmea! mear!

—Calla, pobreta, no lligas per, no 't morans
—li deya jo.—

T vaig eaderintant; pero avana no estigés bona, no va passar poch ni guys temps! En Bernat de dalt de tot, que l' estima molt y sempre jugava ab mi, dona un fort de lleya al Ventura que no va estar maiament. Però!

Es clar, en Ventura y jo estarem cruylla, pero al cap de dia, quan jo jugava ab los altres, ell venia, y, com sempre 'l lleya fugir, un dia va dirme:

—Però, deixamla ser o jugar ab tu. No lliges per no li farà res á la 'lleteta.

—De debò? No hi tornaria més?

—No, Mir.—

Y va ferme la creu; llavors vaig deixarlo jugar.

Al endema, á casa seva varen agafar una mola y ell, lo grandísim, la ruina de petroli, y va eallarlí doch ab un mato. Jo tot esbarranant vaig veure com corria encastat... Ah! sí que may més he mirat la cara á né'í Ventura, perquè la matredia, que 'ls que fan pelir á cap? bestia, encara que s' haja de matar. nóm gent dolenta; y té rahó la mare.

T A U L A.

Dedicatòria.	5
La malmarçat catalana.	7
La vinya en la terra.	55
Lo penesol de sant.	49
Elasce teatre.	97
El pare desgraciat.	85
Los tres totes.	109
La pregunta de Sant Pere.	107
Una vida estranya.	103
La pellastre mort.	107
Amar prop de la fonsa.	159
Las bones festes.	159
La parla de riber.	113
El mar gran.	209
La solista.	207

